

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЧЕРНЯВСЬКИЙ ТАРАС ВІКТОРОВИЧ

Прим. № _____

УДК 378.011.3-051:6]:76.012+(043.5н)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО
ДИЗАЙНУ**

014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

01 «Освіта/Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 Т. В. Чернявський

Науковий керівник

Титаренко Валентина Петрівна
доктор педагогічних наук, професор

Полтава – 2024

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БСО – базова середня освіта

ЕГ – експериментальні групи

ЕОМ – електронна обчислювальна машина

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ЗНО – зовнішнє незалежне оцінювання

ЗСО – загальна середня освіта

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

КГ – контрольні групи

НУШ – нова українська школа

Н. р. – навчальний рік

ОПП – освітньо-професійна програма

ППЗ – педагогічний програмний засіб

АНОТАЦІЯ	4
ABSTRACT	14
ВСТУП	23
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	33
1.1. Змістова характеристика поняття формування інформатичної культури вчителя трудового навчання.....	33
1.2. Теоретичні основи формування інформатичної культури майбутнього вчителя в педагогічному ЗВО.....	48
1.3. Графічний дизайн у змісті та структурі професійно-педагогічної підготовки.....	63
Висновки до першого розділу.....	79
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ	85
2.1. Педагогічні умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя.....	85
2.2. Модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя засобами графічного дизайну.....	100
Висновки до другого розділу.....	115
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ	120
3.1. Планування та організація педагогічного експерименту	120
3.2. Апробація моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну	137
3.3. Динаміка змін сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання у ході педагогічного експерименту.....	153
Висновки до третього розділу	169
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	173
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	178
ДОДАТКИ	208

АНОТАЦІЯ

Чернявський Т. В. Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). – Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Полтава, 2024.

Робота виконана у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. Захист відбудеться у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка.

Дисертаційна робота присвячена проблемі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

У роботі вперше вперше обґрунтовано та розроблено теоретичну модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну в єдності методологічно-цільового, змістово-процесуального та результативно-оцінювального блоків, виявлено її діагностичну, освітню та прогностичну функції; встановлені структурні складові інформатичної культури (пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та результативно-оцінювальний); обґрунтовані критерії та показники (*мотиваційний*: спрямованість на оволодіння інформаційною культурою, прагнення до опанування засобами графічного дизайну; *когнітивний*: розуміння змісту, структури інформатичної культури; знання засобів графічного дизайну; *діяльнісний*: готовність доцільно застосовувати теоретико-методичні знання у професійно-педагогічних ситуаціях; вдосконалення та використання інформатичних інновацій у графічному дизайні; *рефлексивний*: здатність до самоаналізу навчально-виховного процесу; творчість, активність у освітній діяльності) та схарактеризовано рівні

(початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура), достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури) та високий (творче самовираження інформатичної культури)) сформованості цього освітньо-професійного феномену; визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну (створення позитивного стимулювання студентів щодо підвищення рівня власної інформатичної культури; створення освітньо-професійного простору формування інформатичної культури засобами графічного дизайну; розробка та застосування системи навчально-виховних завдань із графічного дизайну для формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання); конкретизовано зміст понять «інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання» та «графічний дизайн», обґрунтовано їхній педагогічний взаємозв'язок; уточнено психолого-педагогічну сутність інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання; подальшого розвитку набули засоби формування та освітньої діагностики інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну (створення ситуацій успіху; тестування, опитування, анкетування, діагностичні завдання, спостереження та ін.).

Практичне значення дослідження полягає у розробці та впровадженні в освітній процес педагогічних ЗВО авторського змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» для студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), методичних рекомендацій з формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, системи навчально-виховних завдань із графічного дизайну для практичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та методики психолого-педагогічного діагностування їхньої інформатичної культури.

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, розкрито мету дослідження, його завдання, об'єкт, предмет та методи, визначено наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи, схарактеризовано результати апробації та особистий внесок дисертанта в отримані результати дослідження, описано обсяг та структуру дисертації.

У першому розділі – «Формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну як педагогічна проблема» – здійснено теоретичне вивчення та розкрито сутність провідних понять дослідження (культура, інформатична культура, інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання, графічний дизайн), які визначають доцільність та зміст формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Розглянуто теоретичні основи формування інформатичної культури майбутнього вчителя у педагогічному ЗВО та проведено аналіз графічного дизайну в змісті та структурі його професійно-педагогічної підготовки.

Доведено, що потреба у формуванні інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання обумовлена рядом зовнішніх (соціальне замовлення суспільства щодо свідомого застосування засобів ІКТ у професійно-педагогічній діяльності, соціально-економічні, техніко-технологічні умови розвитку суспільства) та внутрішніх (регіональні особливості, тенденції розвитку інформатизації освітніх закладів, умов їхньої діяльності, рівень підготовки педагогів) чинників.

Встановлено, що інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання за функціональним призначенням є динамічним особистісним новоутворенням у структурі професійно-педагогічних якостей педагога.

Для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження, нами було обрано особистісний, діяльнісний, компетентнісний, системний та аксіологічний методологічні підходи, які у сучасних реаліях стандартизованої освіти, найбільшою мірою сприяють ефективному здійсненню процесу

формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

На засадах визначених методологічних підходів, з опорою на складові її формування та враховуючи взаємозв'язок ключових компетентностей майбутніх учителів трудового навчання з інформатичною культурою, запропоновано структуру процесу формування цієї особистісної якості, що містить пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний компоненти.

Констатовано, що повільне оновлення ОПП та технологій навчання графічному дизайну, відносно стрімкого розвитку цієї наукової галузі знань, актуалізує необхідність неперервного оновлення вчителями трудового навчання значних обсягів професійних знань під час професійно-педагогічної діяльності в ЗЗСО.

Доведено, що введення до процесу навчання графічному дизайну комп'ютерних програмних засобів, мультимедійних технологій сприяє інтеграції традиційних методів навчання з інноваційними освітніми функціями комп'ютерної техніки.

У другому розділі – «Організація та методика формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну» – розглянуто педагогічні основи та умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості інформатичної культури, спроектовано та розроблено модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Доведено, що ефективно досягнення поставленої мети дослідження уможлиблюється шляхом комплексного впровадження в професійно-педагогічну підготовку трьох взаємозв'язаних умов: позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну; створення

освітнього простору формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну; застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну, якими формуються практичні знання, вміння та навички студентів з використання засобів графічного дизайну для формування досліджуваної якості.

Методологічно-цільовий блок, що має прогностичну функцію, висвітлює мету з формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, методологічні підходи (особистісний, діяльнісний, компетентнісний, системний, аксіологічний) та принципи (рівності та ієрархічності, толерантності, рівнозначності методологічних підходів, соціокультурного прагматизму, просвітництва та діалогу, самоперевірки успішності навчання).

Змістово-процесуальний блок моделі включає пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний компоненти інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Визначені педагогічні умови формування інформатичної культури впроваджуються впродовж когнітивного, діяльнісного та творчого етапів.

Рівень сформованості інформатичної культури, внаслідок практичного впровадження моделі в професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів трудового навчання, обумовлюється результативністю використаних засобів графічного дизайну, змістом, методами, формами організації навчання та індивідуальними особистісними якостями студентів.

Результативно-оцінювальний блок моделі, що спрямований на виконання діагностичної функції, сприяє встановленню відповідності отриманих результатів цілям формування інформатичної компетентності майбутніх учителів трудового навчання. Умовно результативно-оцінювальний блок диференційовано за оцінювальним та результативними компонентами.

Оцінювальна складова характеризується критеріями та показниками інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, які

диференційовано на мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний.

Результативний компонент складається з диференційованих рівнів інформатичної культури: початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура); достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури); та високий (творче самовираження інформатичної культури).

У третьому розділі дисертації – «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» – дано опис організації та здійснення педагогічного експерименту, проведено дослідну перевірку ефективності спроектованої моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну та результативності педагогічних умов її реалізації в педагогічному ЗВО, здійснено аналіз та узагальнення результатів формувального та контрольного експериментів.

Результати констатувального експерименту виявили суттєву перевагу початкового рівня сформованості пізнавально-мотиваційного, діялісно-організаційного та рефлексивно-процесуального компонентів інформатичної культури у студентів експериментальних та контрольних груп, засвідчивши правильність нашого припущення щодо необхідності поетапно-цілеспрямованого їхнього формування.

Практичне впровадження моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну потребувало створення спеціального навчально-методичного супроводу для забезпечення цього процесу.

Головним завданням формувального педагогічного експерименту стала дослідна перевірка ефективності спроектованої нами моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. В експериментальних групах було здійснено

впровадження комплексу педагогічних умов функціонування моделі за трьома етапами: когнітивним, діяльнісним та творчим.

Під час когнітивного етапу до змісту та методики навчання студентів графічному дизайну були інтегровані дієві методи, організаційні форми та засоби формування інформатичної культури, особлива увага приділялась мотивації здобувачів щодо оволодіння цією особистісно-професійною якістю.

Упродовж діяльнісного етапу активно запроваджувалися завдання на аналіз цілей та понять «інформатична культура», «графічний дизайн», складання блок-схем та доповідей із відповідних тем та аналізу, як ці поняття між собою взаємопов'язані. Під час експерименту студенти мали змогу вибирати види, рівні складності і форми організації виконання навчальних завдань із графічного дизайну.

Завдання творчого етапу передбачали опитування студентів з оцінювання своїх особистісно-професійних якостей, які визначають рівень їхньої інформатичної культури та усвідомлення їхньої значущості для майбутньої професійно-педагогічної діяльності вчителя трудового навчання. Студенти самостійно здійснювали вибір тем навчальних проєктів для творчого опрацювання набутих знань із графічного дизайну, складали кросворди відповідно до обраної теми.

Проведене в ході формувального етапу педагогічного експерименту дослідження засвідчило дієве зростання кількісно-якісних показників виконання завдань із виявлення сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ, порівняно з КГ, що стало результатом впровадження спроектованої моделі формування досліджуваного феномену та педагогічних умов її впровадження.

Ключові слова: трудове навчання, майбутній вчитель, інформаційна культура, графічний дизайн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА

Наукові статті у фахових та виданнях України та виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection

1. Sevchuk S., Yaprnyets T., Palekha O., Kondel V., **Cherniavskiy T.**, Myronenko V. The key competencies of future specialists in the framework of the sustainable development concept. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed*. Volume 11, Issue 2, Special Issue XXIV. 2021. The Authors (November, 2021). P. 127–131.

2. **Чернявський Т.**, Титаренко В. Інформатична компетентність як ключовий аспект у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Вип. 2. 2023. С. 145–155.

3. Чернявський Т. В. Інтерактивність та програмне забезпечення у навчанні графічного дизайну майбутніми вчителями трудового навчання. *Перспективи та інновації науки*. № 1 (35). 2024. С. 387–398.

Статті в зарубіжних періодичних наукових виданнях

4. **Чернявський Т. В.**, Титаренко В. М. Метод проєктів: історичний аспект і сьогодення. *Project approach in the didactic process of universities – international dimension: in 4 parts. Part 2*. Lodz: PIKTOR Szlaski i Sobczak Spółka Jawna, 2020. P. 199–209.

Статті в інших наукових виданнях, матеріали конференцій

5. Чернявський Т. В. Графічний дизайн. Становлення української моделі. *Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (24–25 вересня 2020 року) / За заг. ред. проф. А. Ю. Цини; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, каф. теорії і

методики технологічної освіти. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 187–188.

6. Чернявський Т. В. Важливі чинники інформатичної культури в підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.].* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 85–87.

7. **Чернявський Т. В.**, Титаренко В. П. Graphic design in Future labor education teacher's computer culture formation. *Українська професійна освіта: науковий журнал.* Вип. 8, 2020. С. 58–62.

8. Чернявський Т. В. Особливості формування інформаційної культури майбутніх вчителів трудового навчання. *Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти.* Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. С. 500–503.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Графічний дизайн» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 8 с.

10. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 8 с.

11. Чернявський Т. В. Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: методичні рекомендації. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 28 с.

ABSTRACT

Chernyavskiy T. V. Formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design. Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 014 Secondary education (by subject specialties). – V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, Poltava, 2024.

The work was performed at the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University. The defense will be held at the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University

The dissertation is devoted to the problem of forming the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design.

In the work, for the first time, the theoretical model of the formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design in the unity of methodological-objective, content-procedural and result-evaluation blocks was substantiated and developed, and its diagnostic, educational and prognostic functions were revealed; established structural components of informatics culture (cognitive-motivational, activity-organizational and result-evaluative); substantiated criteria and indicators (motivational: focus on mastering information culture, striving to master the means of graphic design; cognitive: understanding the content and structure of information culture; knowledge of graphic design tools; operational: readiness to appropriately apply theoretical and methodological knowledge in professional and pedagogical situations; improvement and the use of IT innovations in graphic design; reflective: the ability to self-analyze the educational process; creativity, activity in educational activity) and characterized the level (initial (potentially reproductive information culture), sufficient (activity expression of information culture) and high (creative self-expression of information culture)) of the formation of this educational and professional phenomenon; the pedagogical conditions for the formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design are defined and substantiated (the

creation of positive stimulation of students to increase the level of their own IT culture; the creation of an educational and professional space for the formation of IT culture by the means of graphic design; development and application of a system of educational and educational tasks in graphic design for the formation of the IT culture of the future teacher of labor training); the content of the concepts "informatics culture of the future teacher of labor education" and "graphic design" is specified, their pedagogical relationship is substantiated; the psychological-pedagogical essence of the informatics culture of the future teacher of labor education has been specified; the means of formation and educational diagnosis of the IT culture of the future teacher of labor education acquired further development by means of graphic design (creation of success situations; testing, surveys, questionnaires, diagnostic tasks, observations, etc.).

The practical significance of the study consists in the development and implementation in the educational process of pedagogical higher educational institutions of the author's content module "Basics of graphic design in the formation of the IT culture of the future teacher of labor training" for students of the specialty 014.10 Secondary education (Labor training and technologies), methodological recommendations "Formation of the IT culture of the future teacher of labor training by means of graphic design", a system of educational tasks in graphic design for practical training of future teachers of labor training and methods of psychological and pedagogical diagnosis of their IT culture.

The introduction substantiates the relevance of the researched problem, discloses the purpose of the research, its task, object, subject and methods, defines the scientific novelty and practical significance of the dissertation work, characterizes the results of the approval and the personal contribution of the dissertation student to the obtained research results, describes the scope and structure of the dissertation.

In the first chapter – "Formation of the IT culture of future teachers of labor education by means of graphic design as a pedagogical problem" – a theoretical study was carried out and the essence of the leading concepts of the research (culture,

IT culture, IT culture of the future teacher of labor education, graphic design) was revealed, which determine the expediency and the content of forming the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design. The theoretical foundations of the formation of the informatics culture of the future teacher in the pedagogical higher educational institution were considered, and the analysis of graphic design in the content and structure of his professional and pedagogical training was carried out.

It has been proven that the need for the formation of the IT culture of future teachers of labor education is due to a number of external (social orders of society regarding the conscious use of ICT tools in professional and pedagogical activities, socio-economic, technical and technological conditions of the development of society) and internal (regional features, trends in the development of informatization educational institutions, conditions of their activity, level of training of teachers) factors.

It was established that the informatics culture of the future teacher of labor education by functional purpose is a dynamic personal development in the structure of professional and pedagogical qualities of the teacher.

To justify the theoretical and methodological foundations of the research, we chose personal, activity, competence, system and axiological methodological approaches, which in the modern realities of standardized education, contribute to the effective implementation of the process of forming the IT culture of the future teacher of labor education.

Based on the determined methodological approaches, based on the components of its formation and taking into account the relationship between the key competencies of future teachers of labor education and IT culture, the structure of the process of formation of this personal quality is proposed, which contains cognitive-motivational, activity-organizational and reflective-processual components.

It has been established that the slow updating of educational and professional programs and technologies of teaching graphic design, relative to the rapid

development of this scientific field of knowledge, actualizes the need for continuous updating by teachers of labor training of significant amounts of professional knowledge during professional and pedagogical activities in general secondary education institutions.

It has been proven that the introduction of computer software and multimedia technologies into the process of teaching graphic design contributes to the integration of traditional teaching methods with innovative educational functions of computer technology.

In the second chapter – "Organization and methods of forming the IT culture of future teachers of labor education by means of graphic design" – the pedagogical foundations and conditions of the formation of IT culture of future teachers of labor education by means of graphic design are considered, the criteria, indicators and levels of the formation of IT culture are substantiated, a model is designed and developed forming the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design.

It has been proven that the effective achievement of the research goal is made possible by the comprehensive implementation of three interrelated conditions in professional and pedagogical training: positive and motivational adjustment of students to the formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design; creation of an educational space for the formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design; application of the system of educational tasks in graphic design, which are used to form students' practical knowledge, abilities and skills in using graphic design tools to form the researched quality.

The methodological-target block, which has a prognostic function, highlights the goal of forming the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design, methodological approaches (personal, activity, competence, system, axiological) and principles (equality and hierarchy, tolerance, equivalence of methodological approaches, socio-cultural pragmatism, enlightenment and dialogue, self-testing of academic success).

The content-process block of the model includes cognitive-motivational, activity-organizational and reflective-processual components of the IT culture of the future teacher of labor education. The specified pedagogical conditions for the formation of information culture are implemented during the cognitive, activity and creative stages.

The level of formation of information culture, as a result of the practical implementation of the model in the professional and pedagogical training of future teachers of labor education, is conditioned by the effectiveness of the graphic design tools used, content, methods, forms of organization of education and individual personal qualities of students.

The result-evaluation block of the model, which is aimed at performing a diagnostic function, contributes to establishing the conformity of the obtained results with the goals of forming the IT competence of future teachers of labor education. Conditionally result-evaluation block is differentiated by evaluation and result components.

The evaluation component is characterized by criteria and indicators of information culture of future teachers of labor education, which are differentiated into motivational, cognitive, activity and reflective.

The resulting component consists of differentiated levels of information culture: initial (potentially reproductive information culture); sufficient (activity manifestation of IT culture); and high (creative self-expression of IT culture).

In the third chapter of the dissertation – "Research-experimental verification of the effectiveness of the model of the formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design" – a description of the organization and implementation of the pedagogical experiment is given, an experimental verification of the effectiveness of the designed model of the formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design and effectiveness is carried out pedagogical conditions of its implementation in the pedagogical institution of higher Ossetia, analysis and generalization of the results of formative and control experiments was carried out.

The results of the ascertainment experiment revealed a significant advantage of the initial level of formation of the cognitive-motivational, activity-organizational and reflective-processual components of informatics culture among students of the experimental and control groups, proving the correctness of our assumption about the need for their gradual and purposeful formation.

The practical implementation of the model of forming the information culture of the future teacher of labor education by means of graphic design required the creation of special educational and methodological support to ensure this process.

The main task of the formative pedagogical experiment was the experimental verification of the effectiveness of the model designed by us for the formation of the information culture of the future teacher of labor education by means of graphic design. In the experimental groups, a set of pedagogical conditions for the functioning of the model was implemented in three stages: cognitive, activity and creative.

During the cognitive stage, effective methods, organizational forms, and means of information culture formation were integrated into the content and methods of teaching graphic design students, special attention was paid to the motivation of the students to master this personal and professional quality.

During the activity stage, tasks were actively introduced to analyze the goals and concepts of "informatics culture", "graphic design", drawing up block diagrams and reports on relevant topics and analyzing how these concepts are interconnected. During the experiment, students had the opportunity to choose the types, levels of complexity and forms of organizing the performance of educational tasks in graphic design.

The tasks of the creative stage involved surveying students to assess their personal and professional qualities, which determine the level of their IT culture and awareness of their significance for the future professional and pedagogical activity of a teacher of labor education. Students independently chose the topics of

educational projects for creative processing of acquired knowledge in graphic design, made crossword puzzles according to the chosen topic.

The research carried out during the formative stage of the pedagogical experiment testified to the effective growth of quantitative and qualitative indicators of the performance of tasks to identify the formation of information culture of future teachers of labor education in the experimental groups, compared to the control groups, which was the result of the implementation of the designed model of the formation of the studied phenomenon and the pedagogical conditions of its implementation.

Keywords: labor training, future teacher, information culture, graphic design.

LIST OF PUBLISHED WORKS OF THE ACQUIRER

Scientific articles in professional publications and publications of Ukraine and publications indexed in the Web of Science Core Collection database

1. Sevchuk S., Yaprynets T., Palekha O., Kondel V., **Chernyavskiy T.**, Myronenko V. The key competencies of future specialists in the framework of the sustainable development concept. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed*. Volume 11, Issue 2, Special Issue XXIV. 2021. The Authors (November, 2021). P. 127–131.

2. Chernyavskiy T., Tytarenko V. Information competence as a key aspect in the formation of the information culture of the future teacher of labor education. *Scientific notes of Berdyan State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences: coll. of science Ave. Issue 2. 2023. P. 145–155.*

Articles in foreign periodical scientific publications

3. **Chernyavskiy T. V.**, Tytarenko V. M. Project method: historical aspect and present. *Project approach in the didactic process of universities – international dimension: in 4 parts*. Part 2. Lodz: PIKTOR Szlaski i Sobczak Spółka Jawna, 2020. P. 199–209.

Articles in other scientific publications, materials of conferences

4. Chernyavsky T.V. Graphic design. *Formation of the Ukrainian model. Theoretical and methodological aspects of technological education of schoolchildren and student youth by means of aesthetic culture and design: a collection of materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference of the Department of Theory and Methodology of Technological Education of V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University (September 24–25, 2020) / By general ed. Prof. A. Yu. Tsyn; V. G. Korolenko Poltava national ped. University, cafe theories and methods of technological education. Poltava: V. G. Korolenko PNP, 2020. P. 187–188.*

5. Chernyavskiy T. V. Important factors of information culture in the training of future teachers of labor education and technology. *Modern trends in the training*

of future teachers of labor training and technology, teachers of vocational education and specialists in fine and decorative arts: theory, experience, problems: a collection of scientific works / O.V. Marushchak (head) and [others]. Vinnytsia: "Mercury-Podillia" LLC, 2022. Issue 5. P. 85–87.

6. **Chernyavskiy T. V.**, Tytarenko V. P. Graphic design in Future labor education teacher's computer culture formation. *Ukrainian professional education: scientific journal*. Vol. 8, 2020. P. 58–62.

7. Chernyavskiy T. Peculiarities of formation of information culture of future teachers of labor training. *The development of the technological educational field in the direction of the New Ukrainian school: a collection of materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference of the Department of Theory and Methodology of Technological Education of the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, ch. theories and methods of technological education*. Poltava: V. G. Korolenko PNP, 2023. C. 500–503.

Publications certifying the approval of the dissertation materials

8. Chernyavskiy T. V. Curriculum of the content module "Graphic Design" for the preparation of "Bachelor" degree holders in the specialty 014 Secondary education (by subject specialties). Poltava: V. G. Korolenko PNP, 2022. 8 p.

9. Chernyavskiy T.V. Curriculum of the content module "Formation of the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design" for the preparation of holders of the educational degree "bachelor" in the specialty 014.10 Secondary education (Labor training and technologies). Poltava: V.G. Korolenko PNP, 2023. 8 p.

10. Chernyavskiy T. V. The method of forming the IT culture of the future teacher of labor education by means of graphic design: methodical recommendations. Poltava: V.G. Korolenko PNP, 2022. 28 p.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування та реалізація державної політики у сфері інформатизації потребує впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій в галузі освіти, що передбачає сформованість у сучасних педагогів інформатичної культури в збиранні, обробці, накопиченні та використанні інформації у процесі надання освітніх послуг здобувачам освіти. Це обумовлює необхідність розвитку в учителів таких особистісних якостей як культура спілкування, мовна, інтелектуальна культура, світогляд та мораль. Тому, сучасна педагогічна освіта повинна спрямовуватися на формування інформатичної культури майбутніх учителів та їхню підготовку до формування цієї особистісної якості в учнівської молоді.

Необхідність таких освітніх змін обґрунтовується у Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про інформацію» (1992), «Про Національну програму інформатизації» (2022), Державним стандартом базової середньої освіти (2020) та ін., що акцентують увагу на формуванні інформатичної культури вчителів, здатних до оволодіння та впровадження нових інформаційних технологій у шкільному предметному навчанні, готових до оволодіння культурними та мистецькими здобутками України та світу, прагнення щодо розвитку та вираження власних почуттів та ідей таким культурно-мистецьким засобом як графічний дизайн.

У вирішенні проблем підготовки майбутніх учителів трудового навчання у педагогічних ЗВО важливе значення мають науково-педагогічні дослідження І. Гевка, М. Близнюка, Д. Кільдерова, О. Коберника, М. Корця, Л. Оршанського, В. Стешенка, В. Титаренко, А. Цини. Наукові пошуки за напрямом формування різновидів культури майбутніх учителів трудового навчання та технологій проводяться сучасними науковцями С. Ткачуком (підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів технологічної культури), О. Авраменком (формування культури праці в учнів 5–9 класів на уроках трудового навчання), О. Аніщенком, М. Антонченком (інформаційна культура як складник загальнолюдської культури), Н. Волкова

(формування інформативної культури студентів), М. Жалдак, О. Значенко, А. Клименко, А. Коломієць, Ю. Рамський (інформаційна культура майбутнього вчителя), М. Левшин, Л. Макаренко (інформаційна культура особистості), Н. Морзе (складові інформаційної культури), О. Повідайчик (формування інформаційної культури майбутнього соціального працівника), О. Романишина (формування інформаційної культури студентів коледжів технічного профілю) та ін. Особливості формування інформаційної культури вчителів трудового навчання та технологій розкриваються в дослідженнях М. Близнюка, Н. Вакуленко, Л. Гриценко, Р. Гуревича, Л. Макаренко та ін.

Базуючись на діючих освітніх стандартах, традиційні підходи до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, здійснювані за її загальнонауковою, загальнопедагогічною та фаховою складовими, включають цикли навчальних дисциплін загальної та професійної підготовки, навчальні та виробничі практики. Базування системи навчання сучасних педагогічних ЗВО на фіксованих освітніх програмах орієнтують здебільшого викладачів і студентів на опанування репродуктивними стратегіями розв'язання освітньо-професійних проблем і завдань.

Разом із тим, аналіз сучасних наукових розвідок професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами графічного дизайну (Н. Нагорна, І. Савенко, В. Слабко, Ю. Срібна та ін.) вказує на те, що створення у ході фахової професійної підготовки ситуацій реалізації творчого потенціалу здобувачів, формування критичного мислення та готовності до зміни зовнішнього середовища засобами дизайну та сучасних інформаційних технологій виступають дієвими засадами формування здатності до ефективної інформаційної діяльності з досягнення освітніх цілей – інформатичної культури.

Багатогранність теоретичних та прикладних завдань формування інформатичної культури майбутніх учителів розкриваються у різнопланових наукових дослідженнях: мистецького (Є. Антонович, Г. Брюханова, О. Отич, Л. Прибега), психологічного (С. Bennett, А. Moosmüller, К. Matoba,

D. Scheible, В. Рибалка та ін.) та педагогічного (Г. Вишинська, Р. Гуревич, М. Жалдак, О. Значенко, А. Коломієць, Л. Макаренко, Н. Морзе, Ю. Рамський, О. Романишина та ін.) характеру.

Актуальна доцільність використання потенційних можливостей графічного дизайну як засобу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій розглядається сучасними науковцями в умовах відсутності єдності думок щодо сутності графічного дизайну, загальноприйнятого його трактування. Відсутність системних педагогічних досліджень у галузі теорії та практики формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну, якими обґрунтовуються науково-педагогічні підходи до побудови завдань, змісту, педагогічних умов, методів та організаційних форм здійснення такої підготовки, відповідно до діючих в Україні освітніх стандартів, обумовлює емпірично-ситуативну спрямованість цього процесу в сучасних педагогічних ЗВО.

Актуальність науково-педагогічного вирішення завдання формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання визначається у сучасних умовах вищої педагогічної освіти існуванням ряду суперечностей, що потребують розв'язання:

- між потребою галузі ЗЗСО у сучасних інформатично освічених педагогах і традиційними підходами до професійно-педагогічної підготовки у педагогічних ЗВО;

- між необхідністю підвищення рівня сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання та недостатнім обґрунтуванням і розробленістю організаційно-педагогічних умов та засобів її формування;

- між потенціалом можливостей графічного дизайну у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання та не розробленістю педагогічних моделей і навчально-методичного супроводу для їхньої реалізації в освітній діяльності педагогічних ЗВО.

Отже, актуальність потреби вдосконалення інформатично-спрямованої професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, недостатня розробленість теоретико-методичних засад формування їхньої інформатичної культури засобами графічного дизайну, а також важливість розв'язання зазначених вище суперечностей у процесі цієї підготовки у педагогічних ЗВО обумовило вибір теми дослідження «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно плану науково-дослідної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка за комплексною темою «Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну» (державний реєстраційний № 011U003063). Тема дисертації затверджена вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 4 від 29.10.2020 р.).

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування, розробка та дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Згідно поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність, сучасний стан та специфічні особливості формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

2. Обґрунтувати складові структури, критерії, показники та рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

3. Визначити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови, спроектувати та експериментально перевірити ефективність моделі

формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

4. Розробити та впровадити в освітній процес педагогічних ЗВО навчально-методичний супровід для формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання у педагогічному ЗВО.

Предмет дослідження – модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань дослідження були використані: *теоретичні методи* (аналіз, узагальнення філософських та психолого-педагогічних вітчизняних і зарубіжних літературних джерел, дослідних даних із проблеми інформатичної культури, моделювання) для визначення сутності, проектування моделі та обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну; *емпіричні методи* (анкетування, опитування, тестування, бесіда, спостереження діагностичні завдання) для визначення стану сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя; констатувальний та формувальний педагогічний експеримент для перевірки ефективності спроектованої моделі та навчально-методичного супроводу формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну; методи статистичної обробки результатів педагогічного експерименту (шклування, визначення вірогідності отриманих даних за критерієм χ^2 Пірсона).

Експериментальна база дослідження. У дослідно-експериментальній роботі взяли участь 284 студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) та 36 викладачів Бердянського державного педагогічного університету, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Уманського державного

педагогічного університету імені Павла Тичини, Кременецької обласної гуманітарної педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що: *вперше* обґрунтовано та розроблено теоретичну модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну в єдності методологічно-цільового, змістово-процесуального та результативно-оцінювального блоків, виявлено її діагностичну, освітню та прогностичну функції; встановлені структурні складові інформатичної культури (пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та результативно-оцінювальний); обґрунтовані критерії та показники (*мотиваційний*: спрямованість на оволодіння інформаційною культурою, прагнення до опанування засобами графічного дизайну; *когнітивний*: розуміння змісту, структури інформатичної культури; знання засобів графічного дизайну; *діяльнісний*: готовність доцільно застосовувати теоретико-методичні знання у професійно-педагогічних ситуаціях; вдосконалення та використання інформатичних інновацій у графічному дизайні; *рефлексивний*: здатність до самоаналізу навчально-виховного процесу; творчість, активність у освітній діяльності) та схарактеризовано рівні (*початковий* (потенційно-репродуктивна інформаційна культура), достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури) та високий (творче самовираження інформатичної культури)) сформованості цього освітньо-професійного феномену; визначено та обґрунтовано *педагогічні умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну* (створення позитивного стимулювання студентів щодо підвищення рівня власної інформатичної культури; створення освітньо-професійного простору формування інформатичної культури засобами графічного дизайну; розробка та застосування системи навчально-виховних завдань із графічного дизайну для формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання); *конкретизовано* зміст

понять «інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання» та «графічний дизайн», обґрунтовано їхній педагогічний взаємозв'язок; уточнено психолого-педагогічну сутність інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання (інтегративна особистісна якість, яка реалізується у освітній професійно-педагогічній діяльності як: готовність до загальної комунікації, пошуку інформації у різних джерелах, уміння працювати з літературними джерелами, здійснювати ефективне читання, аналізувати, узагальнювати, прогнозувати наслідки прийнятих рішень; уміння логічно, зрозуміло для інших та адекватно формулювати власні думки, правильно планувати послідовність дій для здійснення пізнавальної діяльності, аналізувати отримані знання та інтерпретувати набуті результати; володіння інформатичними засобами із введення інформації клавіатурою, програмами графічного інтерфейсу, використання засобів операційних систем, ППЗ та телекомунікації для вирішення предметно-галузових завдань; обізнаність у етичних та нормативно-правових нормах інформатичної галузі, що охоплює знання та виконання законодавства з авторських прав, охорони інтелектуальної власності, дотримання норм етики під час поширення інформації в мережевих засобах та здатність до саморозвитку й самовдосконалення); *подальшого розвитку набули* засоби формування та освітньої діагностики інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну (створення ситуацій успіху; тестування, опитування, анкетування, діагностичні завдання, спостереження та ін.).

Практичне значення дослідження полягає у розробці та впровадженні в освітній процес педагогічних ЗВО авторських змістових модулів «Графічний дизайн», «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» для студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), методичних рекомендацій з формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну,

системи навчально-виховних завдань із графічного дизайну для практичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та методики психолого-педагогічного діагностування їхньої інформатичної культури.

Результати дисертаційної роботи можна використовувати викладачами педагогічних ЗВО у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій та педагогічними працівниками ЗЗСО, які досліджують і вивчають особливості формування інформатичної культури, у ході підготовки навчально-методичного забезпечення за цією проблемою.

Результати дослідження впроваджено у процес професійно-педагогічної підготовки учителів трудового навчання та технологій Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 631/01-54/02 від 15.02.2022 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 67-08/22 від 12.01.2024 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 77 від 15.01.2024 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 77/01 від 18.01.2024 р.), Кременецької обласної гуманітарної педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (довідка № 05-16/142 від 01.02.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. У науково-методичних публікаціях, підготовлених у співавторстві з науковим керівником, здобувачеві належать: у статті «The key competencies of future specialists in the framework of the sustainable development concept» – аналіз поняття «ключові компетентності майбутніх спеціалістів»; у статті «Інформатична компетентність як ключовий аспект у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання» – розкриття ролі та значення інформатичної компетентності як ключового аспекту у формуванні інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання; у статті «Метод проектів: історичний аспект і сьогодення» – типи проектів та алгоритм виконання учнівських проектів; у статті «Graphic design in Future labor education teacher's computer culture

formation» – з'ясовано роль засобів графічного дизайну у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та положення дослідження представлено та обговорено на засіданнях, науково-методичних семінарах кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, а також на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних*: VII «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку» (Київ, 2021); «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2023); «Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи» (Глухів, 2022); «Європейський вектор розвитку вищої освіти України» (Полтава, 2023); *всукраїнських*: «Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну» (Полтава, 2020); «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст» (Полтава, 2021); «Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика» (Полтава, 2022); «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2022); «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи» (Умань, 2022, 2023); «Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі нової української школи» (Полтава, 2023); «Дизайн-освіта у професійній підготовці майбутніх фахівців» (Полтава, 2023); «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2023); «Мистецтво, мистецька та позашкільна освіта: історія, теорія, практика, перспективи взаємодії» (Полтава, 2023).

Публікації. Основні результати та зміст дисертаційної роботи висвітлено у 10 публікаціях, із яких 1 стаття у виданні проіндексованому в базі

даних Web of Science Core Collection, 2 стаття у наукових фахових виданнях, 1 – в закордонному виданні, 2 – у збірниках матеріалів та тез конференцій, 2 – у інших виданнях, 2 програми навчальних змістових модулів та 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації містить вступ, три розділи з висновками, загальні висновки, список використаних джерел із 268 найменувань, із яких 12 – іноземними мовами, 13 додатків на 38 сторінках. Дисертаційну роботу проілюстровано 24 таблицями і 14 рисунками. Загальний обсяг дисертації становить 179 сторінок, основний текст представлено на 252 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

На підставі аналізу філософської, соціальної та психолого-педагогічної літератури здійснено теоретичне вивчення та розкрито сутність провідних понять дослідження (культура, інформатична культура, інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання, графічний дизайн), які визначають доцільність та зміст формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Розглянуто теоретичні основи формування інформатичної культури майбутнього вчителя у педагогічному ЗВО та проведено аналіз графічного дизайну в змісті та структурі їхньої професійно-педагогічної підготовки.

1.1. Змістова характеристика поняття формування інформатичної культури вчителя трудового навчання

Стратегічними завданням сучасної вищої педагогічної освіти, визначеними законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Професійним стандартом за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020), є підготовка конкурентоспроможних фахівців для інноваційного розвитку освітньої галузі, самореалізації особистості педагога, забезпечення потреб держави та суспільства в кваліфікованих педагогічних працівниках.

Актуальним завданням вищої педагогічної освіти сьогодні є підготовка висококваліфікованих педагогів, які володіють ключовими компетентностями та світоглядом, є носіями загальнолюдських та національних цінностей, здатними орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснюючи пошук, критичне оцінювання, оперування інформації у професійно-педагогічній діяльності. До провідних складових особистісних якостей сучасного вчителя відносяться також здатність до ефективного застосування існуючих та

створення власних цифрових (електронних) освітніх ресурсів, використання цифрових освітніх технологій. Ефективне володіння зазначеними якостями актуалізує питання формування інформатичної культури майбутніх педагогів під час навчання у педагогічних ЗВО.

Теоретичний етап дослідження характеризується розкриттям сутності провідних понять дослідження «культура», «культурна компетентність», «інформатика», «інформатична культура», «формування інформатичної культура майбутнього вчителя трудового навчання».

Оскільки в освітній царині існує цілий ряд визначень поняття «культура», розглянемо першочергово ті, які полегшують його розуміння у контексті нашого дослідження. Велику кількість тлумачень феномену культури пояснюємо його постійними трансформаціями у ході історичного розвитку суспільства, який охоплює систему ціннісних надбань людства. Як зазначає Л. Грищенко [53], у сучасних наукових дослідженнях визначення культури пов'язують із творчою діяльністю людини, розуміючи її як сукупність духовних та матеріальних цінностей, створених людством у ході його історичного розвитку. З філософської точки зору Г. Горак [48] розуміє культуру як спосіб існування індивіда, людства у світовому просторі, який забезпечує здатність особистості творити та жити у цьому світі, реалізуючи свободу вибору, її ставлення до природи та буття суспільства. У дослідженні Я. Гриньової [50] культура розглядається як соціально-нормативне явище, норми якого є історично-первинною основою інших (правових, естетичних, моральних, релігійних на ін.) систем, де інформаційна компонента виступає важливою змістовою складовою культури.

Як бачимо, процес діяльності з інформацією є невід'ємним від ситуацій відображення певних фрагментів культури. Тому обізнаність майбутніх учителів у складових світової та вітчизняної культури виступає важливою умовою успішності їхнього професійного навчання. Ці складові висвітлюють ціннісні орієнтації відносно ставлення до довкілля, особливостей спілкування та способів аргументації в ньому, автономності та лідерства особистості

людини. На підставі ціннісного підходу, принципів рівності та ієрархічності Є. Хачатряном визначені моно- та поліхронні, низько- та висококонтекстні, колективістські та індивідуалістичні різновиди культури. За цими параметрами створюються загальні уявлення особистості відносно провідних складових конкретних видів культур, формуються «картина світу» та світогляд. Опанування цією інформацією на ціннісному рівні у процесі навчання в ЗЗСО забезпечуватиме здобувачам освіти розуміння культури інших людей, здатність до моделювання будь-яких видів їхньої діяльності, сприятиме накопиченню та збагаченню досвіду освітньої та життєвої діяльності.

За даними досліджень Інституту майбутнього в Коліфорійському дослідницькому центрі IFTF, формування здатностей щодо сприйняття, аналізу, розуміння та ефективного контактування з іншими культурами набувають в сучасному світі важливого значення для всіх рівнів освіти у вигляді ключових компетентностей [256]. Разом із тим, Л. Грищенко [53, с. 54–55] вказує на існування в наукових дослідженнях близьких за змістом термінів: багатокультурність (мультикультурність), кроскультура, інтеркультурність (міжкультурність), поліетнічність (багатоетнічність), комунікація та грамотність.

Міжкультурну компетентність науковці визначають як:

- здатність до виходу за межі власної культури, готовність бути медіатором різновидів культур, зберігаючи при цьому власну культурну ідентичність [68];
- поведінку, що відповідає ситуаціям спілкування з іншими [260];
- соціально-психологічну готовність людини до продуктивного спілкування з окремими представниками та групами осіб, що представляють інші культури [260];
- здатність до налагодження успішної співпраці із партнерами з інших країн шляхом комунікативної взаємодії та спілкування [41].

Комунікативну функцію культурної компетентності Я. Гнатенко [41, с. 55] та Р. Кравець [115, с. 114] розуміють як здатність до здійснення ефективної культурної та міжкультурної взаємодії, до усвідомлення себе як представника певної соціокультурної спільноти, нації та людства у цілому, до розуміння діалогічної взаємодії, як визначальну умову взаємозбагачення та самореалізації різних культур, враховуючи їхні відмінності з дотриманням принципу толерантного ставлення.

Феномен полікультурної компетентності Л. Чередниченко [233] характеризує як інтегроване особистісне утворення, результат соціалізації, яким обумовлюється готовність людини до ефективної життєдіяльності у багатонаціональному середовищі.

У дослідженнях І. Канюки та Л. Сердюк [93, с. 123] становлення та розвиток кроскультурної компетентності пов'язують із налагодженням комунікації, свідомим прийняттям на рівнях соціального, лінгвістичного, культурного, геополітичного порозуміння виважених та зрозумілих рішень.

У соціокультурному контексті ефективна взаємодія носіїв культури, що мають свою мову, ціннісні установки, традиції та звичаї, типи поведінки, обумовлені приналежністю до певних соціокультурних і мовних спільнот, визначається засобами комунікації. Культурна комунікація визначається процесом взаємодії між окремими індивідами та їхніми групами, що характеризуються культурними особливостями, сприйняття і ставлення до яких впливає на вибір видів, форм організації та результатів такої взаємодії [41, с. 58].

Аналіз складників та сутності культурної компетентності, за С. Bennett [255], дає змогу зробити ряд висновків:

- центром вияву культурних цінностей є мова, яка визначає пізнавальні можливості людини;
- результативність культурного спілкування визначається культурною обізнаністю людей, їхньою здатністю до вирізнення культурних особливостей у власному сприйнятті;

- міжкультурні бар'єри успішно долаються певними типами людської поведінки;
- індивіди мають дотримуватися психологічного балансу між повагою до інших видів культур та гордістю за власну культуру.

Отже, більшість дослідників розуміють *культурну компетентність* як комплекс лінгвістичних та соціокультурних знань про культурні цінності, умінь із комунікації, завдяки яким суб'єкти культури виявляють здатність до успішної різнорівневої взаємодії з носіями культури, ефективно використовуючи вербальні та невербальні засоби та виявляючи результати культурної комунікації засобами зворотнього зв'язку.

Дослідниками систематизуються провідні структурні складники та ознаки культурної компетентності: відкритість до сприйняття та пізнання цінностей культури, усвідомлення їх значущості, готовність до набуття та використання знань про культурну дійсність, спрямованість на подолання культурних стереотипів, етноцентризму у сприйнятті культурних цінностей.

Науковці С. Bennett, Я. Гнатенко, І. Канюка, Л. Сердюк та Л. Чередниченко відносять культурну компетентність до ключових, що сприяють становленню та розвитку суспільної демократії, подоланню викликів сучасного глобалізованого інформаційного суспільства. Багатофункціональність, надпредметність, багатовимірність необхідність високого рівня інтелектуального розвитку особистості як характеристики ключової культурної компетентності обумовлюють, за П. Фріз [223, с. 176], С. Радул [181], О. Тіщенко [207], широкий спектр ситуацій щодо її застосування для вирішення завдань спілкування та контактів у різних сферах життєдіяльності людини.

Висновок про те, що культурна компетентність є важливим результатом освіти, одним із базових показників її якості, інтегративною властивістю особистості, що поєднує у собі різногалузеві, лінгвістичні, соціокультурні та психологічні знання, вербальні, невербальні комунікативні уміння та ціннісні орієнтації, актуалізує необхідність формування готовності особистості до

культурної комунікації у інформаційному просторі діалогу національних та світових культур, що сприяє повноцінному та ефективному включенню особистості в динамічно змінюване соціокультурне життя суспільства.

Для з'ясування сутності інформатичної культури далі розглянемо зміст та структуру поняття «інформатика» та його місця в професійному навчанні. Проблема інформатизації сучасного суспільства актуалізується необхідністю створення ефективних систем забезпечення всіх сфер діяльності людини вичерпними даними для здійснення аналізу різних явищ та процесів, об'єктивного пояснення їхнього розвитку та прогнозування наслідків у прийнятті управлінських рішень [83]. Інформатизація суспільства визначається рівнем його соціально-економічного та науково-технічного розвитку.

Законом України «Про національну програму інформатизації» (2022) інформатизація визначається як сукупність взаємопов'язаних правових, організаційних, політичних, науково-технічних, соціально-економічних та виробничих процесів, орієнтованих на забезпечення умов задоволення потреб громадянського суспільства в отриманні інформації на засадах створення, розвитку та використання інформаційних мереж, систем, інформаційних технологій та ресурсів, побудованих на основі використання сучасної комунікаційної та обчислювальної техніки.

Інформатизація з використанням технічних засобів сприяє ефективному вирішенню проблем управління соціальними і техніко-технологічними процесами, засобами систем інформаційного обслуговування, вироблення та прийняття рішень. Без широкого використання досягнень інформатики сьогодні неможливо вирішувати соціально-економічні проблеми, проблеми людського спілкування, контролю стану та збереженням довкілля.

Інформатика (англ. informatics, computer science; фр. informatique, нім. Informatik) – це наука про інформацію, методи та засоби її опрацювання, у тому числі за допомогою обчислювальних систем [267]. Інформатика включає низку теоретичних дисципліни (теорії алгоритмів, обчислюваності, інформації

та автоматизації), та практичні розробки для впровадження програмного та апаратного забезпечення [268]. На відміну від комп'ютерного програмування, інформатика, як наука є галуззю академічних досліджень [258].

Сучасний рівень розвитку інформатичних засобів дозволяє автоматично будувати алгоритми досягнення мети, вміння сформулювати яку визначає позицію користувача у роботі з комп'ютерною технікою. Чіткість визначення мети обумовлює ставлення до комп'ютера як до дієвого засобу її досягнення. Використання інформатичних засобів суттєво впливає на психіку, пізнавальні, емоційні й мотиваційні процеси, спілкування та діяльність людини, її міжособистісні відносини та свідомість.

Інформатика не повинна надавати негативних впливів на гуманітарну культуру суспільства і людини, не порушувати культуру взаємин, якими розвивається, як і в праці, діалогічна людська свідомість. Вона не може замінити тих відчуттів, знань та емоцій, яких людина набуває у ході сприйняття та осмислення природних об'єктів, процесів та явищ, у спілкуванні з іншими людьми, взаємодії з довкіллям, оскільки реальні прояви життя відіграють провідну роль у розвитку та вихованні особистості [81; 83].

Інформатизація навчального процесу, як слушно зазначає М. Жалдак [83, с. 2], сприяє його гуманізації, інтенсифікуючи спілкування учнів із вчителем, враховуючи та розвиваючи їхні нахили та здібності, сприяючи розкриттю їхнього творчого потенціалу, диференціюючи процес навчання згідно індивідуальних запитів та особливостей, здібностей та нахилів, звільнюючи їх від виконання рутинних технічних дій, звільнюючи час та розширюючи можливості для вирішення нових пізнавальних та творчих проблем. З іншого боку, надмірна та передчасна «символізація» світосприйняття може привести до втрати людиною реалізму щодо предметної діяльності та прийняття рішень, які мають бути осмислено-предметними. Тому вивчення та обґрунтування особливостей використання інформатики в освіті є однією з найважливіших соціальних проблем сучасної педагогіки у плані гуманізації та гуманітаризації освітньої галузі. Важливого значення

набуває проблема інтеграції інформатичних знань зі змістом навчальних дисциплін ЗВО. Саме інформатика вирішує певною мірою проблему інтеграції освіти засобами вивчення інформаційних процесів, правил пошуку, зберігання, створення, аналізу, опрацювання інформаційних даних. Це потребує розробки якісно нового інформатизованого змісту навчальних дисциплін, оновлення методик їх вивчення за новими цілями, змістом, методами, формами організації навчання та результатами освітніх досягнень студентів.

Особливе значення у розробці інформатично спрямованих методик навчання мають сучасні інформатичні засоби: комп'ютери та їхнє програмне забезпечення. Розрізняють два типи педагогічних програмних засобів (далі – ППЗ), спрямованих на інтенсифікацію спілкування учасників освітнього процесу та такі, що обмежують час такого спілкування або навчання за відсутності безпосередньої участі педагога [83, с. 4]. Вивільнення інформатичними засобами часу, що витрачається на рутинні технічні операції, під час виконання яких студенти майже не спілкуються з викладачем, може бути ефективно використано для обговорення спільно з педагогом сутності досліджуваних явищ, процесів та об'єктів.

Важливо розуміти, що використання сучасних інформатичних засобів у професійному навчанні не потребує обізнаності студентів щодо мов програмування, умінь складати програми та алгоритми, принципів дії комп'ютера. Потрібне лише акцентування уваги на відповідних предметних галузях знань, що підлягають вивченню та володінні прийомами користування цими інформатичними засобами, на опанування якими потрібний короткий час, залежно від тих освітніх завдань, які необхідно з їхньою допомогою вирішувати [264].

Найбільше стримує широке запровадження та ефективне застосування інформатичних засобів у професійному навчанні відсутність доступного для масової вищої педагогічної освіти відповідного навчально-методичного супроводу. Це суттєво стримує інформатизацію навчання, не дозволяє

ефективно використовувати комп'ютерні технології в освітній діяльності, обмежує розкриття потенціалу інформатизації системи методичної роботи викладачів в організації навчально-пізнавальної діяльності учнів [259]. Сучасній вищій педагогічній освіті актуально необхідні інформатично-орієнтовані методичні системи навчання, розроблені на засадах педагогічно-доцільного та гармонійно-виваженого включення засобів інформатизації в уже існуючі традиційні методики навчання.

Виходячи з визнання того, що провідними суб'єктами процесу навчання є учитель та учні, а комп'ютери з їхнім програмним забезпеченням є тільки засобами їхньої освітньої діяльності, можна стверджувати, що лише від інформатичної культури та майстерності педагога залежить навчальні досягнення учнів у предметному шкільному навчанні. Інформатична культура вчителя трудового навчання більшою мірою формується під час професійно-педагогічної підготовки в ЗВО, у ході вивчення загальних, професійно-орієнтованих та фахових навчальних дисциплін в аудиторний та позааудиторний час, самостійній роботі, використовуючи дистанційні організаційні форми навчання, а також під час практичної підготовки з використанням сучасних ППЗ для предметного трудового навчання. Організацію та здійснення формування у майбутніх учителів інформатичної культури повинні здійснювати кафедри теорії та методики навчання відповідних шкільних навчальних предметів, для чого ними мають розроблятися сучасні інформатично-орієнтовані методичні системи навчання цих шкільних предметів [80].

На складність педагогічної проблеми формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання вказує те, що знання та вміння з інформатики є не лише результатом вивчення навчальних дисциплін, а й виступають дієвим засобом формування всебічно та гармонійно розвинутої особистості студента, його творчих здібностей. Показниками сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання у професійно-педагогічній підготовці виступають власне освітньо-професійна

творчість студентів, здатність до пошуку нових ідей, творчість у виявленні нових підходів до трудового навчання учнів, осучаснення його змісту, методів, форм організації та засобів навчання.

Визначаючи вчителя провідною особою у процесі трудового навчання, можна говорити, що від його високої культури, ціннісних орієнтацій, педагогічної майстерності та творчості значною мірою залежить освіченість учнів ЗЗСО. Рівень культури педагога обумовлюється його світоглядними, моральними переконаннями, глибиною професійно-педагогічних знань, широтою його кругозору, працелюбством, творчим ставленням до видів його діяльності, спрямованістю на постійне підвищення рівня своєї кваліфікації. Інформатична культура, як складова загальнолюдської та професійної культури, включає здатність учителя до застосування раціональних методів та засобів пошуку, добору, аналізу, узагальнення, систематизації, використання різноманітних публікацій та відомостей освітнього призначення у мережі Інтернет, пресі, готовність до орієнтації у широкому потоці інформації технологічної освітньої галузі та суміжних із нею галузях знань.

Із розвитком науки, техніки, інформаційно-виробничих технологій професійно-педагогічна культура вчителя еволюціонує, доповнюючись новими ознаками та складниками. У сучасній школі до таких ознак беззаперечно відноситься інформатична культура вчителя не тільки інформатики, а й трудового навчання. У сучасних умовах широкого застосування інформатичних засобів навчання, його інтенсифікації, активізації дидактичної взаємодії учнів із вчителем суттєво зростають вимоги до показників професійно-педагогічної підготовки вчителя, культури його поведінки, мовлення та спілкування. Сучасний учитель має володіти певними фундаментально-універсальними знаннями для здійснення педагогічно-доцільного та ефективно-виваженого застосування інформатичних засобів у процесі предметного трудового навчання, створюючи сприятливі умови для розкриття творчого потенціалу учнівської молоді, її здібностей та нахилів, задоволення пізнавальних запитів і навчальних потреб.

Інформатична культура обумовлює передачу досвіду людства від покоління до покоління завдяки інформації, закріпленій у знаковій формі, через значущу для соціуму інформацію щодо регулювання життєдіяльності, поведінки та взаємодії людей. Інформаційну культуру в широкому сенсі М. Антонченко [6] визначає як специфічний механізм передачі соціально-значущої інформації, спосіб діяльності з накопичення, передачі, збереження знань, ідей, матеріальних та духовних цінностей.

Інформаційна культура на суспільному рівні охоплює певні досягнення в галузі інформатизації стосовно задоволення людей наявною в них інформацією, рівнем їхнього оснащення інформатичними засобами, чисельності населення, яке застосовує інформаційні технології у власній життєдіяльності.

У галузі професійної інформатичної діяльності існує певний рівень її субкультури, що виступає складовою загальнолюдської культури та характеризується вільним володінням людиною комп'ютерною технікою, обізнаністю у інформатичних інноваціях. Науковці виділяють у структурі інформатичної культури такі компоненти:

- складові загально-пізнавальної культури, що включають уміння загальної комунікації, пошуку інформації у різних джерелах, уміння працювати з літературними джерелами, здійснювати ефективне читання, аналізувати, узагальнювати, прогнозувати наслідки прийнятих рішень;
- компоненти алгоритмічної культури, що передбачають розумові уміння логічно, зрозуміло для інших та адекватно формулювати власні думки, правильно планувати послідовність дій для здійснення пізнавальної діяльності, аналізувати отримані знання та інтерпретувати набуті результати;
- володіння інформатичними засобами із введення інформації клавіатурою, програмами графічного інтерфейсу, використання засобів операційних систем, ППЗ та телекомунікації для вирішення предметно-галузевих завдань;

- обізнаність у етичних та нормативно-правових нормах інформатичної галузі, що охоплює знання та виконання законодавства з авторських прав, охорони інтелектуальної власності, дотримання норм етики під час поширення інформації в мережевих засобах [4; 6; 33; 35; 81; 98; 106; 127; 134; 142; 168; 187].

Серед функцій інформатичної культури науковці виділяють: світоглядну (уявлення щодо інформаційної картини світу); регулятивну (вплив на діяльність людини світоглядними галузевими інформаційними нормами та правилами); пізнавальну (опанування існуючою інформацією для розширення знань людини); творчу (організація діяльності з набуття нових знань, продукування нових ідей та цінностей); виховну (обумовлює вплив на поведінку особистості); комунікативну (забезпечує діалогічну взаємодію інформатичними засобами); ціннісну (сприяє формуванню спрямованості щодо набуття знань) [6].

Аналіз специфічних особливостей професійно-педагогічної діяльності вчителя трудового навчання та визначень поняття «інформатична культура» дозволяють виділити пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та освітньо-рефлексивний компоненти її структури.

Розгляд понятійного конструкту «формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання» потребує гармонійного поєднання гуманітарного та технологічного підходів, за якими інформатизація суспільства сприяє розкриттю філософських, гуманітарних і технологічних аспектів формування творчого потенціалу студентів, їхньої індивідуальної освітньої свободи та самореалізації в освітньо-інформаційному просторі педагогічного ЗВО. Активне впровадження культурно-гуманістичної концепції формування особистості майбутнього вчителя здійснено в наукових розвідках його педагогічної (О. Гармаш, Л. Терьохіна, Є. Полат, О. Романишина та ін.) та технологічної (М. Жалдак, Н. Морзе, Ю. Рамський та ін.) культури.

Сучасна вища педагогічна освіта спрямована на підготовку особистості майбутнього вчителя трудового навчання до професійно-педагогічної діяльності в умовах інформатизованого світу, який потребує формування нової інформатичної культури та світогляду, заснованих на усвідомленні провідної ролі інформації та пов'язаних із нею процесів у природі та життєдіяльності суспільства і людини. Сучасній технологічній освітній галузі потрібний вчитель із цілісною інформатичною культурою, формування якої потребує модернізації професійно-педагогічної підготовки в напрямку набуття майбутніми вчителями здатності до орієнтації у сучасному інформаційному просторі, здійснення пошуку та критичного оцінювання інформації, оперування нею у професійно-педагогічній діяльності, ефективного використання вже існуючих та створення нових інноваційних електронних (цифрових) освітніх ресурсів, здатності до використання цифрових технологій в освітньому процесі (Професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», 2020).

У процесі формування інформатичної культури майбутнього вчителя О. Тутова [217, с. 100] виділяє ряд зовнішніх (соціальне замовлення суспільства щодо свідомого застосування засобів ІКТ у професійно-педагогічній діяльності, соціально-економічні, техніко-технологічні умови розвитку суспільства) та внутрішніх (регіональні особливості, тенденції розвитку інформатизації освітніх закладів, умов їхньої діяльності, рівень підготовки педагогів) чинників. Майбутній учитель трудового навчання повинен оволодіти подвійною кваліфікацією педагога та фахівця інформатичної галузі. Інформатична культура вчителя є складовою його загальної професійно-педагогічної культури, що спрямована на інформаційний супровід усіх видів його професійної діяльності на засадах обізнаності у засобах представлення інформації та умілого їхнього використання у практичній освітній діяльності.

Глобалізація інформаційного суспільства та актуальність його формування у вітчизняній освіті потребує вибору, за А. Коломієць [107], саме

інформаційної парадигми як теоретико-методологічної основи сучасної модернізації освітніх галузей. Процес формування інформатичної культури особистості вчителя трудового навчання потребує організації його інформаційно-освітньої діяльності із пошуку, сприйняття, розуміння, використання професійно-значущої інформації, усвідомлення її специфічного впливу на здобувачів освіти та спілкування засобами масової комунікації у сучасних умовах.

Формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання здійснюється за фундаментальними теоретичними положеннями сучасної філософії освіти, освітніх концепцій, досягнень теорії інформації, за діяльнісною, особистісно орієнтованою та компетентісною теоріями навчання, за концептуальними засадами теорій синергетики та систем. Дослідженнями О. Аніщенко, М. Антонченко, Г. Вишинської, Н. Волкової, М. Жалдака, А. Клименко, А. Коломієць, М. Левшина, Л. Макаренко, Н. Морзе, О. Повідайчик, О. Романишиної, О. Тутової, А. Цини та ін. доведено, що розвиток загальної професійно-педагогічної культури вчителя визначається його готовністю до сприйняття, опрацювання та ефективного застосування зовнішніх інформаційних потоків. Саме сформованість інформатичної культури є провідною складовою та джерелом розвитку загальної професійно-педагогічної культури педагога.

Методичні засади формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання включають: створення навчального змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дишайну» та його методичного супроводу; методика використання інформатичних засобів у професійно-педагогічній підготовці; методика організації інформатичної діяльності студентів; опанування методикою застосування інформатичних засобів на уроках трудового навчання.

До провідних показників сформованості інформатичної культури можна віднести: вияви комунікативної культури, усвідомлення сучасних тенденцій

інформатизації сучасного суспільства; опанування основами аналізу та переробки інформації; здатність до опрацювання різногалузевої інформації; розуміння специфіки інформаційних потоків у професійно-педагогічній діяльності; готовність до пошуку та отримання інформації з різних джерел; здатність до оцінювання кількісно-якісних показників інформації; готовність до інтеграції різногалузевої інформації; уміння створювати нову інформацію; здатність до презентації своєї інформації у зрозумілому для інших форматі [4; 6; 33; 35; 81; 98; 106; 127; 134; 142; 168; 187].

Систематичну інтенсивну інформаційну діяльність А. Коломієць [107] визначає провідним фактором становлення та розвитку таких складових професійного мислення майбутніх педагогів як гнучкість та глибина, стійкість, об'ємність, мобільність, усвідомленість, самостійність, діалогічність. Нею доведено, що ефективність інформаційної діяльності суттєво підсилюється внаслідок організації професійної підготовки на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, інтегративного та когнітивно-комунікативного методологічних підходів.

Отже, під формуванням інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання ми розуміємо поетапне набуття знань та вмінь із використання інформатичних ресурсів, навичок пошуку та узагальнення інформації, опанування спілкуванням електронними засобами, оволодіння особливостями використання сучасних програмних засобів та досвіду творчої реалізації способів використання інформатичних засобів у професійно-педагогічній діяльності на засадах комплексу методологічних підходів, принципів у спеціально створених організаційно-педагогічних умовах під впливом зовнішніх і внутрішніх об'єктивних та суб'єктивних чинників.

1.2. Теоретичні основи формування інформатичної культури майбутнього вчителя в педагогічному ЗВО

Здійснене у підрозділі 1.1 вивчення науково-педагогічних джерел виявило, що інформатична культура пов'язана із загальнолюдською культурою, а її ефективне вивчення доцільно здійснювати з точки зору об'єктивного розуміння цього феномену як інтегрованої якості особистості. Аналіз поняття інформатична культура, визначення його сутності й структури серед професійно-педагогічних якостей особистості студента та вимог до їхнього формування у освітньо-професійній діяльності дозволили уточнити низку вихідних понять дослідження. Наприклад, інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання розглядається нами як інтегративна якість педагога у вигляді здатності до виявів загально-пізнавальної, алгоритмічної культури, володіння інформатичними засобами із введення інформації клавіатурою, програмами графічного інтерфейсу, використання засобів операційних систем, ППЗ та телекомунікації для вирішення предметно-галузевих завдань, чим обумовлюється виконання світоглядної, регулятивної, пізнавальної, виховної, комунікативної та ціннісної функцій інформатичної культури.

Вивчення науково-педагогічних джерел засвідчило, що інформатична культура є однією із провідних професійно-значущих особистісних якостей, яка формується та реалізується у професійно-педагогічній діяльності, характеризується певною системою знань, умінь та навичок щодо її прояву. Здійснене в ході дослідження констатувальне вивчення значущості інформатичної культури для вчителів трудового навчання (див. додаток В), виявило стимулювання вимогами сучасної технологічної освітньої галузі підвищеної зацікавленості 88% педагогів оволодінням цією ключовою фаховою компетентністю. Водночас, пілотажне дослідження визначило недостатньо високий рівень сформованості інформатичної культури майбутніх учителів. Це актуалізує необхідність цілеспрямованого формування цієї особистісно-професійної якості психолого-педагогічними засобами.

Визначаючи сутність поняття «формування» у контексті становлення та розвитку інформатичної культури майбутніх учителів, слід зазначити, що це поняття (за латиною formation) характеризує закінченість, розвиток, додавання, утворення, складання будь-чого із окремих частин [164]. Словником-довідником із професійної педагогіки [193] формування визначається як процес цілеспрямовано організованого опанування соціальними суб'єктами стійкими, цілісними якостями та рисами, потрібними для успішної життєдіяльності. Термін «формування» характеризує сутність завдання нашого дослідження стосовно цілеспрямованого набуття якостей та рис інформатичної культури, якими визначається успішність професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання.

Поняття «формування» часто визначають як частину більш загального терміну «розвиток», під яким розуміють незворотні, закономірно-спрямовані зміни ідеальних та матеріальних об'єктів [193]. Розвиток передбачає, за Н. Головною [45, с. 34], підвищення складності систем, зростання масштабності явищ, покращення адаптації до зовнішніх вимог довкілля та соціальних програм. Як процес, формування охоплює освіту, в ході якої формуються та набувають подальшого розвитку певні особистісно-професійні якості. На відміну від розвитку, формування передбачає завершеність та реалізацію в ході виховання та навчання набутих людиною здібностей та нахилів. Ефективність формування особистісно-професійних якостей майбутніх учителів трудового навчання визначається такими результируючими показниками як сформованість особистісно-професійних новоутворень та оволодіння новими способами професійно-педагогічної діяльності.

Виходячи з провідної мети нашого дослідження щодо формування інформатичної культури майбутнього вчителя, ми поділяємо ідею М. Жалдака, Л. Макаренка, Н. Морзе, Ю. Рамського щодо формування інформатичної культури шляхом розробки та використання сучасних інформатично-орієнтованих систем навчання шкільних предметів. Такий

підхід сприяє постійному поповненню молодими фахівцями своїх знань інформацією, потрібною для ефективної фахової освітньо-професійної діяльності, своєчасному її оновленню за зростаючими обсягами та запобігаючи застаріванню навчального матеріалу з предметного шкільного навчання.

Багатопланову, поетапну інформатичну підготовку студентів Ю. Рамський та В. Олексюк [183, с. 4] пропонують здійснювати спочатку на рівні опанування первинними знаннями про інформатичні засоби з подальшим всебічним оволодінням та осмисленням способів їхнього використання у професійній діяльності. Таке поетапне вирішення завдань формування складових інформаційної культури сприяє розвитку світоглядних орієнтацій, інтелектуального та інформаційного потенціалу, формуванню інформаційних потреб здобувачів освіти.

Перший етап формування інформатичної культури забезпечує становлення та розвиток таких її складових як знання та вміння з використання інформатичних ресурсів, умінь пошуку та узагальнення інформації, опанування спілкуванням електронними засобами, оволодіння особливостями використання сучасних програмних засобів. Завдання першого етапу традиційно здійснюються у ході вивчення навчальних дисциплін з різновидів операційних систем, основ інформатики, прикладного програмного забезпечення та ін. Цей етап є пропедевтичним у формуванні теоретичної бази та накопиченні первинного досвіду для подальшого оволодіння інформатичними освітніми технологіями.

Успішність освітньої діяльності із формування інформатичної культури обумовлюється об'єктивними (доступність та можливості інформатичних засобів) та суб'єктивними (знання студентів та їхній досвід використання інформатичних засобів) чинниками.

Важливим є формування у студентів такої складової інформатичної культури як уміння загальної комунікації, отримання та надання іншим необхідної інформації засобами електронних діалогів, провідною особливістю

яких, за словами В. Глушкова [162], є спілкування людей, використовуючи електронну пам'ять. Виявами інформатичної культури у такому опосередкованому спілкуванні вважаємо уміння почути іншу точку зору, поважного та толерантного ставлення до думок інших людей, здатність висловлювати власну точку зору та переконливо доводити її, готовність до спільної діяльності та складання програм досягнення її цілей.

За Законом України «Про інформацію» (1992), необхідною умовою інформаційної свободи людини є забезпечення права особи на інформацію, яке визначається можливістю отримання потрібної для її життєдіяльності та розвитку інформації, висловлювання власної точки зору з актуальних питань суспільства, передавання інформації іншим та її поширення. Водночас, інформаційна свобода передбачає відповідальність людини перед суспільством, її обмеженість нормами моралі. Тому формування інформаційної культури включає підготовку майбутніх учителів до виявлення та протидії шкідливим інформаційним ресурсам, здійснення виховної діяльності з культури їхнього сприйняття учнівською молоддю.

Другим етапом формування інформатичної культури є подальше всебічне оволодіння та осмислення способів використання інформатичних засобів у професійній діяльності. Традиційним тут є підхід, за яким опанування практично-важливих аспектів можна здійснювати під час вивчення спецкурсів та спецпрактикумів. Для спеціальності Середня освіта (Трудове навчання та технології) пропонується вивчати дисципліни за вибором «Інноваційні технології в технологічній освітній галузі» [91], «Інформаційні технології в науковій сфері галузі технологічної освіти» [92]. Виходячи з алгоритму формування культури особистості (писемність → освіченість → компетентність → культура), обґрунтовану Ю. Рамським [184], результуючим завданням інформатичної підготовки у контексті нашого дослідження виступає формування ключової компетентності з інформатичної культури.

Для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження, нами було обрано особистісний, діяльнісний, компетентнісний, системний та аксіологічний методологічні підходи, які в сучасних реаліях стандартизованої освіти, найбільшою мірою сприяють ефективному здійсненню процесу формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання [69; 70]. Методологічними підходами робляться певні акценти на обґрунтуванні завдань, змісту, методів та організаційних форм і засобів освітньої діяльності [13; 46].

Особистісно орієнтований підхід в освіті, за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти [69], визначає спрямованість процесу навчання та виховання на плідний розвиток та взаємодію особистості учнів та педагогів на засадах партнерського навчання та рівності у спілкуванні.

Методологічні засади особистісно орієнтованого підходу в педагогіці визначаються в наукових розвідках В. Андрущенка, Н. Дівинської, О. Коваленко, Л. Коваленко, Б. Корольова, В. Лугового, А. Цини, М. Чобітька та ін. Особистісна спрямованість професійно-педагогічної підготовки ставить у центр освітнього процесу майбутнього вчителя: його інтереси, мотиви, цілі і завдання навчання.

Особистісно орієнтований підхід передбачає методологічну спрямованість на створення освітнього простору для особистісного розвитку, даючи змогу засобами певних ідей, категорій, технологій здійснювати самореалізацію, самопізнання особистості, розвивати її неповторну індивідуальність [104]. Виходячи з нахилів, здібностей та інтересів студентів освітній процес будується на основі створення сприятливих умов для їхньої особистісно-професійного розвитку та самореалізації [230].

Діяльнісний підхід забезпечує використання у освітньо-професійній діяльності активних форм цілеспрямованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії майбутніх учителів з викладачами та оточуючим світом. Цей підхід спрямовує навчально-виховний процес на формування професійно-значущих умінь та навичок в процесі їхнього застосування на практиці, ефективну адаптацію

студентів у соціумі, сприяє освітньо-професійній самореалізації, формує готовність до самоосвітньої й колективної діяльності [69]. Розуміючи діяльність як форму цілеспрямованої активної взаємодії студентів із оточуючим світом, як засіб становлення та розвитку їхньої суб'єктності, професійна педагогічна підготовка майбутніх учителів має охоплювати освітньо-пізнавальну та професійно-педагогічну діяльність. Інтеграція в професійно-педагогічній підготовці цих двох видів діяльності потребує вивчення особливостей їх взаємодії на засадах аналізу суб'єктів і об'єктів навчання та викладання [176]. Розвиток власної діяльнісної активності робить узагальненим результатом професійно-педагогічної освіти підготовленість майбутніх учителів до педагогічної діяльності в ЗЗСО. Діяльнісний підхід до формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання дає змогу вивчати становлення та розвиток особистісно-професійних якостей в процесі освітньо-професійної діяльності, що є суттєвою перевагою практичної спрямованості діяльнісної складової професійно-педагогічної підготовки. Разом із тим усі компоненти процесу формування інформатичної культури спрямовуються на розвиток, професійно-педагогічне зростання особистості майбутніх учителів трудового навчання, підвищуючи цим їхню конкурентоспроможність на ринку надання освітніх послуг.

Сучасне впровадження концепції Нової української школи передбачає організацію освітнього процесу на всіх його рівнях на засадах компетентнісного підходу, яким забезпечується гнучкість та автономія змісту й структури освітніх програм [149]. Компетентісний підхід, згідно Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти [69], спрямовує процеси навчання та виховання на досягнення ієрархічно підпорядкованих ключових, згальнопредметних (базових) та предметних (професійно-галузевих) компетентностей. Будучи набутою в процесі навчання, компетентність, як інтегрована здатність здобувача освіти, складається із знань, досвіду, вмінь та ціннісних ставлень, які реалізуються на практиці в цілісній єдності.

Компетентнісний підхід в освіті характеризується виявами предметних, базових та ключових компетентностей під час застосування набутих здобувачами освіти знань та вмінь, досвіду та ціннісних орієнтацій у різних ситуації їхньої життєдіяльності [108; 170; 171]. Маючи обмежений радіус дії, пов'язані зі змістом навчання предметні компетентності мають тенденцію до застарівання з перебігом часу, оскільки сучасні техніка, технології зміст праці набувають постійного оновлювання та розвитку. Базові (надпредметні) компетентності, які визначаються знанням здобувачів освіти основ наук (фізика, математика, хімія та ін.) та потрібні для правильного розуміння знань та свідомого виконання вмінь із предметних компетентностей, мають середній радіус дії, є більш стабільними, не так часто оновлюваними, на відміну від предметних компетентностей.

Найширший радіус дії серед компетентностей усіх видів мають ключові компетентності, вони ніколи не застарівають та характеризують здатність здобувачів освіти до успішної реалізації базових та предметних компетентностей в освітньо-професійній діяльності та в житті. Як зазначає Є. Колісник [105, с. 269], ключові компетентності визначають здатність здобувачів освіти до співпраці з учасниками освітнього процесу, готовність до прийняття неординарних рішень у освітній діяльності, характеризують уміння щодо адаптації до змінюваних умов завдяки сформованості значущих для успішної освітньої та професійної діяльності якостей особистості та ціннісних орієнтацій.

У дослідженнях сучасних науковців до змісту ключових компетентностей відносяться уміння вчитися, здобувати та опрацьовувати інформацію, готовність до співпраці з іншими людьми, опанування якими визначає успішність застосування на практиці набутих базових та предметних компетентностей [54; 132; 163, с. 168; 247].

До ключових компетентностей Державний стандарт базової середньої освіти [70] відносить інформаційно-комунікаційну компетентність, що визначає здатність здобувачів освіти до критичного, впевненого та

відповідального застосування цифрових технологій для спілкування та власного розвитку, готовність до безпечного, з дотриманням вимог академічної доброчесності, використання інформаційно-комунікаційних засобів в різних ситуаціях життєдіяльності та навчання.

Використання компетентнісного підходу для формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання визначає провідним напрямом формування ключових компетентностей відповідно до профілю освітньо-професійної програми «Середня освіта (Трудове навчання та технології)», а також професійно-значущих особистісних якостей здобувачів освіти. Згідно компетентнісного підходу, формування інформатичної культури в процесі навчання передбачає реалізацію прагнень студентів до активності, креативності, адаптації до змінних умов освітньо-професійної діяльності, готовності до дієвого впливу на навколишній освітній та життєвий простори для їхнього вдосконалення.

Для вивчення процесу формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання вважаємо за доцільне використання системного методологічного підходу, який є одним із провідних для різних наукових галузей знань. Сутність системного підходу характеризується розглядом об'єктів пізнання як структуровано організованих ієрархічних систем.

Систему В. Биков [12] та Є. Лодатко [131] визначають як цілісну єдність взаємопов'язаних, взаємодіючих елементів. Аналіз цілісності досліджуваних об'єктів та процесів орієнтує системний методологічний підхід на вивчення видів взаємозв'язків їхніх складових компонентів, об'єднаних єдиною теоретичною концепцією. Визначаючи характерною особливістю системи наявність інтегративних кількісно-якісних ознак її складових елементів, науковці вказують на значно суттєвіший вплив на якісні ознаки системи її структури, порівняно з компонентним складом. Елементом системи визначається її мінімально-структуроутворювальна складова, яка має певні

межі подільності, характеризується структурно-функціональними особливостями та інтегративністю [159].

Специфічні особливості застосування системного методологічного підходу в педагогічних дослідженнях рокується в методологічних працях І. Вдовенка [26], Т. Водолазської [34], О. Гур'євської [57], О. Коберника [101], М. Корця [110], Є. Лодатко [131], Н. Ничкало [147], Г. Пустовіта [180], Л. Хомич [228], В. Ягупова [252] та ін. Наукові розвідки цих науковців покладено нами в основу визначення складових елементів інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. З використанням системного підходу встановлено системотвірну основу інформатичної культури – творчість та креативність, що формуються завдяки використанню системи педагогічно обґрунтованих засобів графічного дизайну.

Процеси глибинного осмислення та оцінювання цінностей суспільства розглядаються аксіологічним методологічним підходом. Ціннісне ставлення людини до суспільства визначає необхідність усвідомлення тих цінностей та принципів, на засадах яких здійснюватиметься освіта молоді, які сприятимуть обґрунтуванню завдань, вибору відповідних їм засобів освітньої діяльності, які сприятимуть досягненню суспільно-значущих освітніх результатів. Аксіологія, як основа теоретико-методологічна основа аксіологічного підходу, є філософським вченням про історичний розвиток культурних, матеріальних, моральних, духовних, психологічних суспільних, колективних та особистих цінностей [227].

Серед методологічних засад аксіологічного підходу науковці виділяють ряд наступних принципів:

- рівнозначності філософських підходів у єдиній системі гуманітарних цінностей, за умов урахування розмаїття етнічно-культурних специфічних особливостей;

- визнання екзистенційної рівності людей та визнання соціокультурного прагматизму на протигагу суперечливій демагогії у сприйнятті цінностей;

- просвітництво та діалог як альтернатива індиферентності та месіанству [11].

Зміст сучасного аксіологічного методологічного підходу визначається гуманістичною парадигмою освіти, яка орієнтує завдання, зміст, методи, форми організації та засоби освіти на значущі для особистості результати. Застосування аксіологічного методологічного підходу в освітній галузі сприяє обґрунтованому вибору напрямків її пріоритетного розвитку на засадах орієнтації на найзначущі цінності суспільства.

Використання аксіологічного методологічного підходу у дослідженні формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання сприяє визначенню тих цінностей й життєвих установок, якими мають керуватися здобувачі освіти у своїй освітньо-професійній діяльності, обґрунтуванню їхнього співвідношення із суспільно-значущими ціннісними орієнтаціями, усвідомленню майбутніми педагогами тих цінностей, які вони мають прагнути розвивати в собі, щоб бути інформатично культурною особистістю.

Як бачимо, компетентнісний підхід сприяє визначенню шляхів формування інформатичної культурної компетентності, значущих для студентів її особистісно-професійних складових. Особистісний підхід до формування інформатичної компетентності забезпечує цілісний особистісний розвиток майбутніх учителів трудового навчання в педагогічних ЗВО на засадах визнання найвищими цінностями психофізіологічні та соціально-моральні складники особистості. Діяльнісний підхід забезпечує мотивацію професійно-пізнавальної діяльності, розвиває особистісно-творчий потенціал майбутніх учителів трудового навчання, стимулює прагнення до активних дій та самовдосконалення власної інформатичної культури. Системний підхід обумовлює формування інформатичної культури на основі цілісного використання компонентів професійної підготовки майбутніх учителів, з урахуванням механізмів їхнього взаємовпливу та взаємозв'язку. Вивчення інформатичної культури засобами аксіологічного методологічного підходу

сприяє виявленню життєвих установок та цінностей, якими мають керуватися майбутні вчителі трудового навчання.

Визначення в нашому дослідженні інформатичної культури як особистісно-професійної якості потребує детального розгляду структурних складових її формування.

Так, Н. Нагорна [145, с. 66] визначає такі складові формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання: мотиваційно-ціннісний (обумовлюється освітніми можливостями навчального простору, спрямованого за задоволення пізнавальних та соціокультурних потреб здобувачів, формування ціннісних ставлень, що реалізуються в освітньо-професійній діяльності); гностично-діяльнісна складова (визначає розвиток пізнавальних, фахових умінь та навичок майбутнього вчителя шляхом їхнього практичного застосування); особистісно-рефлексивна складова (сприяє особистісному розвитку майбутнього педагога та учнів на засадах рівноправного партнерства та спілкування, здійснення усвідомленого керівництва цими процесами)

У дисертаційній роботі Л. Герасименко [38] структура навчально-пізнавальної діяльності студентів педагогічних ЗВО включає три компоненти: мотиваційно-когнітивний (стимулювання здобувачів освіти до пізнавально-професійної діяльності); організаційно-діяльнісний (організація освітньо-професійної діяльності з формування умінь планувати, структурувати, проектувати, аналізувати та прогнозувати бажані освітньо-професійні результати та наслідки); професійно-комунікативний компонент (вплив організації професійно-педагогічної підготовки на формування професійної культури майбутніх учителів).

У дослідженні Б. Беккер [8] до основних елементів системи формування професійно-педагогічної компетентності вчителя віднесені: структурування навчального матеріалу на засадах компетентнісного методологічного підходу; впровадження рейтингової системи професійної підготовки; використання сучасних освітніх технологій під час вивчення навчальних дисциплін;

організація педагогічних практик для набуття досвіду реалізації професійно-педагогічної компетентності; підготовка та захист здобувачами освіти випускових кваліфікаційних робіт; орієнтація професійної підготовки на формування не тільки галузевих (предметних) компетентностей, а й ключових (надпредметних) когнітивних, соціально-комунікативних та інформаційних компетентностей.

У структурі формування міжкультурної компетентності майбутніх бакалаврів Я. Гнатенко [41, с. 105] виділяє когнітивно-гносеологічний (культурно-специфічні знання, усвідомлення спільного та специфічного в різних культурах світу засобами осмисленого порівняння та прийняття культурних відмінностей), ціннісно-мотиваційний (створення сприятливих освітніх умов для мотивації та стимулювання розвитку міжкультурної взаємодії здобувачів вищої освіти, побудова навчального матеріалу на засадах опановуваної студентами спеціальності), діяльнісно-рефлексивний (стратегії діяльності в ситуаціях міжкультурної взаємодії, поповнення знань про культурну своєрідність партнерів по спілкуванню) та аналітико-афективний (емпатія та толерантність, довіра та терпимість, що сприяє ефективній міжкультурній комунікації) складники.

У монографічному дослідженні Л. Сушенцевої вирізняються ряд складових професійної підготовки майбутніх фахівців:

- мотиваційно-цільова складова професійної підготовки, що включає набуття готовності та ціннісного ставлення особистості до професійної діяльності;

- професійно-середовищна складова передбачає використання потенційних можливостей оточуючого здобувача освіти середовища в процесі професійної підготовки;

- змістова складова включає модернізацію освітньо-професійних програм шляхом виявлення та додавання знань, орієнтованих на формування особистісно-професійних якостей здобувачів освіти, до навчальних дисциплін загально-професійної та фахової підготовки;

- технологічна складова містить педагогічні технології, методи навчання та виховання, якими створюється діяльнісний освітній простір, що наближає навчально-виховний процес до майбутньої професійної діяльності;

- діяльнісно-процесуальна складова включає сукупність компетентностей професійної діяльності, які актуалізуються та формуються в діяльності з розв'язування різних галузевих проблем [204].

Далі звернемося до визначення структури інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання та характеристики її складових компонентів. Традиційно до основних вимог щодо якісної професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів відноситься формування в структурі особистості предметно-галузевих та базових компетентностей. На засадах визначених методологічних підходів та з опорою на компоненти, обґрунтовані Б. Беккер, Л. Герасименко, Я. Гнатенко, Н. Нагорною, Л. Сушенцевою, та враховуючи взаємозв'язок ключових компетентностей майбутніх учителів трудового навчання з інформатичною культурою, нами запропоновано структуру процесу формування цієї особистісної якості, що містить пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний компоненти.

Зміст пізнавально-мотиваційного компонента включає усвідомлення соціокультурної ролі професії вчителя трудового навчання, в стимулюванні опанування інформацією про особливості його професійно-педагогічної діяльності, обізнаність щодо потенційних можливостей інформатичної культури для особистісно-професійного становлення та розвитку, готовність до критичного ставлення до інформаційних джерел (Інтернет, масмедіа та ін.), здатність знаходити, обробляти, зберігати та передавати значущу для професійно-педагогічної діяльності інформацію.

Сутність діяльнісно-організаційного компонента полягає в сформованості культури майбутніх учителів трудового навчання щодо організації, структурування та раціоналізації освітньо-професійної діяльності, готовності до проєкутвання, аналітичного та прогностичного ставлення до

наслідків та результатів освітньо-професійних дій, орієнтованих на досягнення на вирішення запланованих освітніх цілей, здатності до критичного оцінювання інформації щодо шляхів розв'язання завдань та обґрунтування пропозицій з покращення вже існуючих методів вирішення поставлених освітньо-професійних завдань, враховуючи інформацію щодо можливих результатів та наслідків цих дій.

Рефлексивно-процесуальний компонент інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання передбачає опанування комплексом професійних та базових компетентностей, сформованість професійної культури та етики, норм та правил поведінки з професійно-педагогічною інформацією вчителя, готовністю до швидкої адаптації в інформаційному просторі освітнього та професійного колективу, володіння навичками професійно-педагогічного спілкування шляхом проведення презентацій, навчальних занять за різними організаційними формами, конференцій, семінарів та ін., здатність до застосування для вирішення освітньо-професійних завдань сучасних інформатичних засобів та технологій, володіння навичками відбору ефективних методів, організаційних форм і засобів предметного трудового навчання, здійснювати рефлексію своєї діяльності з інформатичними засобами.

Рефлексивна складова культурної компетентності передбачає здійснення здобувачами освіти самохарактеристики та самооцінювання власної готовності до професійно-педагогічної діяльності з інформацією галузі освіти. Визначаючи рефлексію як форму теоретичного осмислення людиною власної поведінки, Н. Бібік [10] характеризує її здатністю до аналізу та співвіднесення власних дій із предметною ситуацією. Особистісна рефлексія включає перебудову та усвідомлення своєї діяльності, проявляючи цілісне ставлення до оточуючого світу. Будучи однією з провідних характеристик креативності, рефлексія, за А. Карповим, визначається як засіб переосмислення стереотипів у власному досвіді. Відбиваючи зміни в діяльності людини, як суб'єкта самокерування, рефлексія виступає одним із

провідних засобів її саморозвитку та умовою ефективного особистісного зростання.

Рефлексивну складову формування інформатичної культури визначаємо як готовність до усвідомлення власної інформаційно-комунікативної діяльності та здатність до широкого спектру видів професійно-педагогічної діяльності з інформатичними засобами, її зміни самим майбутнім учителем. Провідною складовою професійно-педагогічної творчості вважаємо саме самооцінку майбутнім фахівцем сформованості своєї інформатичної культури.

Сформованість рефлексивного складника інформаційної культури визначається здатністю майбутніх учителів діяти в культурно-інформаційному освітньо-професійному просторі, об'єктивно здійснювати самооцінювання результатів формування власної інформаційної культури компетентності, вмінням застосовувати інформатичні технології культурної комунікації.

Формування культурної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання в ході його професійно-педагогічної підготовки в ЗВО обумовлює необхідність обґрунтування ефективних методів, організаційних форм і засобів навчання для підвищення рівня її сформованості.

Здійснений нами аналіз теоретико-методологічних підходів до формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання (компетентнісний, особистісно-орієнтований, системний, діяльнісний та аксіологічний) дозволяє зробити висновок, що культурна компетентність майбутнього вчителя трудового навчання є однією з ключових професійних якостей особистості, яка цілеспрямовано формується та розвивається в освітньо-професійній діяльності засобами педагогічного впливу та включає систему знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень щодо її реалізації.

Аналіз теоретико-методологічних підходів до формування інформатичної культури та визначені Б. Беккер, Л. Герасименко, Я. Гнатенко, Н. Нагорною, Л. Сушенцевою компоненти дали нам змогу виявити провідні ключові компетентності, формування яких є основою інформатичної культури

майбутнього вчителя трудового навчання, обґрунтувати взаємозв'язки його професійно-галузевих, базових компетентностей із інформатичною культурою та встановити три компоненти в формуванні її структури (пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний).

1.3. Графічний дизайн у змісті та структурі професійно-педагогічної підготовки

Здійснюючи дослідження формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання, розглянемо далі загальні особливості теорії та практики навчання графічного дизайну як засобу формування цієї важливої особистісно-професійної якості. У вітчизняній освіті наукова галузь знань із графічного дизайну не має чіткої визначеності щодо її віднесення до технічної чи гуманітарної сфер людської діяльності, ще не стабілізувалися стандарти підготовки фахівців із графічного дизайну, бракує фундаментальних наукових розвідок у цій науковій галузі знань. Разом із тим, не дивлячись на існування зазначених проблемних питань, у педагогічних ЗВО активно впроваджуються до ОПП навчальні дисципліни, пов'язані з вивченням графічного дизайну за авторськими методиками, оскільки діючі освітні стандарти дотепер не чітко визначають вимоги до якості підготовки випускників, які володіють саме основами графічного дизайну.

Формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну має свої специфічні особливості. По-перше, воно орієнтовано на ефективне практичне впровадження цього напряму галузі дизайну. По-друге, інформатична культура фахівця виступає основою опанування існуючими дійсними об'єктами та вдосконалення нових віртуальних напрямків графічного дизайну. Ці сторони сучасної дизайн-освіти чекають на своє висвітлення в оновлених державних освітніх стандартах, оскільки використання інформаційно-комунікаційних технологій висуває ряд

особливих вимог до завдань, змісту, методів та форм організації навчання графічному дизайну. На думку Г. Брюханової [20, с. 41], виділення та поділ інформаційного контексту дизайн-освіти є доцільним за умов використання естетико-технологічного підходу, що обумовлює обов'язкове вивчення студентами комп'ютерних графічних пакетів із проектування середовища та вибірковість у вивченні мультимедійних технологій.

Практика професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання вказує на фрагментарність та вузькопредметність вивчення ними окремих видів дизайну, без достатнього врахування інформатичних напрацювань у сучасній методиці графічному дизайну, яка в собі інтегрує навчання дизайнерським й інформатичним знанням та вмінням. Випускники педагогічних ЗВО мають отримувати інтегровану проєктною спрямованістю інформацією з різних професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Це сприятиме формуванню у майбутніх учителів здатності до оперативного переключення на різні види професійно-педагогічної діяльності, оволодіння інтегративно-міждисциплінарним мисленням, мотивації до набуття нових знань та адаптації до змінюваних освітньо-професійних ситуацій, готовності до прийняття неординарних креативних рішень із використанням різногалузевої інформації.

Сфера сучасного графічного дизайну постійно розширюється та поповнюється інформацією щодо нових технологічних ідей, що обумовлює її ускладнення для опанування. Для засвоєння постійно ускладнюваних прийомів та методів сфери графічного дизайну необхідно опанувати основними її принципами, системами освіти провідних світових, не стільки академічних, скільки практичних шкіл, із графічного дизайну. Тому сьогодні актуальним є пошук тих практико-орієнтованих засобів графічного дизайну, які сприятимуть інформаційно-просвітницькому розвитку системи вищої педагогічної освіти майбутніх учителів.

Світова та вітчизняна дизайн-освіта постійно розвиваються в напрямку напрацювання усталених та глибоких методологічних засад і підходів. Для

західної дизайн-освіти більш притаманним є вузько-спеціалізований підхід командної роботи багатьох фахівців для створення дизайн-продукту, що певною мірою обмежує вияви індивідуальності окремих дизайнерів. Водночас, започаткована наприкінці XIX ст. концепція вітчизняної освіти в дизайні завжди була більш орієнтованою на створення індивідуальних дизайн-проектів та інновацій.

Порівняно із західними країнами актуальні проблеми дизайну в Україні почали розглядатися значно пізніше: наприкінці XX століття. До цього періоду поняття «дизайн» замінювалось так званим «художнім конструюванням», у рамках якого вивчалися питання ергономіки та формотворення. Графічний дизайн, маючи початкову назву «промислова графіка» розумівся як незначний етап заключної стадії промислового виробництва. Відсутність у вітчизняній економіці другої половини XX століття конкуренції серед товаровиробників та сфери надання населенню послуг, низький розвиток тогочасної реклами не сприяли усвідомленню графічного дизайну як специфічного засобу інформаційної комунікації. Виключенням можна вважати сферу тогочасної пропаганди та агітації, якою розроблялися заформалізовані ідеологічні вказівки щодо діяльності з художнього святкового оформлення простору, виготовлення графічних плакатів.

На цьому тлі зовсім по-іншому виглядають друковані зарубіжні видання, багато з яких цілком присвячені візуальній комунікації та графічному дизайну. Для утвердження престижу та зростання професійності графічного дизайну важливе значення мають періодичні видання США («Print», «Communication Arts», «AIGA Journal», «Critique»), Великобританії («Eye»), Німеччини («Form»), Швейцарії («Graphis»), Польщі («Projekt»), Японії («Graphic Design»). Не дивлячись на часткову фрагментарність та певну суб'єктивність авторів публікацій, вказані видання яскраво висвітлюють творчість дизайнерів-сучасників, формують критичне дизайнерське середовище, в якому відбуваються актуальні дискусії, висвітлюються суперечливі погляди та

ідеї на шпальтах різних видань, пов'язуючи теорію та практику графічного дизайну, розробників та споживачів його продукції, замовників та виконавців проєктів із візуалізації.

Особливої актуальності проблеми глобального та національного у вітчизняному дизайні набули за час незалежності України завдяки проведенню ряду всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій з питань дизайну та дизайн-освіти [60; 61; 65; 79; 197 та ін.]. За цей час в наукових публікаціях Є. Антоновича [5], В. Даниленка [66], Ю. Легенького [128] обґрунтовано культурно-системний механізм становлення та розвитку національної моделі дизайну в умовах глобальних викликів засобами традиційних мотивів народного мистецтва з обґрунтуванням особливостей їхньої формалізації.

Сьогодні в усіх педагогічних ЗВО України в ОПП із підготовки майбутніх учителів трудового навчання знаходять місце навчальні дисципліни з дизайн-освіти, що є ознакою відродження вітчизняного дизайну, але постає багато питань відносно розробки та впровадження дизайн-освітньої структури. Так, в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка студентам спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології викладаються «Основи дизайну», «Проектна діяльність у технологічній освіті», «Основи комп'ютерної графіки», «Інформаційні технології в технологічній освіті», «Дизайн-практикум з декоративно-прикладної творчості», «Креслення та комп'ютерна графіка», «Основи проєктно-технологічної діяльності» та ін. навчальні дисципліни, зміст яких пов'язаний із дизайн-освітою. Ознайомлення з елементами графічного дизайну сприяє розвитку в студентів пам'яті, відчуття форми, просторової уяви та мислення, які є актуальними для формування творчих нахилів та здібностей, естетичних та художніх якостей. У викладанні дизайнерських дисциплін суттєва увага приділяється загальним естетичним та художнім графічним навичкам, вивченню стилістичних особливостей предметного оточення.

На важливість вивчення у графічному дизайні шрифтів вказує Н. Шевеліна [245]. Студенти мають усвідомлювати особливості вивчення та застосування у майбутній професійно-педагогічній діяльності накопичений історичний досвід шрифтового мистецтва, який зазнав суттєвих стильових змін упродовж століть, відбиваючи самовираження та духовні надбання попередніх епох. Розуміння традицій шрифтового мистецтва сприяє кращому усвідомленню студентами загальних основ теорії композиції та формотворення шрифтів.

Водночас, як зазначає М. Яковлєв [253, с. 90], сучасний стрімкий розвиток та становлення графічного дизайну суперечливо поєднується зі швидким застарінням професійних знань, набутих фахівцями в минулому. Щорічне скорочення періоду «напіврозпаду» фахової компетентності поступово робить працівників невідповідними до оновлених вимог професійної діяльності та соціального оточення. Повільне оновлення ОПП та технологій навчання графічному дизайну, відносно стрімкого розвитку цієї наукової галузі знань, актуалізує необхідність неперервного оновлення вчителями трудового навчання значних обсягів професійних знань не лише в процесі формальної освіти, а й у неформальному самоосвітньому процесі під час професійно-педагогічної діяльності в ЗЗСО.

Згідно ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, після завершення професійно-педагогічної підготовки майбутні вчителі трудового навчання повинні опанувати системою загальних та фахових компетентностей. Перелік набутих загальних компетентностей включає:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

- здатність спілкуватися державною мовою та необхідним лексичним мінімумом іноземних мов у межах потреби своєї професійної діяльності;

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, використання інформаційних і комунікаційних технологій;

- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

- здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, застосування соціальних навичок soft skills у професійній діяльності (Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2023).

Фахові (спеціальні) компетентності передбачають:

- здатність забезпечити формування у здобувачів освіти цінностей громадянського та демократичного устрою держави;

- здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків;

- володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів;

- здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів;

- здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання);

- забезпечення охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами), їхньої рухової активності в освітньому процесі та позаурочній діяльності;

- здатність здійснювати виховання на уроках і у позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури;

- здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду;

- готовність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземними мовами у педагогічній діяльності;

- здатність використовувати систематизовані теоретичні та практичні знання щодо властивостей матеріалів та способів їх обробки у вирішенні професійних завдань;

- здатність до графічного і вербального описів проекту, застосування знань сучасної техніки та технології, графічної грамотності, практичних умінь і навичок оформлення проектно-конструкторської документації під час розроблення та виготовлення виробів;

- здатність до швидкого опанування нових видів техніки, інноваційних технологій та передових методів організації творчої діяльності, знання загальних (методологічних, історичних, природничо-математичних, ергономічних, екологічних тощо) питань техніки та виробництва, будови й принципів дії технічних систем; здатність до обробки сировини й матеріалів, виготовлення виробів за допомогою ручних інструментів, ручних електрифікованих інструментів, верстатів, а також широкого спектру додаткового технологічного обладнання;

- здатність до організації технічної та художньо-творчої діяльності для оволодіння знаннями з формотворення, колористики та орнаментики, технологіями художньої обробки матеріалів;

- здатність застосовувати сучасні педагогічні методики й освітні технології для забезпечення якості освітнього процесу з трудового навчання та технологій в базовій середній школі;

- здатність забезпечувати якість освітнього процесу відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти, опанувати теоретичну, практичну і методичну готовність студентів до організації і проведення урочної і позакласної технологічної підготовки здобувачів загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти;

- здатність організовувати контроль за дотриманням трудової дисципліни та правил безпечної експлуатації інструментів і технологічного обладнання, вимог з охорони праці, протипожежної безпеки та захисту довкілля (Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2023).

Професійно-педагогічна компетентність майбутнього вчителя трудового навчання визначається вимогами сучасного суспільства щодо його здатності до співробітництва з учасниками освітнього процесу, гнучкої роботи в змінюваних умовах освітньої діяльності, швидкого прийняття оптимальних рішень із її планування та організації, готовності до виявлення ініціативності та фахової конкурентоспроможності, прояву професійно-педагогічної відповідальності та комунікабельності [199, с. 1]).

Професійним стандартом за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [177, с. 9] відзначається, що важливою професійною компетентністю сучасного вчителя є здатність до навчання впродовж життя, яка проявляється у визначенні умов та ресурсів професійного розвитку педагога, партнерській взаємодії та підтримці учасників освітнього процесу. У майбутніх учителів трудового навчання повинна бути сформована відповідальність за здійснювану ними освітньо-професійну діяльність та

рівень набутого професіоналізму, що має відповідати вимогам професійного стандарту.

Актуальні проблеми сучасного графічного дизайну висвітлюються у працях Г. Брюханової, О. Гладун, О. Гурко, В. Косів, А. Ларіонова, Ю. Яворник, М. Яковлева та ін. Більшість цих науковців, пов'язаних із викладанням графічного дизайну у художніх ЗВО, розглядають певні його аспекти в умовах реформування сучасної вищої дизайн-освіти: дизайн друкованої продукції, діяльність наукових шкіл з графічного дизайну, його термінологія, становлення національного стилю, національної й регіональних моделей графічного дизайну, газетний, плакатний графічний дизайн, застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну, геометричні принципи художнього формотворення, формально-композиційна графіка та ін.

Аналіз теорії та практики вітчизняного графічного дизайну охоплює багато його різнопланових проблем, пов'язаних із ергономікою, формотворенням, новітніми інформаційними технологіями і мало стосується формування інформатичної культури майбутніх педагогічних фахівців засобами графічного дизайну. Здебільшого досліджуються загальні питання графічного дизайну, використання різних методологічних підходів у навчанні графічному дизайну, особливості навчання творчій дослідницькій діяльності здобувачів освіти, аналізується зарубіжний досвід підготовки фахівців графічного дизайну. Розгляд теоретичних наукових праць вказує на те, що проблема теорії та практики формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну є малодослідженою.

Сучасна загальна середня освіта потребує високо компетентних учителів трудового навчання, підвищення якості їхньої професійно-педагогічної підготовки, чому сприяє використання в освітньому процесі засобів його інформатизації. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі вищої педагогічної освіти є дієвим внеском у становлення та розвиток

інформатичної культури майбутніх учителів, прискорюватиме інтеграцію вітчизняної освіти до світового освітнього простору.

За три останні десятиліття становлення вітчизняної системи освіти в галузі графічного дизайну сталися суттєві зміни, які стосуються методичного та матеріально-технічного забезпечення навчального процесу. З кінця ХХ століття у сферу навчання графічному дизайну поступово впроваджуються комп'ютерні освітні технології. З 1990-х років у провідних вітчизняних мистецьких ЗВО студенти почали опановувати комп'ютерні технології графічного дизайну [96; 130], але професійна підготовка фахівців педагогічних напрямків освіти потребує поглиблених досліджень шляхів її вдосконалення засобами інформатизації [17].

Основою для створення вітчизняної інформатизаційної освітньої бази є Закон України «Про вищу освіту» (2014), Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (2021). Успішному розвитку інформатизації сучасної освіти сприяють постійно оновлювальні загальнонаціональні програми інформатизації.

Негативним чинником формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання є недостатня кількість висококваліфікованих спеціалістів галузі комп'ютерної графіки, а також не завжди належний рівень комп'ютерної грамотності самих здобувачів освіти. Це ускладнює процес фахової спрямованості опанування студентами інформатично-графічних програм, потребуючи, згідно наукових досліджень методистів із інформатизації освіти (М. Жалдака [83], Н. Морзе [143], М. Левшина [127], Т. Ткаченко [214]), ґрунтовного вдосконалення змісту та методики навчання інформаційно-комунікаційним технологіям у педагогічних ЗВО.

Підвищення рівня інформатичної культури викладання графічного дизайну у вітчизняній педагогічній освіті сприятиме практичному вирішенню проблеми генерації нових форм національно-духовної єдності, а врахування регіональних особливостей навчання графічному дизайну сприятливо

визначатиметься на соціокультурних, політико-економічних аспектах становлення та розвитку сучасної дизайн-освіти в цілому. Так, у майже всіх педагогічних ЗВО України, якими здійснюється підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій, на всіх її рівнях активно здійснюється підготовка студентів із різних напрямів дизайну, характерними ознаками якої є:

- спрямованість на розширення спеціалізацій та варіативної складової навчання для створення ефективного розвиваючого освітнього-професійного простору;

- використання регіональних особливостей дизайн-освітньої підготовки студентів, що сприяє розширенню стильових рішень у різноманітті предметного середовища;

- підготовка майбутніх учителів із дизайн-освіти, здатних до формування в учнівської молоді творчості та проєктної культури.

Сучасні педагогічні ЗВО забезпечують неперервну підготовку конкурентоспроможних майбутніх учителів від молодших спеціалістів до здобувачів наукового ступеня доктора філософії. Для цього ними впроваджуються інноваційні освітні технології, тісно пов'язані з формуванням інформатичної культури у спеціально створюваних інформаційно-освітніх просторах [214]. Такі простори включають комплекси з програмно-технічних та електронних ресурсів, засоби телекомунікації, якими забезпечується інформаційно-організаційна підтримка навчальної та освітньо-наукової діяльності здобувачів освіти. Наприклад, сайт «Освітній дизайн-центр» факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Ресурс ґрунтується на інтегративній платформі, в межах якої діють такі напрями, як структура центру, наші конференції, заходи та презентації.

Отже, вітчизняні педагогічні ЗВО вдосконалюють створення дизайнерських структур. Потреба у ґрунтовному підвищенні якості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання обумовила

необхідність використання різновидів дизайн-освіти з можливістю застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Введення до процесу навчання графічного дизайну комп'ютерних програмних засобів, мультимедійних технологій сприяє інтеграції традиційних методів навчання з інноваційними освітніми функціями комп'ютерної техніки. Такий інтегративний підхід органічно збагачує та покращує процес навчання графічного дизайну новітніми інформатичними засобами, застосуванням візуально-графічних технологій навчання, сприяє розробці інноваційних методик викладання графічного дизайну, забезпечує підвищення успішності та якості теоретичної й практичної дизайн-графічної підготовки здобувачів засобами проектно-технологічної діяльності.

Для сучасного дизайнера неможливим є виконання графічних проектних завдань лише традиційними способами, актуальним є використання програмного забезпечення комп'ютерної графіки. У сучасному навчанні графічному дизайну застосовується велика кількість програмних засобів за інформаційно-комунікаційними технологіями растрової графіки (редактор Adobe Photoshop), векторної графіки (програми Corel Draw, Inkscape, Adobe Illustrator, Macromedia Freehand та ін.). У верстці текстових документів ефективно застосовуються програми QuarkXPress та Adobe InDesign. У створенні та редагуванні шрифтів використовується програмне забезпечення TypeTool, FontLab або Pyrus Scanfont. Водночас слід зазначити, що сучасним педагогічним ЗВО суттєво бракує висококваліфікованих викладачів у сфері комп'ютерної графіки та дизайну, діяльність яких має бути спрямована на виховання та розвиток у здобувачів освіти творчих особистісних якостей. Це значно уповільнює активне впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчання майбутніх учителів трудового навчання графічному дизайну.

Вивчення стану інформатизації навчання графічному дизайну вказує на недостатність приділення уваги аналізу психолого-педагогічних засад використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці

майбутніх учителів трудового навчання, маловивченим залишається понятійно-термінологічний апарат інформатичних технологій, потребують обґрунтування критерії діагностики ефективності теорії і практики використання комп'ютерних програмних засобів у виконанні студентами творчих проєктів з графічного дизайну [248].

Тому, важливою складовою підвищення ефективності навчання графічному дизайну є електронний навчальний змістовий модуль «Графічний дизайн», складений на освітній платформі Gsuit Classroom, організаційно-змістова модель якого представлена на рисунку 1.1. В організації начального

Рис. 1.1. Організаційна структура навчального змістового модуля

процесу за електронним навчальним змістовим модулем реалізуються такі принципи:

- необов'язковість здійснення перевірок лише викладачем;

- після виконання кожного виду навчальних робіт студенти мають змогу здійснити самоперевірку рівня засвоєння начального матеріалу шляхом тестового опитування та виконання діагностично-тренувальних завдань.

Змістовий модуль складається з силабусу, робочої навчальної програми, методичних вказівок з виконання практичних робіт, завдань самостійної роботи, переліку індивідуальних та групових довгострокових проєктних завдань. У системі Gsuit Classroom студенти прикріплюють виконані ними завдання для перевірки викладачем, проходять поточне та підсумкове модульне тестування, можуть користуватися додатковими матеріалами (підготовка до участі у науково-практичних конференціях, написання тез, статей, доповідей та ін.), які спрямовані на підвищення якості підготовки з графічного дизайну.

Освітня платформа Gsuit Classroom, як і електронна система дистанційного навчання MOODLE, дають змогу створювати електронні курси для дизайн-освіти, здійснювати організацію змішаного та дистанційного навчання студентів. Електронні навчальні курси забезпечують ефективне опанування студентами інтерфейсами та інструментами спеціальних дизайнерських пакетів Adobe Illustrator, Adobe Photoshop, Adobe InDesign, дають змогу залучати, за допомогою посилань, додаткові навчальні матеріали з електронних архівних джерел, аудіо- та відеоматеріали, проводити відеозаняття, виконувати практичні завдання з графічного дизайну, а також надають здобувачам змогу навчання у вільному режимі часу, відповідно до індивідуальних потреб та можливостей, звільняють викладача від необхідності ручного підрахунку балів та оцінювання успішності навчання студентів, що здійснюється освітньою платформою автоматично.

Електронний навчальний змістовий модуль «Графічний дизайн» має використання на всіх етапах реалізації освітньо-професійної програми, даючи змогу, завдяки вільному доступу, здійснювати навчання в зручній для здобувачів освіти час, охоплювати зміст усієї робочої навчальної програми, включаючи виконання практичних робіт, індивідуальних довгострокових

дослідницьких завдань за методичними рекомендаціями щодо їхнього виконання. З використанням освітньої платформи Gsuit Classroom майбутні вчителі трудового навчання прикріплюють виконані ними практичні завдання для перевірки, виконують тестові модульні контрольні роботи, одержують додаткові матеріали з курсу.

Значні обсяги навчального матеріалу, відведеного на самостійне опрацювання, ефективно опрацьовуються студентами саме завдяки електронній формі представлення навчального змістового модуля «Графічний дизайн», в якому органічно інтегровані сучасні інформаційно-комунікаційні технології для самостійної навчальної діяльності здобувачів.

Для розвитку інтелектуальних та творчих здібностей студентів до навчальних завдань нами вносилися елементи активізації пізнавальної самостійності, створювалися ситуації успіху та зацікавлення майбутніх учителів незвичайними та суперечливими аналогіями.

Вивчення кожної навчальної теми завершувалося тестовим опитуванням для самоперевірки рівня сформованості набутих знань, умінь та якостей інформатичної культури студентів. Підсумковий контроль з вивчення графічного дизайну здійснювався засобами електронного тестового опитування з автоматичним обчисленням набраних балів на освітній платформі Gsuit Classroom.

У структурі електронного навчального змістового модуля використовуються відео- та звукові матеріали, є доступ здобувачів до освітніх ресурсів кафедри теорії і методики технологічної освіти, репозитарію та електронних фондів бібліотеки університету.

Як бачимо, навчальний простір сфери графічного дизайну, завдяки своїй творчій спрямованості, є відкритим до сучасних викликів у галузі освіти. Формуючись разом із незалежною українською державою, графічний дизайн активно використовує сучасні досягнення вітчизняної та світової дизайнерської освіти відповідно до соціально-економічних трансформацій, які відбуваються у суспільстві.

За порівняно невеликий час, що пройшов із початку масового впровадження дизайн-освіти у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів трудового навчання (кінець 1990-х – початок 2000-х рр.), вже накопичено певний досвід використання візуально-графічних інформаційних технологій та запровадження відповідного комп'ютерного програмного забезпечення, що має суттєвий вплив на підготовку цього виду. Водночас необхідні методологічні підходи та педагогічні технології навчання графічному дизайну, як засобу формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, дотепер знаходяться на етапі становлення, потенційного розвитку та вдосконалення. Використання засобів графічного дизайну для формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання потребує обґрунтування теоретико-методичних засад, розробки нових ідей та запровадження оновлених психолого-педагогічних підходів.

Навчання графічному дизайну майбутніх учителів трудового навчання, із врахуванням сучасних вимог до дизайн-освіти, повинно формувати, окрім системи фахових знань, умінь та навичок, здатність до здійснення пошуку, обробки та використання інформації, знайомити з сучасними науковими досягненнями у різних галузях знань, надавати навички саморозвитку для підвищення в майбутньому рівня своєї дизайн-графічної підготовки. Саме електронний навчальний змістовий модуль «Графічний дизайн» виступає дієвим засобом розширення інформаційної складової дизайн-освітнього простору педагогічного ЗВО. Його зміст сприяє формуванню диференційованої системи знань, умінь та навичок із пошуку, аналізу, обробки та застосування навчальної інформації. Розроблена нами схема професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання з графічного дизайну розкриває зміст та структуру авторської моделі навчального змістового модуля «Графічний дизайн» (див. рис. 1.1).

Як бачимо, використання комп'ютерних технологій у навчанні графічному дизайну обумовлює створення таких сприятливих умов для

реалізації багатоступеневої, багаторівневої та неперервної професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, як:

- використання комп'ютерного програмного забезпечення;
- широкий доступ до ресурсів електронних каталогів, бібліотек та виставок із графічного дизайну;
- застосування для навчання графічному дизайну електронних навчальних курсів та засобів діагностики навчальних досягнень здобувачів освіти.

Суттєві переваги застосування електронного початкового змістового модуля «Графічний дизайн» для підготовки майбутніх учителів трудового навчання визначаються можливістю дистанційного опанування обов'язковим та додатковим початковим матеріалом, повторного його опрацювання та виконання практичних завдань, дотримання графіка виконання навчальних завдань, доступу до широкого переліку електронних ресурсів, ведення електронного журналу обліку навчальних досягнень студентів.

Висновки до першого розділу

Результатом вивчення теоретико-методичних підходів до аналізу проблеми дослідження стало уточнення змісту та структури його ключових понять «інформатична культура», «графічний дизайн» у системі педагогічних й мистецьких категорій та сутності понятійного конструкту «формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання». Обґрунтовано методологічні засади формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Встановлено, що інформатична культура вчителя є провідною умовою високих навчальних досягнень учнів у предметному трудовому навчанні. Доведено, що потреба у формуванні інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання обумовлена рядом зовнішніх (соціальне замовлення суспільства щодо свідомого застосування засобів ІКТ у

професійно-педагогічній діяльності, соціально-економічні, техніко-технологічні умови розвитку суспільства) та внутрішніх (регіональні особливості, тенденції розвитку інформатизації освітніх закладів, умов їхньої діяльності, рівень підготовки педагогів) чинників.

Вивчення соціально-культурних та психолого-педагогічних основ проблеми дослідження сприяло встановленню важливості формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання у плані всебічного та гармонійного розвитку їхньої особистості та творчих здібностей.

Доведено, що феномен «інформатична культура» є багаторівневим системним явищем, що потребує інтегрованого міжгалузевого психолого-педагогічного наукового аналізу. Вивчення існуючих дефініцій інформатичної компетентності в гуманітарних та технічних науках сприяло визначенню поняття «інформатична культура вчителя трудового навчання» як інтегративної особистісної якості, що реалізується у освітній професійно-педагогічній діяльності як: готовність до загальної комунікації, пошуку інформації у різних джерелах, уміння працювати з літературними джерелами, здійснювати ефективне читання, аналізувати, узагальнювати, прогнозувати наслідки прийнятих рішень; уміння логічно, зрозуміло для інших та адекватно формулювати власні думки, правильно планувати послідовність дій для здійснення пізнавальної діяльності, аналізувати отримані знання та інтерпретувати набуті результати; володіння інформатичними засобами із введення інформації клавіатурою, програмами графічного інтерфейсу, використання засобів операційних систем, ППЗ та телекомунікації для вирішення предметно-галузевих завдань; обізнаність у етичних та нормативно-правових нормах інформатичної галузі, що охоплює знання та виконання законодавства з авторських прав, охорони інтелектуальної власності, дотримання норм етики під час поширення інформації в мережевих засобах та здатність до саморозвитку й самовдосконалення.

Встановлено, що інформатична культура майбутнього вчителя трудового навчання за функціональним призначенням є динамічним

особистісним новоутворенням у структурі професійно-педагогічних якостей педагога, що характеризує його світогляд (уявлення щодо інформаційної картини світу); регулятивну діяльність (вплив на діяльність людини світоглядними галузевими інформаційними нормами та правилами); пізнавальну діяльність (опанування існуючою інформацією для розширення знань людини); творчість (організація діяльності з набуття нових знань, продукування нових ідей та цінностей); виховання (обумовлює вплив на поведінку особистості); комунікативну діяльність (забезпечує діалогічну взаємодію інформатичними засобами); ціннісні орієнтації (сприяє формуванню спрямованості щодо набуття знань.

Дослідження актуальності інформатичної культури для професійно-педагогічної діяльності майбутніх учителів трудового навчання засвідчило їхню підвищену зацікавленість до опанування цією інтегративною фаховою якістю: 88% опитаних студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) вказали на необхідність її формування під час навчання у педагогічному ЗВО. Водночас пілотажним дослідженням встановлено недостатньо високий рівень сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання.

Традиційним ефективним способом формування інформатичної культури майбутніх учителів вважаємо здійснення поетапної інформатичної підготовки студентів спочатку на рівні опанування первинними знаннями про інформатичні засоби з подальшим всебічним оволодінням та осмисленням способів їхнього використання у професійній діяльності. Таке поетапне вирішення завдань формування складових інформатичної культури сприяє розвитку світоглядних орієнтацій, інтелектуального та інформаційного потенціалу, формуванню інформаційних потреб здобувачів освіти.

Для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження, нами було обрано особистісний, діяльнісний, компетентнісний, системний та аксіологічний методологічні підходи, які у сучасних реаліях стандартизованої освіти, найбільшою мірою сприяють ефективному здійсненню процесу

формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Компетентнісний підхід сприяє визначенню шляхів формування інформатичної культурної компетентності, значущих для студентів її особистісно-професійних складових. Особистісний підхід до формування інформатичної компетентності забезпечує цілісний особистісний розвиток майбутніх учителів трудового навчання у педагогічних ЗВО на засадах визнання найвищими цінностями психофізіологічні та соціально-моральні складники особистості. Діяльнісний підхід забезпечує мотивацію професійно-пізнавальної діяльності, розвиває особистісно-творчий потенціал майбутніх учителів трудового навчання, стимулює прагнення до активних дій та самовдосконалення власної інформатичної культури. Системний підхід обумовлює формування інформатичної культури на основі цілісного використання компонентів професійної підготовки майбутніх учителів, з урахуванням механізмів їхнього взаємовпливу та взаємозв'язку. Вивчення інформатичної культури засобами аксіологічного методологічного підходу сприяє виявленню життєвих установок та цінностей, якими мають керуватися майбутні вчителі трудового навчання.

Визначення у нашому дослідженні інформатичної культури як особистісно-професійної якості обумовило необхідність детального розгляду структурних складових її формування. На засадах визначених методологічних підходів, з опорою на складові її формування та враховуючи взаємозв'язок ключових компетентностей майбутніх учителів трудового навчання з інформатичною культурою, нами запропоновано структуру процесу формування цієї особистісної якості, що містить пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний компоненти.

Доведено, що формування культурної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання, в ході його професійно-педагогічної підготовки в ЗВО, обумовлює необхідність обґрунтування ефективних методів, організаційних форм і засобів навчання для підвищення рівня її сформованості.

Встановлено, що формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну має свої специфічні особливості: воно орієнтовано на ефективне практичне впровадження цього напрямку галузі дизайну, а інформатична культура фахівця виступає основою опанування існуючими дійсними об'єктами та вдосконалення нових віртуальних напрямів графічного дизайну.

Визначено, що особливої актуальності проблеми глобального та національного у вітчизняному дизайні набули за час незалежності України: обґрунтовано культурно-системний механізм становлення та розвиток національної моделі дизайну в умовах глобальних викликів засобами традиційних мотивів народного мистецтва з розкриттям особливостей їхньої формалізації. Водночас констатовано, що повільне оновлення ОПП та технологій навчання графічному дизайну, відносно стрімкого розвитку цієї наукової галузі знань, актуалізує необхідність неперервного оновлення вчителями трудового навчання значних обсягів професійних знань під час професійно-педагогічної діяльності в ЗЗСО.

Аналіз теоретичних наукових праць вказує на те, що проблема теорії та практики формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну є малодослідженою. Негативним чинником формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання є недостатня кількість висококваліфікованих спеціалістів галузі комп'ютерної графіки, а також не завжди належний рівень комп'ютерної грамотності самих здобувачів освіти.

Доведено, що введення до процесу навчання графічному дизайну комп'ютерних програмних засобів, мультимедійних технологій сприяє інтеграції традиційних методів навчання з інноваційними освітніми функціями комп'ютерної техніки. Важливою складовою підвищення ефективності навчання графічному дизайну визнано організаційну структуру електронного навчального змістового модуля «Графічний дизайн», складеного на освітній платформі Gsuit Classroom. Ним забезпечується

ефективне опанування студентами інтерфейсами та інструментами спеціальних дизайнерських пакетів Adobe Illustrator, Adobe Photoshop, Adobe InDesign, залучення, за допомогою посилань, додаткових навчальних матеріалів з електронних архівних джерел, аудіо- та відеоматеріалів, проведення відеозанять, виконання практичних завдань із графічного дизайну, а також надання здобувачам можливості навчання у вільному режимі часу.

Зміст першого розділу дисертації висвітлено в публікаціях автора: [235; 236; 242].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

У розділі розглядаються педагогічні основи та умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості інформатичної культури. Спроектовано та розроблено модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

2.1. Педагогічні умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя

Виходячи з того, що успішність механізму впровадження проєктованої нами моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну визначається педагогічними умовами її реалізації, розглянемо далі їхню сутність у контексті завдань проведеного дослідження.

Філософське розуміння поняття умова відбиває відношення речі до чинників, якими обумовлюється її існування, є тією обставиною (Філософський енциклопедичний словник), необхідність виконання якої робить можливим створення чогось або сприяє чому-небудь [27]. Визначальна продуктивність умови залежить від людської діяльності. Філософським енциклопедичним словником [221, с. 707] та З. Курлянд [122, с. 31], умовою називаються ті явища, які спричинюють існування інших явищ, що взаємодіють у ході розвитку цілого, до складу якого входять ці явища.

Психологічне розуміння умови охоплює інтегративні впливи активності окремих індивідів (або їхніх груп) та явищ внутрішнього й зовнішнього простору на становлення та розвиток явищ психіки особистості [117; 250].

Великий тлумачний словник сучасної української мови [28, с. 1506] поняття умови трактує як обстановку (середовище), що робить можливим здійснення чи створення чого-небудь або сприяє цьому. Новий словник української мови [151, с. 632-633] пояснює термін умови як встановлені та існуючі у певних сферах життєдіяльності правила, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь.

Аналіз психолого-педагогічних літературних джерел з проблеми педагогічних умов формування особистісних якостей вказує на те, що успішність досягнення цієї мети обумовлюється впливом зовнішніх та внутрішніх чинників набуття знань, формування умінь навичок та виховання ціннісних ставлень [36; 152].

Водночас нами встановлена відсутність єдності думок науковців щодо терміну «педагогічні умови», під яким, за метою освітнього процесу, розрізняють такі тлумачення: напрям, шлях, необхідні обставини спонукання, уявні результати; обставини та правила, створені у результаті цілеспрямованої освітньої діяльності; об'єктивні можливості для результативно-ефективного досягнення педагогічних завдань; потенційні можливості складових процесу навчання для досягнення його цілей [150].

Термін педагогічні умови нами визначається у зв'язку з цілями, завданнями, змістом, методами, формами організації та засобами формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Таке розуміння педагогічних умов сприяє визначенню зовнішніх та внутрішніх чинників у формі певних обставин ефективної реалізації завдань освітнього процесу.

Враховуючи викладене вище, під педагогічними умовами формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання нами розуміються обставини впливу на розвиток у студентів цієї ключової особистісної якості засобами графічного дизайну.

Виходячи зі значної кількості потенційно-можливих педагогічних умов формування інформатичної культури та різних впливів, яких можуть вони

надавати цьому процесу, нами визначені три провідні умови, які найбільшою мірою відповідають об'єктивним можливостям графічного дизайну та освітнім прагненням здобувачів освіти у формуванні досліджуваного нами феномену. Ми прогнозуємо, що ефективне досягнення поставленої мети дослідження уможливлується шляхом комплексного впровадження у професійно-педагогічну підготовку взаємозв'язаних умов.

Проведений нами у попередніх розділах дисертації аналіз теоретичних засад формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну потребує детального розгляду необхідних та достатніх умов ефективної реалізації цього процесу.

1. Позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Вибір цієї педагогічної умови був визначений теоретичними засадами викладеними в науково-педагогічних дослідженнях К. Беркити, Є. Вишар, Л. Клеценко, В. Лугового, О. Кропивки, І. Підласого, В. Стрельнікова, А. Цини, якими обґрунтовується необхідність формування у здобувачів освіти позитивного ставлення до формування в них професійно-значущих особистісних якостей. Стимулювання освітньої діяльності такого виду сприяє виявам активності майбутніх учителів трудового навчання, є запорукою успішного формування їхньої інформатичної культури засобами графічного дизайну. Усвідомлена освітня професійна діяльність особистості з графічного дизайну не може існувати без мотивів, які виступають джерелом навчально-пізнавальної активності та умовою ефективності формування інформатичної культури.

Аналіз духовних сил людини дозволив І. Сусліній [203] визначити мотиви як психічні утворення, що стимулюють особистість до активної самоосвітньої діяльності, певних виявів поведінки, обумовлюють її прагнення до самостійного накопичення нових знань.

Ефективність опанування навчальною інформацією Т. Левченко [125, с. 89] обумовлює особистісними якостями здобувачів освіти, системою їхніх

мотиваційних установок та потреб, нахилів, здібностей, досвідом володіння засобами сприйняття, аналізу та обробки інформації. Виявлення чинників та механізмів становлення мотивів навчальної діяльності сприятиме встановленню шляхів ефективного формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Усвідомлення природи мотивації навчання забезпечує розкриття змісту та структури навчання графічному дизайну, як засобу формування інформатичної культури.

Аналізуючи процес професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО науковці визначають мотиви як: засоби забезпечення успішного оволодіння навчальною діяльністю [9]; джерела спонукання особистості до навчальної діяльності з метою досягнення поставлених освітніх цілей [160]; генетичне прагнення особистості до самореалізації, виявів власних потенційних природних здібностей щодо наполегливого опанування творчою діяльністю певних видів [201]. Розглянуті наукові визначення поняття «мотив» вказують на призначення та ефективність застосування стимулюючих дій, характеризують мотив як складний за своєю структурою феномен.

Тому, ефективне формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну ґрунтується на розумінні компонентного складу та структури мотивації цього процесу, усвідомленні їхньої взаємодії та співвідношення.

У структурі сфери мотивації освітньої діяльності Є. Вишар та Л. Клеценко [32, с. 89] вказують на необхідність формування ситуативних та стійких її виявів в опануванні знаннями та ціннісними орієнтаціями. В класифікаціях мотивів, за ознакою джерела їхнього впливу, виділяються зовнішні та внутрішні мотиви. Серед внутрішніх мотивів традиційно виділяють особистісні мотиви освітнього процесу: зацікавленість здобувачів набуттям нових знань, прагнення рухатися від незнання до обізнаності, бажання оволодіти певними обсягами нової інформації, вміннями та навичками її набуття, обробки та використання. Зовнішні мотиви, знаходячись

за межами освітньої діяльності, обумовлюються соціальною мотивацією, оцінюванням іншими успішності особистісного розвитку, самореалізації, самоствердження студентів, їхніх професійно-педагогічних намірів та планів щодо майбутньої освітньо-професійної діяльності. Формування внутрішніх мотивів загально визнано визначається як найвищий рівень навчально-виховного впливу [167; 231].

Таке розуміння структури сфери мотивації освітньої діяльності сприяє трактуванню стимулювання студентів щодо формування інформатичної культури як прагнення розвитку в себе цієї ключової особистісно-професійної якості, забезпечення зацікавленого сприйняття навчального матеріалу з графічного дизайну. Подібне пояснення мотивів нами використовувалось на заняттях з графічного дизайну для створення умов сприятливого формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Опанування навчальних дисциплін, пов'язаних із графічним дизайном, спонукатиме здобувачів освіти на самоосвітню діяльність із набуття необхідних знань та формування якостей особистості, що у подальшому розвиватимуть інформатичну культуру.

У нашому дослідженні ми виходимо з гіпотези, що ефективному стимулюванню сприяє усвідомлення студентами взаємозв'язку між наявністю інформатичної культури та її значенням для професійно-педагогічної діяльності сучасного вчителя трудового навчання, коли інформатична культура усвідомлюється як одна з провідних кваліфікаційних характеристик конкурентоспроможності педагога. Набір стійких мотивів стимулювання освітньої діяльності студентів, які характеризують їхнє прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у галузі графічного дизайну, забезпечує, на нашу думку, підвищення продуктивності формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, вказує на існування суттєвого взаємозв'язку між формуванням інформатичної культури майбутніх учителів та дією стимулюючих чинників.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень Н. Головні, Т. Левченко, В. Стрельнікова, І. Сусліної, А. Цини та ін. щодо способів стимулювання освітньо-професійної діяльності здобувачів вищої освіти вказує на відсутність універсальних способів серед багатьох існуючих. Водночас у науково-педагогічних напрацюваннях та практичній освітній діяльності нами виділені дієві напрями позитивного стимулювання формування інформатичної культури: 1) актуалізація в майбутніх учителів трудового навчання потреби в інформатичній культурі; 2) формування в них поняття про інформатичну культуру; 3) вивчення та впровадження ефективного вітчизняного та зарубіжного досвіду формування цієї особистісно-професійної якості; 4) популяризація переваг інформатичної культури; 5) формування потреби в саморозвитку та самоосвіті; 6) створення ситуацій успіху для усвідомлення студентами необхідності формування інформатичної культури.

Аналіз сформульованих напрямів ефективного впливу мотивації на формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання дав змогу визначити, що перші три з них забезпечують формування уявлень про цю особистісно-професійну якість, дозволяють зрозуміти її значення у структурі професійно-педагогічної кваліфікації, яку студенти набувають під час навчання графічному дизайну, сприяють самостійній орієнтації студентів у інформаційному просторі цієї галузі знань.

Четвертий напрям сприяє досягненню мети навчання графічному дизайну стосовно симулювання попередньої зацікавленості студентів позитивним сприйняттям навчального матеріалу, генерує бажання та прагнення проявити себе у цій сфері знань. Реалізація цього напрямку може бути забезпечена дидактичними прийомами формування самостійності та свободи вияву студентами творчості, ініціативи й свободи у виборі змісту, способів та здійснення контролю у виконанні навчальних завдань; уведенням до навчального процесу елементів змагання та освітньої конкуренції; популяризацією досвіду саморозвитку та самоосвітньої діяльності кращих здобувачів освіти; включенням питань із обговорення шляхів саморозвитку та

самовдосконалення під час аудиторних занять, консультацій та індивідуальних бесід [119; 231]. Важливою є рекомендація науковців щодо підсилення мотиваційного впливу на формування інформатичної культури оцінюванням результативності цього процесу не загалом академічної групи студентів, а шляхом визначення персонального внеску кожного здобувача у виконання навчально-пізнавальних завдань.

П'ятим ефективним напрямом мотивації формування інформатичної культури ми визначаємо розуміння майбутніми вчителями трудового навчання необхідності формування у себе потреби саморозвитку та самоосвіти. Розширення сучасної сфери професійно-педагогічної діяльності потребує від учителя не лише виявів професіоналізму, а й освіченості. Високоосвічений вчитель трудового навчання має бути не лише професіоналом у технологічній освітній галузі, а й орієнтуватися у суміжних галузях вітчизняної та зарубіжної культури, науки, мистецтва, володіти мовами міжнаціонального спілкування. Такі педагоги повинні бути в кожному сучасному ЗЗСО, який прагне бути конкурентоспроможним на ринку надання освітніх послуг. Цьому сприятиме розширення загальнонаукової бази знань студентів шляхом ознайомлення їх із основами наукових досліджень, способами креативного мислення та виявами творчості з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Шостий напрям із створення ситуацій успіху для усвідомлення студентами необхідності формування інформатичної культури передбачає систематичний розвиток ситуацій ефективного саморозвитку та самовдосконалення, які стимулюють студентів до розширення та практичного застосування складових інформатичної культури, позитивного реагування на нестандартні навчальні завдання з графічного дизайну, вимагаючи від здобувачів прояву особистісно-професійних якостей, які сприяють формуванню інформатичної компетентності. Такий напрям включає створення ситуацій успіху, які забезпечують розуміння необхідності формування інформатичної культури. Успішне виконання завдань із

графічного дизайну найкращим чином переконує студентів в необхідності володіння інформаційною культурою. З цією метою нами було розроблено систему практичних завдань із формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну, які було впроваджено у процес, представленої у розділі 3, дослідно-експериментальної перевірки ефективності спроектованої нами моделі цього процесу.

З метою позитивного стимулювання формування інформатичної культури нами визначені основні напрями реалізації педагогічних умов ефективного піднесення цієї особистісно-професійної якості у майбутніх учителів трудового навчання:

- набуття студентами знань із інформатизації галузі знань із графічного дизайну;
- підготовка здобувачами повідомлень за запропонованими темами з метою навчання виділенню головного, чіткому та конструктивному формулюванню власних думок, формування здатності до самостійного пошуку та опрацювання нової навчальної інформації;
- опитування здобувачів з критичного оцінювання опанованої інформації з графічного дизайну, насичення змісту навчання графічного дизайну новою для студентів понятійно-термінологічною інформацією (див. додаток К).

2. Друга педагогічна умова формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну передбачає *створення освітнього простору формування інформатичної культури засобами графічного дизайну*. Це сприяє суттєвому розширенню змісту навчальних дисциплін представленням у них інформації про інформатичну культуру, інтеграції навчального матеріалу з графічного дизайну до освітньо-професійної діяльності студентів. Така побудова професійно-педагогічної підготовки забезпечувала збагачення освітнього простору засобами графічного дизайну.

Сучасні технології особистісно орієнтованого навчання передбачають створення відкритого освітньо-професійного середовища, орієнтованого на вияви здобувачами освіти індивідуальних навчальних потенційних можливостей, формування їхнього внутрішньо-індивідуального освітньо-професійного профілю засобами стимулювання саморозвитку [230, с. 219]. Викладачами ЗВО створюється в межах освітнього середовища освітньо-професійний простір, як такий, що постійно розвивається, окреслює поле навчально-професійної діяльності. Згідно системно-інформаційної методології сучасної науки, зовнішнє освітнє середовище набуває властивостей освітньо-професійного простору за умови сприйняття ним тієї освітньо-професійної інформації здобувачів, що відповідає їхньому актуальному стану [160, с. 78].

Здійснення оперантного навчання відбувається не лише у ході взаємодії майбутніх учителів трудового навчання з реальним освітньо-професійним середовищем, а й у подібних до нього уявних освітніх ситуаціях, створених системами віртуальної (штучної) реальності, що може ефективно здійснюватися операційними мультимедійними засобами за педагогічними технологіями застосування ІКТ у предметному навчанні [73].

Нами визначено низку чинників, які у взаємозв'язку та єдності сприяють створенню освітнього простору формування інформатичної культури засобами графічного дизайну:

- організація навчання графічному дизайну на основі наукового обґрунтування його сутності, логіки розгортання та рушійних сил, застосування сучасних методів, організаційних форм та засобів навчання;

- високий рівень фахової та інформаційно-комунікаційної підготовки викладацького складу, володіння науково-педагогічними працівниками педагогічною технікою та сучасними освітніми технологіями;

- врахування у відборі навчального матеріалу індивідуальних та вікових освітніх можливостей майбутніх учителів;

- гуманітаризація та гуманізація освітнього процесу на всіх етапах навчання графічному дизайну;

- створення здоров'язбережувального освітнього простору (нормування освітлення, температурного режиму, вентиляції, гігієни навчальної праці та ін.);

- систематичне використання засобів інформатизації навчання;

- сприяння забезпеченню високого соціального статусу учасників освітнього процесу в суспільстві.

Як бачимо, інтенсифікація освітнього середовища формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну обумовлюється цілою низкою об'єктивних чинників, одночасне врахування яких є складним завданням, оскільки часто виходить за межі лише педагогічних аспектів організації навчання.

Інтенсифікація освітнього середовища навчання графічному дизайну здійснювалася нами шляхом розширення змісту навчальних дисциплін спрямованих на формування інформатичної культури, інтеграцією навчального матеріалу з графічного дизайну до освітньої діяльності студентів.

З метою формування у студентів уявлень про інформаційну культуру майбутнього вчителя під час навчання графічному дизайну нами здійснювалося формування прагнення до оволодіння цією особистісною якістю, умінь та навичок виконання завдань із графічного дизайну для ефективного досягнення цілей професійно-педагогічної підготовки. Здійснювалося ознайомлення майбутніх учителів трудового навчання з особливостями постановки цілей, виконання завдань формування навичок пошуково-дослідної діяльності за запропонованою тематикою. Було використано проблемні питання для спільного обговорення (див. додаток Л). У ході реалізації другої умови у студентів формувалося вміння здійснювати вибір значущої для виконання завдань графічного дизайну інформації та оцінювання її достовірності у ході пошуку, підтвердження, чи спростування інформації.

У майбутніх учителів трудового навчання формувалась здатність до раціональної організації діяльності з графічного дизайну, готовність до рефлексивного аналізу, формування потреби набуття особистісно-професійних якостей інформатично культурного вчителя, здатного до успішного виконання завдань із графічного дизайну.

Реалізація другої умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя технологій засобами графічного дизайну сприяла розвитку в студентів уміння дослідно-пошукової діяльності, формулювання та розв'язання навчальних завдань із графічного дизайну (див. додаток Л). Студенти усвідомлювали важливість інформатичної культури, навчалися орієнтації в можливостях графічного дизайну у майбутній професійно-педагогічній діяльності та набували мотивації щодо формування у себе цієї важливої особистісно-професійної якості засобами графічного дизайну.

Упровадження другої умови формування інформатичної культури з інтенсифікації освітнього простору навчання графічному дизайну було спрямовано на виховання у студентів прагнення самореалізації в галузі графічного дизайну, здатності орієнтуватися в інноваційних інформаційно-комунікаційних технологіях, формування вмінь виконання дизайн-графічних проєктів. Це сприяло виявам студентами ініціативи, самостійності та активності у виконанні індивідуальних та групових творчих проєктів, проблемних завдань із графічного дизайну. Студенти виконували завдання із вибору теми для самостійного виконання навчальних дизайн-проєктів, складання кросвордів за обраною проєктною тематикою.

Упровадження другої умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну забезпечувало формування у студентів практичних навичок з графічного дизайн-проєктування, самостійного пошуку інформації для його здійснення, організації власної проєктної діяльності, сприяло проявам своєї індивідуальної інформатичної культури та творчої активності.

Професійним стандартом за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [177, с. 7] чітко визначена ідея формування інформатично-цифрової професійної компетентності сучасного педагога шляхом його підготовки до орієнтації в інформаційному просторі, формування здатності до пошуку, критичного оцінювання, оперування інформацією у професійно-педагогічній діяльності, готовності до використання цифрових технологій в освітньому процесі. Саме формування інформатичної культури засобами графічного дизайну ми вважаємо одним із провідних чинників становлення та розвитку інформатично-цифрової професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. Формування інформатичної культури, її складових у спеціально створених умовах навчання графічному дизайну сприятиме успішному розвитку особистісно-професійних якостей майбутніх учителів трудового навчання.

Створення у нашому дослідженні освітнього простору формування інформатичної культури засобами графічного дизайну має здійснюватися шляхом уведення в освітній процес понять «інформатична культура», «графічний дизайн», що потребує розробки навчальних завдань за певною тематикою.

3. Третя умова формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну передбачає *застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну*, якими формувалися практичні знання, вміння та навички студентів з використання засобів графічного дизайну для формування досліджуваної якості. Цей процес є поетапно-послідовним розгортанням комунікації та освітньої діяльності задля досягнення педагогічних цілей. Логіка процесу формування інформатичної культури студентів спрямована на її супровід та скерування у навчальній діяльності з графічного дизайну. Беручи участь в організованій викладачами самостійній навчальній діяльності, студенти виявляють освітню суб'єктність, де педагог створює умови надання високо-ціннісної значущості продукуванню рефлексивного процесу навчання графічному дизайну.

Виконання студентами завдань графічного дизайну створює, на нашу думку, ситуації вияву творчості, саморозвитку та рефлексії, тобто складових інформатичної культури. Для цього нами була розроблена система навчальних завдань, практичні рекомендації з методики виконання яких представлені в методичних рекомендаціях «Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» (2023).

З метою реалізації третьої педагогічної умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну було використано систему різнорівневих дидактичних завдань із графічного дизайну.

Розширенню уявлень здобувачів стосовно понятійних конструктів «інформатична культура майбутнього вчителя» та «графічний дизайн», актуалізації потреби студентів у виконанні різнорівневих завдань із графічного дизайну, усвідомленню необхідності особистісно-професійного саморозвитку та самореалізації сприяло ознайомлення майбутніх учителів трудового навчання зі способами групової навчальної взаємодії та потенційними можливостями інтерактивних методів і форм організації у навчанні графічному дизайну. Для цього студенти об'єднувалися в мобільні групи, яким ставилося завдання зі створення професіографічної моделі «Інформатична культура вчителя трудового навчання», в якій необхідно було висвітлити: актуальність проблеми формування інформатичної культури; особистісно-професійні якості якими має характеризуватися інформатично-культурний вчитель; методи та організаційні форми формування інформатичної культури (див. додаток М).

Виконання завдань із графічного дизайну студентами сприяло вдосконаленню навичок навчально-групової взаємодії, самостійному здійсненню розподілу завдань та видів робіт між членами груп, забезпечувало інтерактивне обговорення цілей виконання поставлених завдань та способів їх досягнення. Студентам створювалися умови для використання інтерактивних

інформатичних засобів: застосування мультимедійних додатків для забезпечення відео та аудіо супроводу презентацій результатів виконання поставлених завдань, робота з інтерактивною дошкою та ін.

Студенти опанували засоби презентації, оголошення доповідей за результатами виконання завдань графічного дизайну, застосуванням інтерактивних засобів презентаційного програмного забезпечення з використанням текстових редакторів, різновидів графічних зображень (світлин, малюнків, діаграм, зображень з екранів та ін.), звукових, відео файлів, включаючи програмне забезпечення для інтерактивної дошки.

Реалізація третьої педагогічної умови з формування інформатичної культури включала виконання різнорівневих завдань із графічного дизайну, які сприяли усвідомленню студентами необхідності розвитку в собі інформатичної культури, формуванню готовності до прогнозування результатів власної проектної діяльності, розвитку інформатичних знань та вмінь. Студенти самостійно вибирали засоби інформаційно-комунікаційних технологій для виконання різнорівневих завдань із графічного дизайну. Отримавши завдання певного рівня складності, студенти самостійно здійснювали пошук інформації та вибір способів їхнього виконання (репродуктивний, реконструктивний чи творчий). Такий підхід сприяв встановленню залежності та взаємовпливу вибору способів складності виконання завдань графічного дизайну на рівень пізнавальної активності та мотивації щодо їхнього виконання, а в підсумку й на інформатичну культуру студентів.

До дієвих засобів роботи студентів з навчальною інформацією з графічного дизайну, що суттєво підвищує якість освітньої діяльності, нами віднесений вибір інформаційних джерел та ресурсів для виконання навчальних завдань і проектів: змістових початкових модулів дисциплін з графічного дизайну; обов'язкових та додаткових літературних джерел; інформації із суміжних та інших галузей знань.

Упровадження третьої педагогічної умови формування інформатичної культури передбачало застосування трирівневої системи завдань графічного дизайну (репродуктивні, реконструктивні та творчі), вибір яких здійснено за закономірністю навчального процесу, за якою результативність навчання визначається пізнавальною активністю та самостійністю здобувачів освіти. Їхнє ставлення до пізнавальної діяльності, здатність та прагнення до самостійної роботи визначають навчальну активність, яка є наслідком спрямованості студентської молоді на набуття нових знань, самореалізацію та самоствердження в освітньо-професійній діяльності.

Посідаючи центральне місце у самоосвітній та самовиховуючій діяльності студентів, самостійна робота передбачає залучення об'єктів пізнання до сфери пізнавальних інтересів майбутніх учителів, обумовлює, тим самим, діалектичну взаємодію між активністю та самостійністю особистості у процесі навчання. Дієвим засобом такої взаємодії Н. Головня [45, с. 136] називає вільний вибір студентами змісту та ступеня складності виконання навчальних завдань.

У класичних науково-педагогічних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців (Дж. Дьюї, М. Монтесорі, К. Роджерс, В. Шаталов, Р. Штайнер та ін.) вільний вибір видів та ступеня складності виконання навчальних завдань розглядається як окрема складова педагогічної системи, що забезпечує реалізацію індивідуальних особистісних потреб і запитів тих, хто навчається. Провідними чинниками вибору завдань із графічного дизайну різних рівнів пізнавальної активності та самостійності були особисті інтереси та прагнення студентів до самореалізації та саморозвитку.

Отже, ми прогнозуємо, що визначені нами та обґрунтовані педагогічні умови (позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування інформатичної культури; створення освітнього простору на засадах формування цієї особистісно-професійної якості засобами графічного дизайну; розробка та застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну, якими формуються практичні знання, вміння та навички студентів),

запроваджені у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів трудового навчання, сприятимуть ефективному формуванню у них інформатичної культури засобами графічного дизайну.

2.2. Модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя засобами графічного дизайну

Під час формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну разом із набуттям професійно-педагогічної компетентності потрібно цілеспрямовано розвивати уміння студентів творчо, самостійно здобувати знання та використовувати їх на практиці, продукувати нові знання та ідеї. Успішна адаптація вчителів трудового навчання до сучасних вимог ЗСО та їхня конкурентоспроможність на ринку надання освітніх послуг потребують врахування вимог щодо розвитку творчої уяви, формування креативного, неординарного мислення, готовності до генерації нових ідей, володіння вміннями бачити освітньо-професійні проблеми та визначати шляхи їхнього ефективного розв'язування, виховання потреби у неперервній самоосвітній діяльності та постійному саморозвитку.

Аналіз сутності компонентного складу та структури інформатичної культури вчителя трудового навчання, педагогічних умов її формування сприяли визначенню етапів її формування, обґрунтуванню критеріїв та рівнів сформованості цієї важливої особистісно-професійної якості. Формування компонентів інформатичної культури має поетапний характер з доцільним застосуванням необхідних засобів графічного дизайну. Таке розуміння цього процесу дало нам змогу окреслити три етапи формування інформатичної культури засобами графічного дизайну: когнітивний, діяльнісний та творчий. У таблиці 2.1 наведено зміст кожного етапу та організаційні форми, необхідні для формування інформатичної культури.

Таблиця 2.1

Характеристика етапів формування інформатичної культури майбутнього
вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну

Етап	Зміст етапу	Форми організації навчання
Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> - формування позитивної мотивації на оволодіння інформатичною культурою; - формування готовності щодо позитивного ставлення до вивчення графічного дизайну; - формування потреби в набутті знань з графічного дизайну; - формування уявлень про інформатичну культуру майбутнього вчителя трудового навчання; - формування прагнення до опанування графічним дизайном; - формування умінь розв'язання завдань з графічного дизайну ефективними інформатичними засобами; - актуалізація потреб у саморозвитку та самореалізації. 	Фронтальна, індивідуальна та групова робота з вивчення понять «інформатична культура», «графічний дизайн», його видів
Діяльнісний	<ul style="list-style-type: none"> - актуалізація у майбутніх учителів трудового навчання потреби в інформатичній культурі; - посилене стимулювання та активна мотивація самоосвітньої діяльності студентів; - формування інтересу до використання графічного дизайну у майбутній професійно-педагогічній діяльності; - формування вміння раціональної організації навчальної діяльності з графічного дизайну; - формування готовності до рефлексивного аналізу; - формування прагнення до оволодіння якостями інформатичної культури вчителя трудового навчання; - формування готовності до проєктної діяльності з графічного дизайну; - формування спрямованості на використання знань із суміжних галузей професії вчителя трудового навчання; - формування здатності до прогнозування результатів діяльності з графічного дизайну; - формування вмінь із використання інформаційно-комунікаційних технологій; - формування спрямованості та вмотивованості на діяльність у галузі графічного дизайну. 	Групове виконання проблемних завдань із вільним вибором змісту, методів і засобів їхнього виконання

Творчий	<ul style="list-style-type: none"> - моделювання та цілеспрямований розвиток ситуацій щодо самовдосконалення в галузі графічного дизайну; - формування високого рівня вмотивованості до проектної діяльності вчителя трудового навчання з графічного дизайну; - створення ситуацій успіху для сприяння розумінню необхідності формування інформатичної культури; - формування спрямованості на особистісно-професійне зростання та самореалізацію; - формування готовності до оперативного прийняття рішень із використанням інноваційних, інформаційно-комунікаційних технологій; - формування проектних умінь в галузі графічного дизайну; - створення ситуацій зацікавленості навчання графічному дизайну для формування у студентів потреби в інформатичній культурі; - закріплення здатності до рефлексивного аналізу; - формування готовності до адаптації інформаційно-комунікаційних інновацій у діяльності галузі графічного дизайну. 	Впровадження індивідуалізованих форм організації лекційних, практичних занять з графічного дизайну
---------	---	--

Здійснений нами у попередніх розділах дисертації аналіз теоретико-методичних аспектів формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну вказує на необхідність психолого-педагогічного обґрунтування цього процесу. З цією метою нами було розроблено педагогічну модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, встановлено взаємозв'язки між її складовими компонентами, що забезпечило проектування професійно-педагогічної діяльності для досягнення мети дослідження.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження вказують на необхідність вирішення проблеми моделювання педагогічних явищ та процесів на підставі узагальнених принципів моделювання.

Словник-довідник з професійної педагогіки [193] визначає поняття «модель» (лат. *modulus*, франц. *modele* – зображення) як графік, схему будь-якого явища, процесу або об'єкта, що застосовується з метою спрощеної його заміни. Моделі застосовують для уточнення й визначення виділених ознак та вдосконалення будови досліджуваних явищ та об'єктів.

Модель визначається Є. Куликом [121] як створений штучно об'єкт у вигляді знакових форм, схем, формул чи фізичних конструкцій, які є

подібними до явищ та об'єктів дослідження та відбивають у спрощеному вигляді властивості, структуру та взаємозв'язки між їхніми елементами.

Отже, модель здатна відтворювати або відображати досліджувані об'єкти та процеси, заміщувати їх таким чином, що їхнє вивчення дає змогу отримувати нову інформацію про ці об'єкти та процеси. Подібність, за певними ознаками, дає змогу використовувати моделі як аналоги реально існуючих систем. Порівняно відносна простота моделі забезпечує наочність такої заміни, сприяє виявленню та вивченню суттєвих взаємозалежностей та взаємозв'язків, які притаманні реально існуючим об'єктам і процесам.

Узагальнення існуючих трактувань поняття «модель» дало нам змогу виділити в ній чотири провідні ознаки. Модель є матеріальною або умовно-уявною системою, яка відбиває певні структурні ознаки та властивості досліджуваних об'єктів та процесів, здатна замінювати реально існуючі їхні аналоги та надавати нову інформацію про них у результаті вивчення моделі.

Далі уточнимо розуміння, яке широко використовується у педагогіці процесу моделювання. Моделювання передбачає дослідження певних систем об'єктів, процесів і явищ шляхом побудови та вивчення їхніх складових компонентів [193].

У педагогічних дослідженнях проблема моделювання є універсальною, оскільки проектування моделі передбачає обґрунтування її нових елементів та взаємозв'язків між ними, які більш точно та ефективно висвітлюють педагогічні особливості формування досліджуваних феноменів.

Існування моделювання у педагогіці у вигляді еталонів змісту навчання та виховання, особистісних якостей активно почало розвиватися у першій половині минулого століття. У педагогічних дослідженнях під моделюванням розуміють вивчення психолого-педагогічних об'єктів, процесів і явищ засобами ідеально створених штучних моделей [45, с.87], а сам процес моделювання розглядають як процес дослідження та побудови моделей [137]. Як правило, структура моделі містить меншу кількість елементів ніж об'єкт-прототип. Як зазначає З. Курлянд [122, с. 41], для психолого-педагогічних

досліджень із вивчення формування якостей особистості цілком коректним є розуміння моделі як системи, що висвітлює окремі суттєві ознаки реальних освітніх процесів.

Під педагогічною моделлю П. Хоменко розуміє логічно впорядковану систему її складових елементів, які визначають мету, зміст освітньої діяльності, особливості проектування педагогічних умов та технологій управління освітнім процесом, містять освітні програми та навчальні плани. Серед завдань педагогічних моделей зазначені вище науковці виділяють сприяння розробці освітніх програм, різних педагогічних технологій та технологій управління освітнім процесом, обґрунтуванню критеріїв та показників їхньої ефективності, діагностичного інструментарію для контролю й оцінювання результатів освітньої діяльності.

Аналіз теоретико-методологічних засад педагогічного моделювання дає змогу розкрити особливості організації навчально-виховного процесу з розвитку певних ознак особистості майбутнього фахівця. Згідно принципів цілісності, системності, логічності педагогічного моделювання та мети дослідження, нами було спроектовано модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

На основі науково-педагогічних досліджень Б. Беккер, Л. Герасименко, Я. Гнатенко, Н. Нагорної, Л. Сушенцевої структури інформатичної культури майбутніх учителів нами обґрунтовані системоутворюючі компоненти моделі: *пізнавально-мотиваційний* (стимулювання розвитку інформатичної культури та формування системи знань про неї), *діяльнісно-організаційний* (організація освітньо-професійної діяльності з графічного дизайну, структурування, планування, проектування та прогнозування її бажаних результатів, формування системи особистісно-професійних якостей інформатичної культури) та *рефлексивно-процесуальний* (вплив графічного дизайну на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання, розвиток самоаналізу та самовдосконалення) компоненти.

Спроектована модель містить систему взаємозалежних блоків: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та результативно-оцінювальний (див. рис. 2.1). Особливістю обґрунтованої моделі є забезпечення неперервності процесу формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, розвиток його креативності, творчого мислення та уяви, що забезпечуватиме здатність до прогнозування результатів освітньо-професійної діяльності, успішне опанування психолого-педагогічними основами навчання графічному дизайну в технологічній освіті ЗЗСО. Проаналізуємо зміст окремих блоків моделі з точки зору їхнього функціонування та взаємодії.

Методологічно-цільовий блок виконує прогностичну функцію та розкриває мету, принципи та методологічні підходи до формування інформатичної культури майбутнього вчителя. Провідним завданням цього блоку є обґрунтування мети формування інформатичної культури майбутнього вчителя засобами графічного дизайну, відповідних принципів та методологічних підходів, якими визначаються засоби графічного дизайну та педагогічні умови їхнього використання, що сприятимуть ефективному формуванню цієї важливої особистісно-професійної якості.

Тому, провідною функцією методологічно-цільового блоку є прогнозування ходу процесу формування інформатичної культури майбутнього вчителя, яке дає змогу передбачати кінцеві результати навчальних досягнень студентів у опануванні графічним дизайном, сприяє поетапному формуванню знань та вмінь із використання інформатичних ресурсів, навичок пошуку та узагальнення інформації, опанування спілкуванням електронними засобами, оволодіння особливостями використання сучасних програмних засобів та досвіду творчої реалізації способів використання інформатичних засобів у професійно-педагогічній діяльності на засадах комплексу методологічних підходів, принципів у спеціально створених організаційно-педагогічних умовах під впливом зовнішніх і внутрішніх об'єктивних та суб'єктивних чинників.

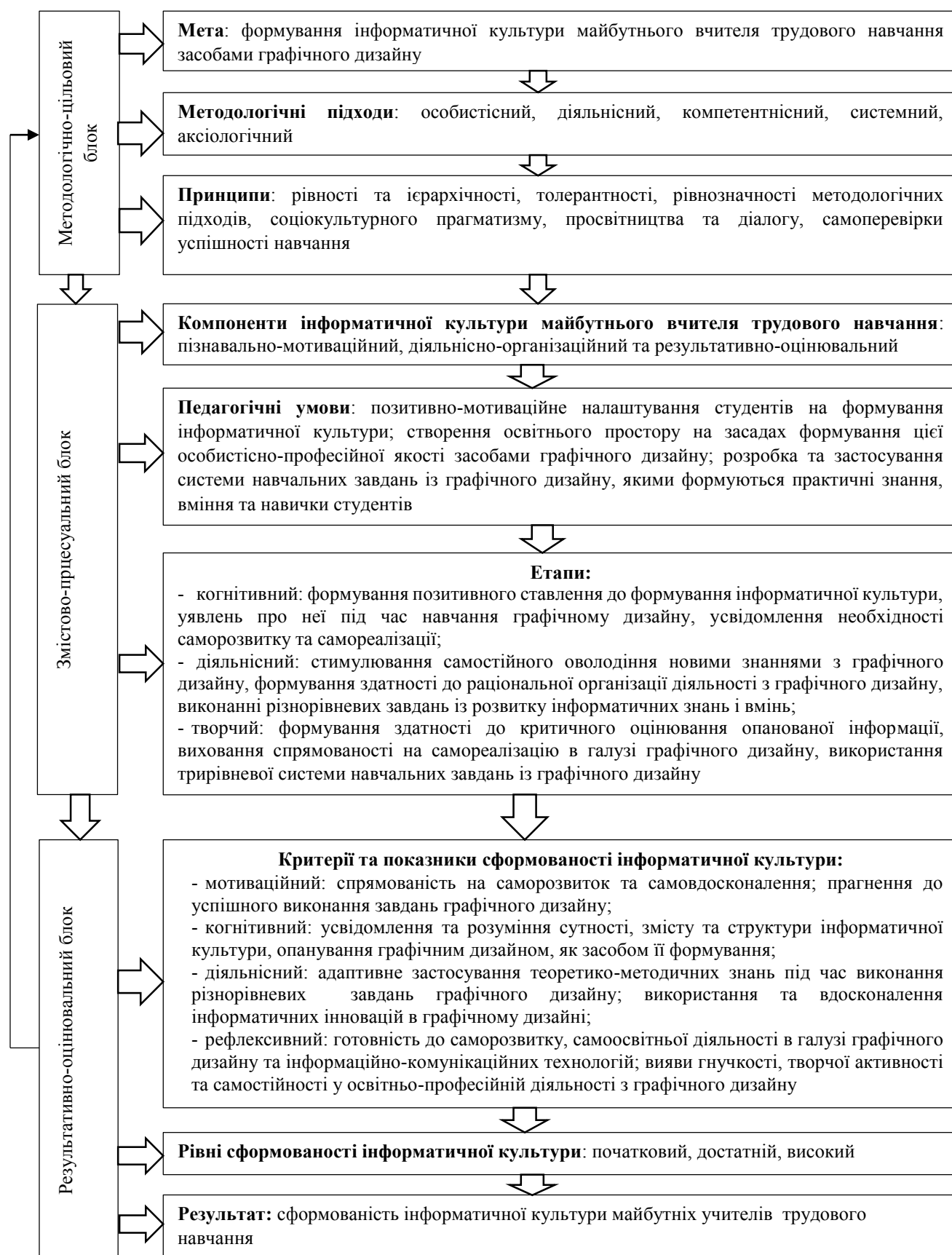

Рис. 2.1. Модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну

Мета, як кінцевий результат освітньо-професійної діяльності, розкриває ідеальне уявлення у прагненні його досягнення та визначає для цього вибір необхідних дій та засобів. Мета проєктованої нами моделі спрямована на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну

У основу методологічно-цільового блоку покладено особистісний, діяльнісний, компетентнісний, системний, аксіологічний методологічні підходи. Досягнення поставленої мети забезпечується методологічними принципами рівності та ієрархічності, толерантності, рівнозначності методологічних підходів, соціокультурного прагматизму, просвітництва та діалогу, самоперевірки успішності навчання.

Змістово-процесуальний блок моделі включає пізнавально-мотиваційний, діялісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний компоненти інформатичної культури, педагогічні умови їхнього формування, які впроваджуються за трьома етапами: когнітивним, діялісним та творчим.

Формувальна функція змістово-процесуального блоку реалізується засобами педагогічного впливу у вигляді зовнішніх та внутрішніх умов, представлених у моделі. Результатом цього є сформованість такого особистісно-професійного новоутворення як інформатична культура, рівень якої визначається ефективністю впровадження засобів та форм навчання графічному дизайну та особистісними якостями здобувачів освіти. Формувальна функція організаційно-змістового блоку визначає становлення та розвиток складових інформатичної культури як цілісної системи, якою визначається особистісно-професійне становлення майбутнього вчителя трудового навчання.

Результативно-оцінювальний блок, спрямований на реалізацію діагностичної функції, обумовлює досягнення мети формування інформатичної культури випускників. Згідно проведеного аналізу психолого-педагогічних досліджень, їхня ефективність оцінюється за допомогою критеріїв та показників сформованості досліджуваних якостей. Тому, для

проведення педагогічного експерименту із визначення ефективності спроектованої нами моделі важливим є обґрунтування й розробка критеріїв та показників сформованості у майбутніх учителів трудового навчання інформатичної культури засобами графічного дизайну.

Виходячи з вище зазначеного, до результативно-оцінювального блоку нами включено три рівні з відповідними критеріями та показниками сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Запропоновані критерії діагностування сформованості інформатичної культури студентів було визначено за засадах аналізу поняття «критерій» у контексті формування досліджуваної якості.

Оцінювальну складову блоку складають критерії та показники інформатичної культури, які виступають у якості ознак визначення рівнів її вияву у випускників. Результативна складова характеризує ступінь вияву інформатичної культури за представленими в додатку Ж трьома рівнями: початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура); достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури); та високий (творче самовираження інформатичної культури).

У педагогічних дослідженнях критерії розглядаються як вияви зовнішніх властивостей об'єктів для їхнього оцінювання, класифікації або здійснення означень [46, с. 48]. Їх можна визначати виходячи з опису змісту та видів професійно-педагогічної підготовки студентів, якими характеризуються її результати, що можуть фіксуватися у числовому вигляді та бути виміряні.

У словнику з професійної освіти критерій визначається як якісна або кількісна характеристика стану системи для оцінювання ступеня досягнення цілей та формулювання основних правил вибору способів, засобів та технологій їхнього досягнення [176].

За З. Курлянд [122, с. 9], критерій визначається як мірило суджень та оцінок, як необхідна та достатня умова існування або прояву певних процесів та явищ. Наукове вимірювання досліджуваних величин здійснюється за

критеріями, показники яких характеризують ступінь прояву певних ознак досліджуваних явищ і процесів.

Об'єктивність критеріїв у педагогіці, виходячи зі складності вимірювання педагогічних показників, забезпечується оцінками, висновками та судженнями різних експертів (викладачів, керівників ЗВО, стейкхолдерів, роботодавців та ін.).

У нашому дослідженні критерії розглядаються як властивості, ознаки та якості професійної педагогіки у педагогічному ЗВО, за якими вимірюється та визначається стан особистісно-професійних навчальних досягнень студентів. Обґрунтованість критеріїв та рівнів сформованості освітньо-професійних досягнень студентів дає змогу оцінювати вихідний їх рівень та визначити ефективність розробленої нами моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Ступінь сформованості інформатичної культури майбутніх учителів, за кожним окремим критерієм, визначається за певними показниками. В освітній галузі якісне оцінювання особистісних якостей здійснюється за показниками повноти, глибини та системності сукупності набутих знань у свідомості здобувачів освіти, їхньої здатності до усвідомлення суттєвих взаємозв'язків між опанованими знаннями та іншими видами знань, застосування їх у стандартних та нових ситуаціях, розуміння шляхів набуття нових знань та вміння щодо їхнього доведення [123].

У нашому дослідженні розроблені ряд критеріїв та показників сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, за якими визначаються рівні її вияву:

- мотиваційний: спрямованість на саморозвиток та самовдосконалення; прагнення до успішного виконання завдань графічного дизайну;
- когнітивний: усвідомлення та розуміння сутності, змісту та структури інформатичної культури, опанування графічним дизайном, як засобом її формування;

- діяльнісний: адаптивне застосування теоретико-методичних знань під час виконання різнорівневих завдань графічного дизайну; використання та вдосконалення інформатичних інновацій у графічному дизайні;

- рефлексивний: готовність до саморозвитку, самоосвітньої діяльності в галузі графічного дизайну та інформаційно-комунікаційних технологій; вияви гнучкості, творчої активності та самостійності у освітньо-професійній діяльності з графічного дизайну

У проведеному дослідженні нами визначені три рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура); достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури); та високий (творче самовираження інформатичної культури) (див. додаток 3).

Високий рівень (творче самовираження інформатичної культури) характеризують: висока якість виконання завдань із графічного дизайну. Студент може успішно адаптуватися до нових інформаційно-комунікаційних технологій для розробки стратегій самостійного виконання проєктів із графічного дизайну. Діяльність майбутніх учителів трудового навчання відзначається виявами ініціативи, високим рівнем самостійності, відповідальністю, творчістю і креативністю, володінням інформатичними знаннями для виконання завдань графічного дизайну. Здобувачі беруть активну участь у олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт із графічного дизайну, проявляють високий рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Достатній рівень (діяльнісний вияв інформатичної культури) характеризується виконанням із достатньою повнотою завдань із графічного дизайну. Студенти успішно адаптуються до нових інформаційно-комунікаційних технологій, розробляють стратегії їхнього самостійного вибору, потребуючи консультацій та роз'яснень викладача. Діяльність майбутніх учителів трудового навчання відзначається виявами достатнього рівня самостійності та ініціативи, володінням набутих під час навчання

досвідом виконання завдань графічного дизайну середнього рівня складності з використанням інформатичних засобів. Здобувачі виявляють середній рівень результативності участі в олімпіадах та конкурсах проєктів із графічного дизайну, на достатньому рівні володіють проєктними інформаційно-комунікативними технологіями.

Початковий рівень (потенційно-репродуктивна інформаційна культура) сформованості інформатичної культури характеризується виконанням завдань графічного дизайну на репродуктивному рівні складності. Студент зазнає певних труднощів, потребує допомоги викладачів в адаптації до використання інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, їхній вибір для самостійного використання під час виконання графічних завдань проводиться з допомогою викладача. Діяльність майбутніх учителів трудового навчання відзначається низько-ініціативними виявами самостійності та творчості у володінні досвідом використання інформаційно-комунікаційних технологій під час виконання репродуктивних завдань із графічного дизайну з допомогою викладачів. Здобувачі виявляють здатність до виконання нескладних завдань графічного дизайну на початковому рівні застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Діагностична функція результативно-оцінювального блоку виявляється у діагностуванні динаміки кількісно-якісних змін, які відбулися у ході формування інформатичної культури, сприяє визначенню ступеню досягнення поставленої мети, коригуванню шляхів розв'язання завдань дослідження, порівнюючи реально досягнуті результати дослідження з запланованими. Діагностика сприяє оцінюванню та аналізу сформованості компонентного складу інформатичної культури як особистісно-професійної якості майбутніх учителів трудового навчання, дозволяє виявляти причини появи неефективних впливів на результати педагогічного експерименту.

Безпосередній взаємозв'язок методологічно-цільового, змістово-процесуального та результативно-оцінювального блоків моделі сприяє створенню цілісно-логічної освітньої системи. Функціонування кожного

окремого блоку моделі у постійному зв'язку з іншими її блоками, обумовлено метою та отриманими результатами формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання.

Спроектвана модель сприяє підвищенню рівня мотивації майбутніх учителів трудового навчання до опанування інформатичною культурою засобами впливу на емоційну сферу та формування пізнавального інтересу до графічного дизайну. Використання активних методів навчання графічному дизайну та вільний вибір змісту й форм організації виконання початкових завдань із графічного дизайну сприяють створенню багатоваріантності навчальних ситуацій для досягнення успіху в навчанні.

Моделлю передбачений ряд проміжних та підсумкових заходів контролю за ходом формування у студентів інформатичної культури. Проміжні види контролю спрямовані на виявлення динамічних змін у формуванні досліджуваного феномену, готовності до застосування набутих знань для виконання навчальних завдань різних рівнів складності, дають змогу студентам здійснювати самоконтроль за процесом формування їхньої інформатичної культури.

Підсумковий контроль включає перевірку засвоєння понятійно-термінологічного апарату з графічного дизайну, визначення підготовленості студентів до якісного виконання творчих проєктів, спрямованих на застосування неординарних підходів до виявлення інформатичної культури майбутніми вчителями, визначення здатності до генерування нових ідей в галузі графічного дизайну, оцінювання вмінь з використання набутих знань для виконання творчих проєктних завдань

Модель спрямована на формування готовності майбутніх учителів трудового навчання до свідомого застосування інформатичної культури в галузі графічного дизайну. Це забезпечується взаємозв'язком складових компонентів спроектованої моделі поетапно-неперервного формування інформатичної культури.

Концептуальні засади проєктування моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну визначаються теорією становлення та розвитку творчої особистості, що спрямована на формування творчого мислення та включає алгоритмічно-проблемний та структурно-системний методологічні підходи до організації процесу професійно-педагогічної підготовки за принципами наступності та неперервності у навчанні.

Спроектвана модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну сприяє:

- стимулюванню студентів до творчої діяльності в галузі графічного дизайну;
- створенню мотиваційно-позитивних настанов на формування інформатичної культури;
- забезпеченню інтенсифікації освітнього середовища педагогічного ЗВО засобами графічного дизайну та інформатичної культури;
- наповненню процесу навчання графічному дизайну системою навчальних завдань зі створення ситуацій успіху;
- опануванню сучасною науковою методологією формування інформатичної культури засобами графічного дизайну;
- розробці змістових навчальних модулів з формування інформатичної культури у процесі набуття знань та вмінь із графічного дизайну;
- стимулюванню поетапно-неперервному розвитку творчої уяви засобами графічного дизайну;
- запровадженню навчання графічному дизайну на засадах використання педагогічних умов, методів, форм організації та засобів алгоритмічно-проблемної системи навчання;
- обов'язковому введенню складових методики формування інформатичної культури до змісту навчальних завдань із графічного дизайну;

- самостійному пошуку майбутніми учителями трудового навчання шляхів розв'язання реально існуючих освітніх задач із формування інформатичної культури засобами графічного дизайну;

- реалізації індивідуального та диференційованого підходів до формування інформатичної культури студентів у процесі навчання графічного дизайну.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень Т. Борисової, І. Веркалець, К. Вітчінкіної, І. Дорофєєвої, В. Кардашова, Н. Кічук, П. Ляшкевича, Н. Краснової, О. Отич, Г. Покотило, Л. Прибеги, В. Рибалки, О. Солодухової, Ю. Срібної, В. Титаренко, О. Трошкіна, С. Черепанової, Р. Шмигало та ін. вказує на те, що розвиток творчого ставлення здобувачів освіти до навчально-мистецької діяльності має поетапний характер. У ході першого етапу виявляються рівень розуміння студентами інформатичної компетентності в галузі графічного дизайну, стан усвідомлення ролі цієї галузі знань у формуванні досліджуваної особистісно-професійної якості, взаємозв'язку творчості та креативного мислення. Виходячи із встановленої нами залежності сформованості інформатичної культури від розвитку мотивації, актуальним є питання позитивного стимулювання студентів до діяльності з піднесення своєї інформатичної культури.

Під час другого етапу продовжується формування понятійно-термінологічного апарату з формування інформатичної культури та виділяються структурні компоненти цього феномену. Студенти опановують алгоритми розв'язання проблемних ситуацій, починають продукувати різні варіанти ідей в галузі графічного дизайну.

Третій етап передбачає оволодіння імітаційним моделюванням у графічному дизайні, прогнозуванням розв'язків типових завдань у графічному дизайні, обговорення з учасниками освітнього процесу пропонованих здобувачами стратегій виконання графічних завдань. З цією метою відбувається створення умов для теоретичного обґрунтування вибору потенційно-можливих варіантів проєктних рішень, розглядаються пропозиції

студентів, заохочуються креативні, нестандартні підходи в графічному дизайні.

У ході четвертого етапу здійснюється самостійна розробка студентами алгоритмів виконання завдань із графічного дизайну, аналізуються взаємозв'язки між параметрами графічних завдань та відбувається обґрунтування найбільш прийнятних рішень з ряду можливих.

На завершальному п'ятому етапі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, студенти самостійно визначають неординарні способи розв'язання проблемних практичних завдань із графічного дизайну. Для цього їм надається можливість перевірити на спроектованій нами моделі сформованість своєї інформатичної культури та застосувати набуті ними практичні навички під час виробничої педагогічної та технологічної практик.

Оцінювання сформованості інформатичної культури засобами графічного дизайну відбувається за представленими у додатку Ж рівнями пізнавальної самостійності виконання студентами діагностичних завдань (початковий, достатній та високий).

Висновки до другого розділу

Визначено педагогічні основи та умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Доведено, що ефективне досягнення поставленої мети дослідження уможлиблюється шляхом комплексного впровадження в професійно-педагогічну підготовку трьох взаємозв'язаних умов.

1. Позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Ефективне формування цієї важливої особистісно-професійної якості ґрунтується на розумінні компонентного складу та структури мотивації цього процесу, усвідомленні їхньої взаємодії та

співвідношення. Виділені дієві напрями позитивного стимулювання формування інформатичної культури: 1) актуалізація в майбутніх учителів трудового навчання потреби в інформатичній культурі; 2) формування в них поняття про інформатичну культуру; 3) вивчення та впровадження ефективного вітчизняного та зарубіжного досвіду формування цієї особистісно-професійної якості; 4) популяризація переваг інформатичної культури; 5) формування потреби в саморозвитку та самоосвіті; 6) створення ситуацій успіху для усвідомлення студентами необхідності формування інформатичної культури.

2. Друга педагогічна умова передбачає створення освітнього простору формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Це сприяло суттєвому розширенню змісту навчальних дисциплін представленням у них інформації про інформатичну культуру, інтеграції навчального матеріалу з графічного дизайну до освітньо-професійної діяльності студентів. Така побудова професійно-педагогічної підготовки забезпечувала збагачення освітнього простору засобами графічного дизайну. Впровадження другої умови формування інформатичної культури з інтенсифікації освітнього простору навчання графічному дизайну спрямовано на виховання у студентів прагнення самореалізації в галузі графічного дизайну, здатності орієнтуватися в інноваційних інформаційно-комунікаційних технологіях, формування вмінь виконання дизайн-графічних проєктів.

3. Третя умова формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання передбачає застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну, якими формуються практичні знання, вміння та навички студентів з використання засобів графічного дизайну для формування досліджуваної якості. Впровадження третьої педагогічної умови формування інформатичної культури передбачає застосування трирівневої системи завдань графічного дизайну (репродуктивні, реконструктивні та творчі), вибір яких здійснено відповідно до закономірності навчального процесу, за якою

результативність навчання визначається пізнавальною активністю та самостійністю здобувачів освіти. Студенти самостійно вибирали засоби інформаційно-комунікаційних технологій для виконання різнорівневих завдань із графічного дизайну. Отримавши завдання певного рівня складності, вони самостійно здійснювали пошук інформації та вибір способів їхнього виконання (репродуктивний, реконструктивний чи творчий). Такий підхід сприяв встановленню залежності та взаємовпливу вибору способів складності виконання завдань графічного дизайну на рівень пізнавальної активності та мотивації щодо їхнього виконання, а в підсумку й на інформатичну культуру студентів.

Науково обґрунтовано педагогічну модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, яку спроектовано як цілісну структуру в єдності методологічно-цільового, змістово-процесуального та результативно-оцінювального блоків, а її функціонування обумовлене поетапним формуванням інформатичної культури.

Методологічно-цільовий блок, що має прогностичну функцію, висвітлює мету з формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, методологічні підходи (особистісний, діяльнісний, компетентнісний, системний, аксіологічний) та принципи (рівності та ієрархічності, толерантності, рівнозначності методологічних підходів, соціокультурного прагматизму, просвітництва та діалогу, самоперевірки успішності навчання).

Змістово-процесуальний блок моделі включає пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та рефлексивно-процесуальний компоненти інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Визначені педагогічні умови формування інформатичної культури впроваджуються впродовж когнітивного, діяльнісного та творчого етапів.

З допомогою спеціально підібраних засобів графічного дизайну (змісту навчання, методів і форм його організації) здійснюється формування

інформатичної культури як інтегративної особистісно-професійної якості майбутнього вчителя трудового навчання, задеклароване в методологічно-цільовому блоці моделі як її мета. Рівень сформованості інформатичної культури, внаслідок практичного впровадження моделі в професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів трудового навчання, обумовлюється результативністю використаних засобів графічного дизайну, змістом, методами, формами організації навчання та індивідуальними особистісними якостями студентів.

Результативно-оцінювальний блок моделі, що спрямований на виконання діагностичної функції, сприяє встановленню відповідності отриманих результатів цілям формування інформатичної компетентності майбутніх учителів трудового навчання. Цей блок характеризується трьома рівнями сформованості інформатичної компетентності, які характеризуються відповідними критеріями та показниками. Умовно результативно-оцінювальний блок нами диференційовано за оцінювальним та результативними компонентами.

Оцінювальна складова характеризується критеріями та показниками інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, які диференційовано на:

- мотиваційний: спрямованість на саморозвиток та самовдосконалення; прагнення до успішного виконання завдань графічного дизайну;
- когнітивний: усвідомлення та розуміння сутності, змісту та структури інформатичної культури, опанування графічним дизайном, як засобом її формування;
- діяльнісний: адаптивне застосування теоретико-методичних знань під час виконання різнорівневих завдань графічного дизайну; використання та вдосконалення інформатичних інновацій в графічному дизайні;
- рефлексивний: готовність до саморозвитку, самоосвітньої діяльності в галузі графічного дизайну та інформаційно-комунікаційних технологій;

вияви гнучкості, творчої активності та самостійності у освітньо-професійній діяльності з графічного дизайну.

Результативний компонент складається з диференційованих рівнів інформатичної культури: початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура); достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури); та високий (творче самовираження інформатичної культури).

Упровадження спроектованої моделі формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання у професійну підготовку педагогічних ЗВО передбачає поетапну реалізацію обґрунтованих педагогічних умов до навчання графічному дизайну та періодичне оцінювання й коригування сформованості інформатичної культури, виявлення динаміки та шляхів сприяння індивідуальному розвитку цієї важливої особистісно-професійної якості.

Зміст другого розділу дисертації висвітлено в публікаціях автора: [238; 241; 243; 244].

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

У розділі дано опис організації та здійснення педагогічного експерименту. Проведено дослідну перевірку ефективності спроектованої моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну та результативності педагогічних умов її реалізації у педагогічному ЗВО. Здійснено аналіз та узагальнення результатів формувального та контрольного експериментів.

3.1. Планування та організація педагогічного експерименту

Для визначення ефективності спроектованої моделі та педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну було проведено їхню дослідно-експериментальну перевірку. Під час проведення педагогічного експерименту вивчалися впливи незалежних змінних (спроектована модель) та залежних (педагогічні умови, рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну).

У ході педагогічного експерименту виконувалися такі завдання:

- вивчити сучасний стан інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, уточнити рівні її сформованості;
- дослідити ефективність педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну;
- перевірити дослідно-експериментальним шляхом, у контексті визначених педагогічних умов, результативність моделі формування

інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

З метою розв'язання поставлених завдань досліджуваної проблеми були проведені три види експерименту:

- констатувальний – для вивчення реального стану інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання на засадах графічного дизайну, обґрунтування критеріїв та визначення вихідних рівнів сформованості цього феномену, виявлення провідних напрямів та шляхів формування інформатичної культури студентів у процесі професійної підготовки;

- формувальний експеримент проведено з метою перевірки ефективності окремих засобів графічного дизайну для формування складових інформатичної культури, результативності цих засобів у ході реалізації моделі їхнього формування. Уточнено критерії, показники та рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання, доведено ефективність впливу запропонованих педагогічних умов на формування цієї ключової особистісної якості;

- контрольний експеримент було проведено з метою доведення ефективності спроектованої моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Здійснено узагальнення та систематизацію теоретично обґрунтованих та експериментальних результатів дослідження. Планомірне проведення контрольного експерименту передбачало поетапно-цілеспрямоване впровадження в експериментальних групах студентів обґрунтованих педагогічних умов згідно з моделлю формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Дослідно-експериментальна робота проводилась у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Бердянському державному педагогічному університеті, Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка,

Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини у 2020-2023 рр. У педагогічному експерименті взяли участь 284 студенти, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти під час опанування таких навчальних дисциплін: «Основи дизайну», «Проектна діяльність у технологічній освіті», «Основи комп'ютерної графіки», «Інформаційні технології в технологічній освіті», «Дизайн-практикум з декоративно-прикладної творчості», «Креслення та комп'ютерна графіка», «Основи проектно-технологічної діяльності».

Під час проведення експериментального дослідження було використано низку взаємозалежних методів: спостереження, анкетування, письмове та усне опитування, бесіди з учасниками освітнього процесу для оцінювання сформованості інформатичної культури майбутніх учителів; вивчення освітньої документації; кількісно-якісний аналіз показників сформованості культури цього виду; методи статистичної обробки результатів дослідження.

Представлена у підрозділі 1.2 методологія дослідження сприяла обґрунтуванню трьох етапів проведення педагогічного експерименту.

Перший етап було здійснено у 2020–2021 рр., що передбачало опанування філософських, соціологічних, психолого-педагогічних джерел з проблеми інформатичної культури майбутніх учителів для визначення наукових засад формування культури цього виду. Було обґрунтовано методологічні підходи до вивчення шляхів формування інформатичної культури на засадах графічного дизайну, з'ясовано принципи формування цього феномену. Це дало змогу визначити критерії, показники та рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, здійснити підбір складу експериментальних та контрольних груп здобувачів освіти, визначити склад експертів з оцінювання ефективності результатів дослідно-експериментальної роботи. Було з'ясовано реальний стан проблеми формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, складено програму

експериментального дослідження, підібрано експериментальні завдання і матеріали, а також проведено констатувальний експеримент.

Під час другого етапу дослідно-експериментальної роботи у 2021–2022 рр. було здійснено пошуковий експеримент із проєктування педагогічної моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, уточнено її компонентну структуру, розроблено навчально-методичний супровід для формування досліджуваної якості. Було проведено вибір ефективних методів та форм організації та засобів навчання, орієнтованих на поетапно-системне формування інформатичної компетентності майбутніх учителів на засадах графічного дизайну. Було здійснено перевірку ефективності педагогічних умов формування досліджуваного феномену. Організовувалось ознайомлення студентів із графічним дизайном задля формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання. Здійснювалися поетапний аналіз та узагальнення поточних результатів формувального педагогічного експерименту.

На другому етапі було здійснено перевірку ефективності моделі формування інформатичної компетентності майбутніх учителів на засадах графічного дизайну, проведено аналіз порівняння та узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи за розробленими критеріями та показниками сформованості досліджуваної якості.

Третій етап педагогічного експерименту, проведений у 2022-2023 рр., включав перевірку ефективності спроектованої моделі формування інформатичної компетентності майбутніх учителів на засадах графічного дизайну в єдності її складових компонентів, упровадження отриманих результатів дослідження у практику професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, визначення суттєвості їхнього впливу на формування досліджуваної якості. Було здійснено поетапний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи, систематизацію та узагальнення експериментальних даних, зроблено загальні висновки за

результатами педагогічного експерименту з формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, відбулося впровадження отриманих результатів у практику професійної підготовки бакалаврів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Для досягнення мети констатувального експерименту були поставлені такі завдання:

- визначення рівня розуміння здобувачами освіти та викладачами педагогічних ЗВО сутності та змісту понятійного конструкту «інформатична культура майбутнього вчителя, що формується засобами графічного дизайну»;

- вивчення освітньо-професійних програм, навчальних планів та програм навчальних дисциплін із підготовки майбутніх учителів трудового навчання у педагогічних ЗВО для з'ясування потенційних можливостей впровадження у процес їхньої професійної підготовки моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну;

- встановлення вихідних вимог до вибору педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну та здійснення їхнього обґрунтованого вибору;

- проведення для студентів та викладачів педагогічних ЗВО ознайомлювальних заходів щодо мети, завдань та методики здійснення дослідно-експериментальної роботи;

- визначення взаємовпливу завдань, змісту, методів і форм організації навчання графічному дизайну у педагогічному ЗВО на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання;

- обґрунтування та перевірка критеріїв, показників і рівнів сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Перший етап констатувального експерименту передбачав визначення рівня усвідомлення майбутніми вчителями трудового навчання сутності інформатичної культури, їхньої підготовленості до формування цієї особистісної якості, розуміння учасниками освітнього процесу специфічних можливостей графічного дизайну. Для цього було проведене анкетування 284 студентів та 38 викладачів навчальних дисциплін, які пов'язані певним чином із викладанням елементів графічного дизайну.

Метою анкетування стало: визначення рівня усвідомлення майбутніми учителями трудового навчання сутності інформатичної культури, її значення для освітньо-професійної діяльності; розуміння здобувачами освіти основних понять проблеми формування інформатичної культури майбутніх учителів засобами графічного дизайну; визначення методів та організаційних форм навчання графічному дизайну, обґрунтування їхньої ефективності для формування інформатичної культури; розуміння майбутніми вчителями трудового навчання значення графічного дизайну як ефективного засобу формування інформатичної культури (див. завдання 1, 2, 3 Додатку Д).

Наслідком анкетування здобувачів освіти стали наступні результати. Відповідаючи на питання щодо обізнаності поняттям «інформатична культура», 57% студентів відповіли, що знають про його існування, але точно визначити його не змогли 40%. Лише 11% студентів впевнено відповіли, що знайомі з цим поняттям та правильно визначили його сутність. Аналіз думок студентів щодо розуміння інформатичної культури дав нам змогу зробити висновок про те, що більшість студентів не поінформована про сутність та важливість інформатичної культури як особистісної якості фахівця. Водночас, відповідаючи на інші питання анкети, пов'язані з діагностування прагнень студентів щодо опанування інформатичною культурою, 78% майбутніх учителів вважають за потрібне оволодіння сутністю та визначають значущість цієї якості, інтуїтивно розуміючи її необхідність для професійно-педагогічного зростання.

Оскільки більшість опитаних висловили упевненість, що на заняттях з використанням засобів графічного дизайну придбають корисні для професійного розвитку якості інформаційної культури, доцільним було уточнення розуміння студентами його змісту та форм набуття. Результати відповідей на питання «Що таке інформатична культура. Які засоби її набуття вам відомі?» 45% респондентів відповіли, що зустрічалися з цим поняттям, але їм було складно дати йому точне визначення. 39% не змогли взагалі правильно його сформулювати. І лише 16% майбутніх учителів вказали на обізнаність із цим поняттям та змогли назвати кілька засобів для його набуття.

Такі відповіді студентів обумовили необхідність уточнення потенційної можливості взаємодоповнення та взаємодії понять стосовно визначення змісту введення графічного дизайну як засобу формування інформатичної культури.

Важливим у проведеному нами анкетуванні були питання «Які засоби графічного дизайну Ви вважаєте значущими для формування інформатичної культури? До таких засобів 8% студентів віднесли зміст навчання графічному дизайну, 18% назвали інноваційність методів і форм організації набуття цих знань, виконання завдань різного рівня пізнавальної самостійності назвали 15% опитуваних, а на графічний дизайн у цілому вказали 59%.

З метою формування у майбутніх учителів трудового інформатичної культури із врахуванням власних потреб та прогнозування результатів навчання графічному дизайну потрібен певний рівень опанування навичками цієї галузі знань. Тільки 15% студентів вважають свій рівень володіння графічним дизайном достатнім для формування інформатичної культури. 44% опитаних вказали, що не мають достатнього рівня володіння графічним дизайном, водночас вважають свою обізнаність не нижчою, ніж на середньому рівні. Половина опитаних студентів висловили абсолютну не впевненість у своїх знаннях графічного дизайну. Разом із тим 48% майбутніх учителів трудового навчання вказали на розуміння необхідності використання графічного дизайну відповідно до сучасних тенденцій розвитку сфери інформатизації освіти, вимог Нової української школи до вчителів трудового

навчання, при цьому 42% студентів не змогли однозначно визначитися у питанні володіння графічним дизайном.

Це вказує на необхідність створення спеціальних педагогічних умов уведення графічного дизайну до освітньої діяльності, що підвищить рівень володіння цим поняттям. Це також актуалізують відповіді студентів на питання «Чи вважаєте Ви, що вміння з графічного дизайну будуть вам потрібними у майбутній професійно-педагогічній діяльності». 45% студентів позитивно погодилися з цим твердженням. 23% висловили сумніви щодо ймовірності використання в майбутній професійно-педагогічній діяльності графічного дизайну; 19% вважають це можливим лише в окремих ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, а 13% студентів не змогли однозначно визначитися із необхідністю знань і з графічного дизайну в майбутній педагогічній діяльності. Значну кількість негативних відповідей ми можемо пояснити тим, що більшість здобувачів розглядали тільки пряме використання графічного дизайну у своїй майбутній професійно-педагогічній діяльності. Водночас позитивним є те, що більшість студентів усвідомлюють важливість набуття нових професійно-значущих знань, умінь та навичок, які будуть пов'язані з використанням графічного дизайну.

Можемо визначити, у чому, на думку майбутніх учителів трудового навчання полягає мета навчання графічному дизайну. 43% опитаних зазначили, що мета навчання графічному дизайну обумовлена необхідністю підвищення власної професійної компетентності. 39% відзначили загальноосвітню мету вивчення графічного дизайну, а решта 18% здобувачів назвали інші цілі.

Більшість відповідей студентів вказують, що метою застосування графічного дизайну майбутніми вчителями трудового навчання є професійно-педагогічна діяльність. На це вказують відповіді на питання «Чи сприяє графічний дизайн розвитку професійно-педагогічних навичок». Більшість респондентів (69%) ствердно відповіли на це питання, але 31% вказали, що не достатнім чином.

Отримані результати опитування майбутніх учителів трудового навчання вказують на неоднозначне їхнє ставлення до значущості графічного дизайну для майбутньої професійно-педагогічної діяльності загалом та окремо для формування інформатичної культури. Практика навчання студентів графічному дизайну вказує на те, що не всі здобувачі замислюються про корисні можливості його застосування в майбутній професійно-педагогічній діяльності. Водночас, враховуючи сучасні соціально-педагогічні умови інтеграції вітчизняної освіти в європейський науковий простір, актуальність модернізації вищої педагогічної освіти в контексті її інформатизації, використання графічного дизайну є необхідною у багатьох сферах людської діяльності, особливо в галузі освіти. У зв'язку із цим значна частина студентів відчувають потребу в застосуванні знань графічного дизайну відповідно до запитів сучасного ринку праці.

У проведеному нами дослідженні використання графічного дизайну не є самоціллю, а слугує інструментальним засобом для формування необхідної для майбутніх учителів технологій особистісної якості інформатичної культури. Використання графічного дизайну відкриватиме студентству нові перспективні можливості професійно-педагогічного зростання. Обізнаність у сфері графічного дизайну сприяє формуванню готовності до успішної адаптації до швидкозмінних навчально-професійних умов, прагнень до опанування новими інформаційно-комунікаційними технологіями та іншими знаннями та якостями, які визначають інформатичну культуру майбутнього педагога.

Недостатнє усвідомлення окремими студентами сутності інформатичної культури обумовлює, на нашу думку, необхідність включення до моделі її формування підсистеми з надання знань про інформатичну культуру та запровадити інформаційно-комунікаційні технології навчання графічному дизайну, які б забезпечили її якісне формування та розвиток у змістово-процесуальному блоці моделі. На момент вхідного анкетування респондентів у професійно-орієнтованих начальних дисциплінах поняття «інформатична

культура» та «графічний дизайн» розглядаються побіжно, без надання їм належної уваги.

Здійснені у перших двох розділах дослідження засвідчили, що міждисциплінарна взаємодія грає суттєву роль у формуванні інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, оскільки поняття «культура» містить такі характеристики як культурні цінності, уміння комунікації та взаємодії з носіями культури, які фрагментарно вивчаються в низці навчальних дисциплін, що сприяють формуванню професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання. Тому, міжпредметна взаємодія у сфері формування інформатичної культури повинна сприяти формуванню цієї особистісної якості студентів. Вочевидь, що всі професійно-орієнтовані дисципліни мають бути спрямовані на успішну адаптацію до професійно-педагогічної діяльності. Тому графічний дизайн нами розглядається як професійно-орієнтована галузь знань, яка у собі відбиває та поєднує знання та вміння, формування яких спрямоване на формування інформатичної культури студентів.

Здійснений у попередніх двох розділах аналіз методів, організаційних форм та засобів формування інформатичної культури на засадах графічного дизайну вказує, що серед традиційних серед них найефективнішими є організація навчання графічному дизайнові на аудиторних заняттях – 25%, виконання творчих індивідуальних та групових проєктів – 36%, використання інформаційно-комунікаційних технологій на засадах професійно-орієнтованого навчального матеріалу – 14%, організація вивчення змістового навчального модуля «Основи графічного дизайну у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання» для студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) – 25%.

Одержані теоретико-емпіричні результати дослідження дають можливість говорити про існування проблеми інформатичної культури засобами графічного дизайну. Опанування графічним дизайном впливає на

формування якостей особистості майбутніх учителів трудового навчання, які відчувають необхідність у сформованості інформатичної культури для успішного здійснення майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Одержані результати теоретико-емпіричного дослідження вказують на актуальність задекларованої нами теми дослідження, дозволяють конкретизувати завдання подальшої дослідно-експериментальної роботи, є мотиваційною основою для проведення другого етапу констатувального експерименту.

Отже, вивчення сучасного стану професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання на засадах формування інформатичної культури засобами графічного дизайну вказує, що здійснення цього процесу є педагогічною проблемою. Дієвим шляхом її розв'язання вважаємо встановлення рівня мотивації майбутніх учителів до діяльності цього виду.

Обґрунтування рівнів мотивації графічної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну нами здійснено за авторською методикою, представленою в додатку И. З цією метою були проаналізовані характеристики мотивації освітньо-професійної діяльності, що висвітлюють формування інформатичної культури майбутнього вчителя технологій засобами графічного дизайну та визначені рівні вияву цієї особистісної якості, яка визначає його професійно-педагогічну компетентність (див додаток Е).

У додатку Ж представлені рівні виявлення інформатичної культури майбутніми вчителями трудового навчання. На підставі цих відомостей нами визначені рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання: початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура); достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури); та високий (творче самовираження інформатичної культури) (див. додаток З).

На підставі визначених рівнів та характеристик прояву мотивації до формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, показників її відображення, рівнів

вияву інформатичної культури, нами були визначені рівні сформованості вмотивованості формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну (див. додаток И).

Результати оцінювання цілісної мотивації засвідчили, що домінуючими рівнями для студентів ЕГ під час констатувального експерименту були початковий (36%) та достатній (40%). Високий рівень мотивації виявили лише 24% студентів. Результати оцінювання сформованості мотивації щодо формування інформатичної культури виявили в КГ початковий рівень у 37%, достатній – у 41 % здобувачів, а високий тільки у 22% майбутніх учителів трудового навчання (див табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розподіл майбутніх учителів експериментальних та контрольних груп за рівнями сформованості мотивації до оволодіння інформатичною культурою за результатами констатувального експерименту

Група	Кількість студентів	Рівні мотивації набуття інформатичної культури майбутніми вчителями трудового навчання, %		
		Початковий	Достатній	Високий
ЕГ	144	36	40	24
КГ	140	37	41	22

З метою оцінювання суттєвості розбіжностей у рівнях сформованості мотивації студентів ЕГ і КГ нами було використано критерій згоди Пірсона [123, с. 288]. За умов достовірності 95% та числі ступенів свободи 2 критичне значення критерію становить 5,99. Отримані нами результати $T_{emp.} < T_{крит.}$ Тому розподіл здобувачів освіти за рівнями мотивації до формування інформатичної культури під час констатувального експерименту в КГ та ЕГ був суттєво схожим.

Аналіз якості сформованості мотивації студентів КГ і ЕГ вказує (див. рис. 3.1) що у майбутніх учителів трудового навчання було виявлено достатній рівень сформованості мотивації. З рисунку 3.1 видно, що склад мотивів опанування інформатичною культурою є досить високим вже на

початковому рівні в обох групах, а відмінності відзначені лише за складом мотивів, прагненням до інформатичної культури та спрямованістю на вивчення графічного дизайну, мотивацією до самовдосконалення.

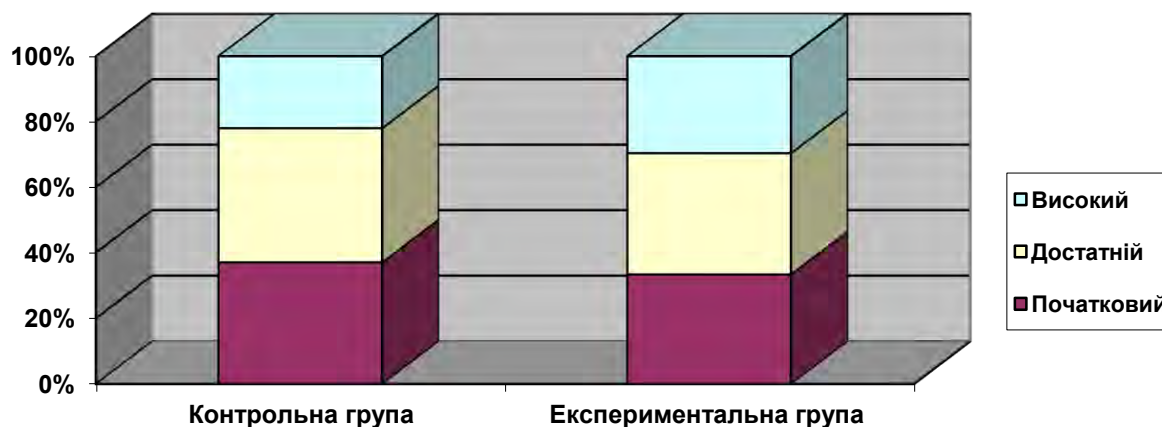

Рис. 3.1. Рівні сформованості мотивації до оволодіння інформатичною культурою в ЕГ та КГ за даними констатувального експерименту

Моделювання процесу формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну може успішно здійснюватися шляхом поетапного формування обґрунтованих нами у підрозділі 1.2 пізнавально-мотиваційного, діяльнісно-організаційного та рефлексивно-процесуального компонентів інформатичної культури в процесі вивчення графічного дизайну. Виходячи з того, що інформатична культура потребує сформованості певних знань, умінь та ціннісних ставлень в галузі графічного дизайну, другий етап констатувального експерименту включав діагностику вихідних рівнів покомпонентної сформованості інформатичної культури у майбутніх учителів трудового навчання. Освітня діяльність студентів із графічного дизайну оцінювалася за встановленими критеріями.

Анкетування (див. додаток Д) було проведене серед студентів-першокурсників, відповіді яких висвітлювали інформацію про сформованість кожного з трьох компонентів інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання.

Другий етап констатувального експерименту з визначення рівнів покомпонентної сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання включав, крім анкетування, проведення бесід зі студентами, спостереження за їхньою освітньою діяльністю на заняттях із графічного дизайну, виконанням ними діагностичних завдань. Дослідження передбачало здійснення порівняльного аналізу даних, отриманих у КГ та ЕГ.

Результати анкетування для вивчення рівня сформованості пізнавально-мотиваційного компонента були отримані внаслідок відповідей студентів на питання стосовно розуміння мети формування інформатичної культури, тих особистісних якостей, які входять до її складу та усвідомлення головних завдань її формування (див. додаток Д). Результати діагностики представлені на діаграмі 3.2.

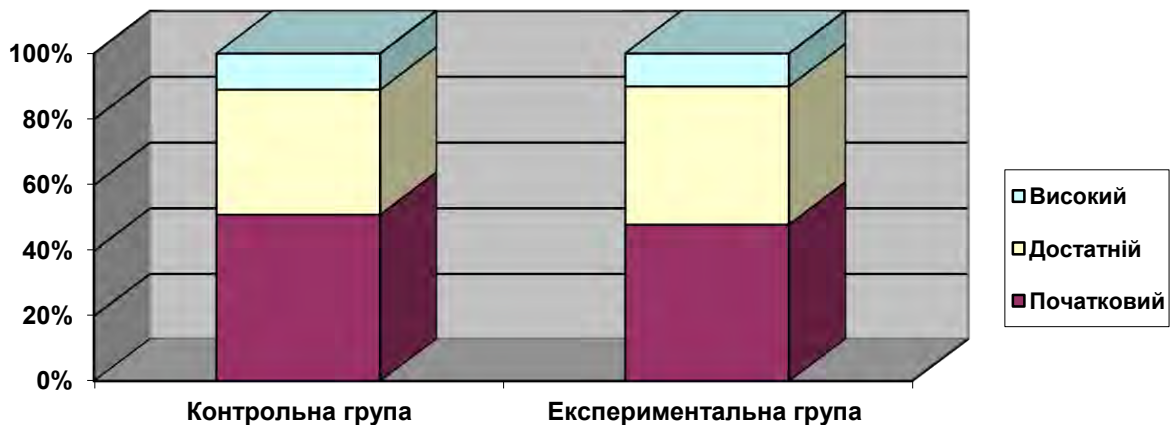

Рис. 3.2. Рівні сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами констатувального експерименту

Представлені на діаграмі результати опитування студентів вказують на необхідність використання спеціально підібраних методів, організаційних форм та засобів навчання графічному дизайну, що сприятимуть сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

Діагностування сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутнього вчителя передбачало виявлення обізнаності студентів, в ході обговорення в групах та парах під час практичних занять з графічного дизайну, у питаннях щодо того, хто повинен володіти інформатичною культурою, яким потрібне бути сучасне обладнання кабінету графічного дизайну та усвідомлення здобувачами того, які засоби графічного дизайну сприяють формуванню в них інформатичної культури (див. додаток Д). У підсумку більшість опитаних студентів виявили думку, що інформатичною культурою повинні володіти ті студенти, які займаються інформатикою, багато учасників анкетування висловилися про головне в оснащенні кабінету графічного дизайну – це наявність виставок робіт здобувачів, не зазначаючи на необхідності комплексного використання інформатичних засобів для формування інформатичної культури під час занять із графічного дизайну. Результати анкетування за трьома рівнями сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури студентів КГ та ЕГ представлені на діаграмі 3.3.

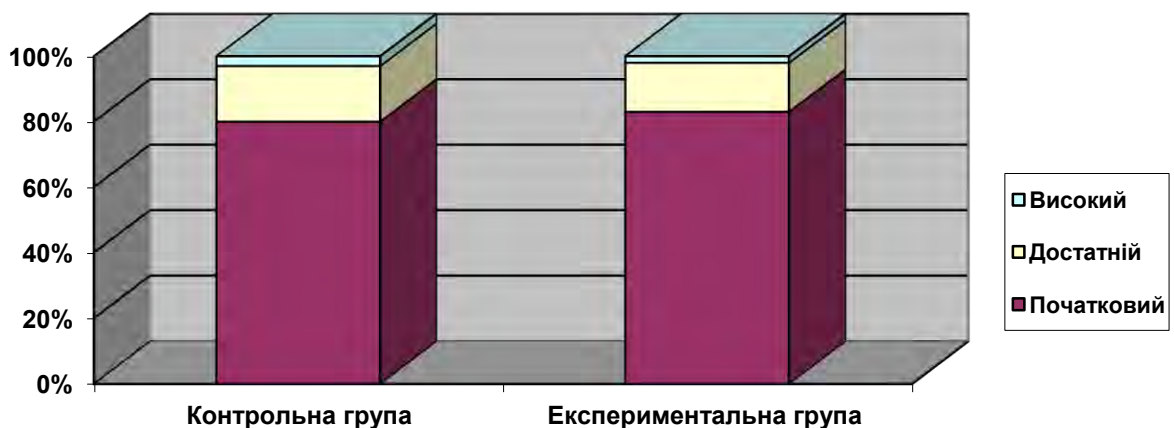

Рис. 3.3. Рівні сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами констатувального експерименту

Результати анкетування вказують на суттєву перевагу початкового рівня сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ. Відповіді здобувачів під час діагностування діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури засобами графічного дизайну вказують на правильність нашого припущення щодо необхідності його формування.

Знання та вміння студентів, віднесені нами до рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, оцінювалися під час виконання студентами третього завдання, представленого в додатку Д. Результати опитування вказують на недостатню підготовленість студентів до належного оцінювання рівня сформованості у себе особистісно-професійних якостей, нездатність до визначення заходів з підвищення своєї компетентності, а серед якостей, яких не вистачає, на думку здобувачів, викладачам педагогічного ЗВО інформатична компетентність згадувалася рідко. На підставі анкетування та результатів виконання завдань із визначення студентами значущості тем з графічного дизайну, нами побудовано діаграму трьох рівнів прояву рефлексивно-процесуального компоненту інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання (див. рис. 3.4).

Одержані під час другого етапу констатувального експерименту результати дають змогу визначити рівні інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання за сумарними показниками прояву трьох її складових компонентів (див. рис. 3.5).

Отже, другий етап констатувального експерименту визначив сформованість на недостатньому рівні пізнавально-мотиваційного, діяльнісно-організаційного та рефлексивно-процесуального компонентів інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання в ЕГ та КГ. Кількісно-якісний аналіз та узагальнення даних констатувального експерименту засвідчують наявність початкового рівня у 73% студентів ЕГ (71,7% у КГ), достатнього рівня – у 22% майбутніх учителів ЕГ та КГ, високого

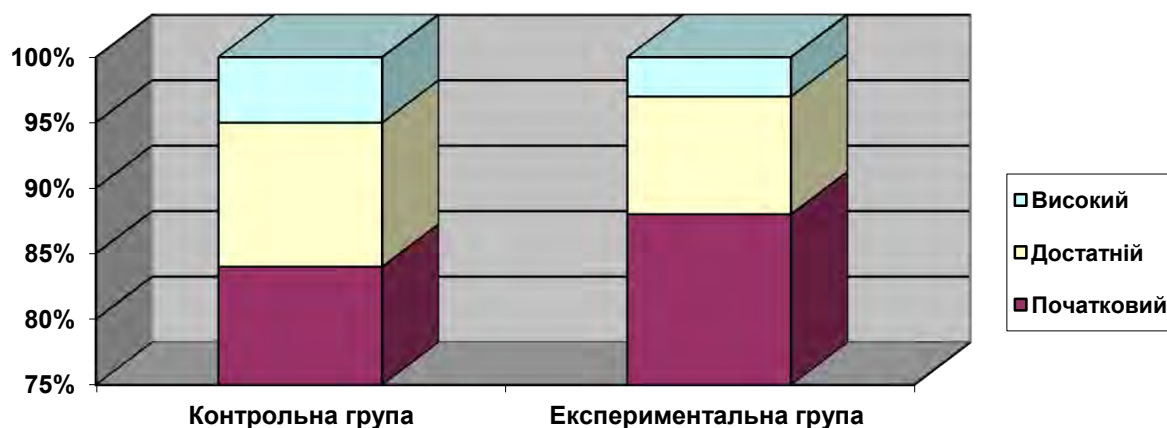

Рис. 3.4. Рівні сформованості рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами констатувального експерименту.

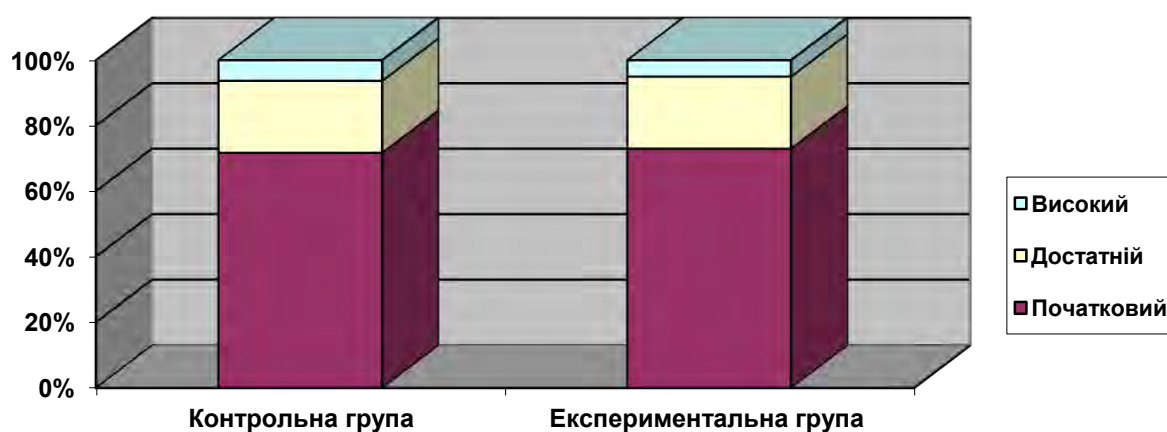

Рис. 3.5. Рівні сформованості інформатичної культури в майбутніх учителів трудового навчання за узагальненими показниками тестів.

рівня – у 5% складу ЕГ (6,3% у КГ).

За підсумками двох етапів констатувального експерименту можемо сформулювати такі висновки:

- інформатична культура є актуальною професійно-значущою особистісною якістю майбутнього вчителя трудового навчання;

- використання занять з графічного дизайну у педагогічному ЗВО є дієвим засобом формування досліджуваної якості;
- ефективність формування інформатичної культури майбутнього вчителя засобами графічного дизайну визначається системністю та цілісністю формування її пізнавально-мотиваційного, діяльнісно-організаційного та рефлексивно-процесуального компонентів;
- вихідний рівень сформованості компонентів інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання є переважно початковим, тому актуальним є поетапно-цілеспрямоване формування цієї особистісно-професійної якості;
- практичне впровадження моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну потребує створення спеціального навчально-методичного супроводу для забезпечення цього процесу.

3.2. Апробація моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну

Дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання передбачала цілеспрямоване, поетапне введення до процесу професійно-педагогічної підготовки обґрунтованих у підрозділі 2.1 педагогічних умов і засобів графічного дизайну. Проведений в ЕГ формувальний експеримент був спрямований на розв'язання завдань із впровадження та перевірки запропонованих педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя засобами графічного дизайну та визначення ефективності комплексу змісту, методів, організаційних форм навчання графічному дизайну для формування досліджуваного феномену.

У ході проведеної дослідної роботи в ЕГ було застосовано експериментальні чинники, представлені комплексом педагогічних умов,

методів та форм організації поетапного формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Обґрунтовані педагогічні умови були впроваджені до процесу навчання графічному дизайну на когнітивному, діяльнісному та творчому етапах педагогічного експерименту.

Характеризуючи педагогічні умови формування інформатичної культури студентів засобами графічного дизайну, слід відзначити, що першою умовою стало позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування цієї важливої особистісно-професійної якості. Навчальний матеріал з основ графічного дизайну було доповнено інформацією стосовно поняття «інформатична культура» у формі ознайомлюючих лекційних занять.

Друга умова передбачала створення освітнього простору на засадах формування інформатичної культури засобами графічного дизайну. Це сприяло суттєвому розширенню змісту навчальних дисциплін представленням у них інформації про інформатичну культуру, інтеграції навчального матеріалу з графічного дизайну до освітньо-професійної діяльності студентів. Така побудова професійно-педагогічної підготовки забезпечувала збагачення освітнього простору засобами графічного дизайну.

Третя педагогічна умова формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання передбачала застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну, якими формувалися практичні знання, вміння та навички студентів з використання засобів графічного дизайну для формування досліджуваної якості. Ця умова реалізовувалася завдяки введенню таких організаційних форм проведення занять із графічного дизайну як виконання індивідуальних та групових тематичних інформаційно-розвивальних завдань, підготовка доповідей, індивідуальні опитування, колективне обговорення процесу та результатів пошуково-дослідної роботи, проведення круглих столів.

Завданням когнітивного етапу реалізації першої педагогічної умови було формування у здобувачів освіти позитивної мотивації на розвиток

інформатичної культури, прагнення до формування у себе цієї важливої особистісно-професійної якості, забезпечення зацікавленого сприйняття навчального матеріалу з графічного дизайну. Реалізація цієї умови у ході когнітивного етапу формувального експерименту включало набуття студентами знань із інформатизації галузі знань із графічного дизайну. Студенти опановували новим навчальним матеріалом про графічний дизайн та можливості й особливості його інформатизації.

Розроблений нами спеціальний комплекс інформаційних розвивальних завдань із графічного дизайну (див. додаток К) дає змогу розкрити студентам особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій в графічному дизайні, показати значення інформатичної культури у професійно-педагогічній діяльності сучасного вчителя трудового навчання. Основною організаційною формою навчальної роботи на когнітивному етапі формувального експерименту з формування інформатичної культури стала робота з інформацією, пов'язаною з графічним дизайном. Вона включала опрацювання запропонованої інформації та інформаційних джерел, полягає у створенні під керівництвом викладачів тезаурусу з провідних та похідних понять графічного дизайну. Виконання завдань із засвоєння нової інформації розвивало у студентів конструктивне мислення, здатність до узагальнення та прийняття обґрунтованих рішень.

Робота під керівництвом викладача над складанням тезаурусу термінів графічного дизайну сприяла формуванню інформатичної культури студентів. Вже на першому (когнітивному) етапі ми спостерігали підвищення вмотивованості студентів до виконання завдань із графічного дизайну, використання набутих знань у власній освітньо-професійній діяльності, виявлення інтересу до опанування новими інформатичними засобами та їхнього застосування у галузі графічного дизайну.

У ході діяльнісного етапу реалізації першої умови формування інформатичної культури майбутніх учителів засобами графічного дизайну стимулювання до самостійного оволодіння новими знаннями здійснювалося у

ході підготовки здобувачами повідомлень за запропонованими темами (див. додаток К). Студенти під час підготовки доповідей вчилися виділяти головне, чіткому та конструктивному формулюванню власних думок, виявляли здатність самостійного пошуку та опрацювання нового для них навчального матеріалу.

Запровадження першої умови під час діяльнісного етапу формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засвідчило дієву вмотивованість студентів опануванням новою інформацією галузі графічного дизайну, усвідомлення взаємозв'язку інформатичної культури з графічним дизайном, покращення їхньої поінформованості про можливості використання набутих якостей інформатичної культури у процесі навчання не лише графічному дизайну, а й іншим професійно-орієнтованим дисциплінам.

Метою творчого етапу мотивації щодо формування інформатичної культури стало опитування здобувачів з критичного оцінювання опанованої ними інформації з графічного дизайну. Насичення змісту навчання графічному дизайну новою для студентів понятійно-термінологічною інформацією стало завершальним етапом реалізації першої умови формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання. Самостійно збагачуючи свої знання, студенти давали відповіді на представлені в додатку К питання, що висвітлювали набутий ними досвід інформатичної культури.

Самоаналіз студентами підсумків своєї освітньої діяльності з вивчення тем і розділів графічного дизайну сприяв формулюванню нами висновку, що вони успішно опанували змістом нового для них навчального матеріалу з графічного дизайну, його основною термінологією, навчилися аналізувати та узагальнювати інформацію, складати тезауруси фахових термінів. Відповіді студентів на питання додатку К вказують на оволодіння ними новими професійно-значущими якостями інформатичної культури.

У ході цього етапу формувального експерименту було здійснено перевірку ефективності моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Результативність цієї моделі та педагогічних умов її реалізації нами розглядається згідно динаміки змін рівнів вияву мотивації студентів щодо формування інформатичної культури у процесі навчання графічному дизайну. Для визначення суттєвості виявлених динамічних змін нами було використано обробку діагностичних даних за критерієм Пірсона та якісний аналіз результатів педагогічних спостережень, анкетувань та бесід з учасниками освітнього процесу. Представлене на рисунку 3.6 порівняння даних початкового діагностування дало нам змогу дати якісну оцінку змін у структурі інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання КГ та ЕГ за методикою представленою в додатку І.

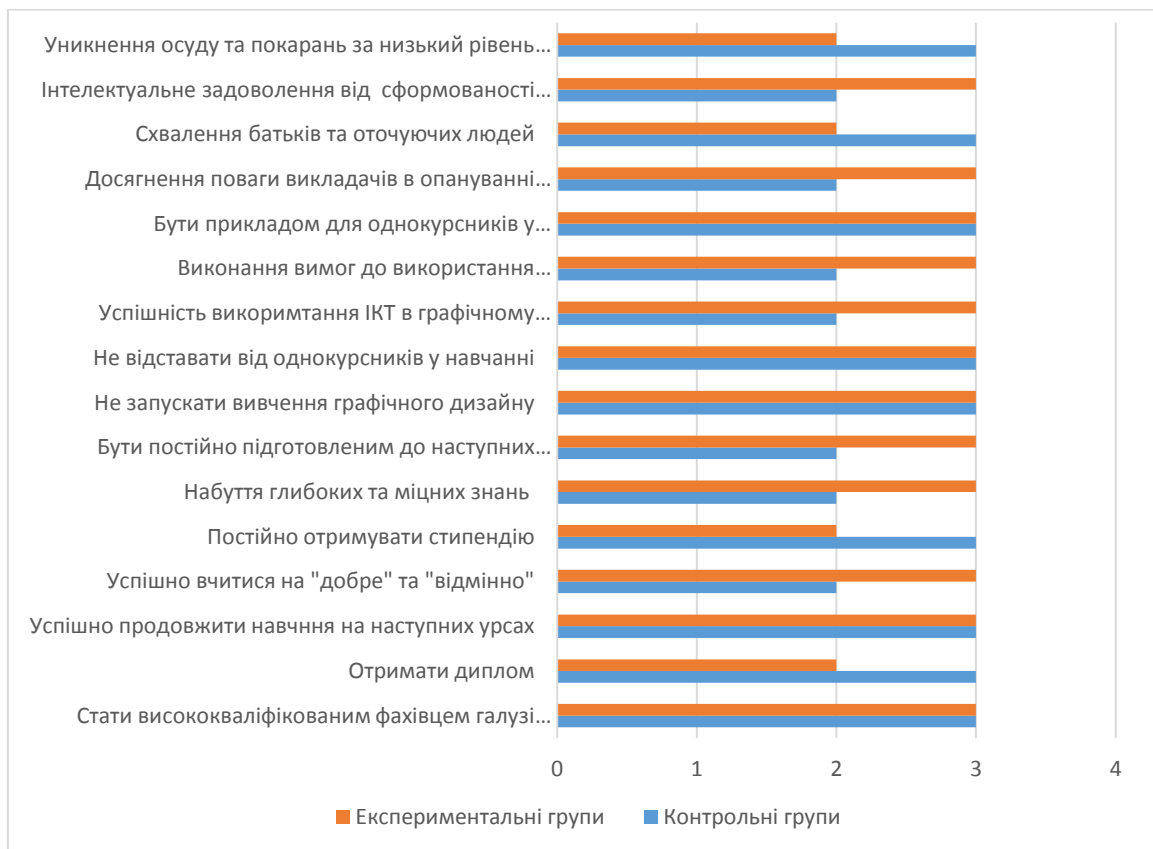

Рис. 3.6. Зміни у структурі інформатичної культури в ЕГ і КГ за результатами формувального експерименту

Аналіз результатів анкетування вказує на суттєву розбіжність у сформованості окремих ознак мотивації у студентів КГ та ЕГ внаслідок запровадження спроектованої моделі формування інформатичної культури

засобами графічного дизайну. В ЕГ відзначено зростання дванадцяти показників мотивації з шістнадцяти. В КГ зростання відбулося тільки за 9 показниками. В ЕГ високими були ознаки сформованості внутрішньої мотивації студентів до формування інформатичної культури, а в КГ зростання відбулося здебільшого за мотивами із зовнішньою спрямованістю стимулюючих дій: уникнення осуду та покарань за низький рівень інформатичної культури; прагнення домогтися схвалення батьків і оточуючих людей; бажання отримати диплом; бажання отримувати стипендію та ін. Рисунок 3.6 ілюструє, що у майбутніх учителів ЕГ 12 ознак мотивації досягли високого третього рівня сформованості, а в КГ лише 9.

Статистична обробка результатів виявлення рівнів мотивації майбутніх учителів під час формувального експерименту за допомогою критерію Пірсона дала змогу визначити значущість розбіжностей у розподілі студентів КГ та ЕГ, показавши $T_{emp.}=28,2$ при $T_{крит.}=25,0$ для 15 ступенів свободи [123, с.288]. Тому, з імовірністю 95% можемо говорити про суттєву розбіжність у розподілі студентів КГ та ЕГ за рівнями мотивації до формування інформатичної культури засобами графічного дизайну.

Дані формувального експерименту засвідчили суттєвіше зростання рівнів мотивації здобувачів ЕГ у порівнянні з КГ (див. таблицю 3.2). Відбулося

Таблиця 3.2

Розподіл майбутніх учителів експериментальних та контрольних груп за рівнями сформованості мотивації до оволодіння інформатичною культурою за результатами формувального експерименту

Група	Кількість студентів	Рівні мотивації набуття інформатичної культури майбутніми вчителями трудового навчання, %		
		Початковий	Достатній	Високий
ЕГ	144	19	47	34
КГ	140	30	45	25

зменшення, у порівнянні з даними констатувального експерименту, кількості студентів із початковим рівнем мотивації в ЕГ на 17%, а в КГ тільки на 7%. Достатній рівень мав приріст в ЕГ 7%, а в КГ 4%. При цьому суттєво

збільшилася на 10% кількість майбутніх учителів трудового навчання ЕГ з високим рівнем мотивації до формування інформатичної культури. У контрольних групах таке зростання було менш дієвим (+3%).

Розглянемо далі вплив другої умови формування інформатичної культури на інтенсифікацію освітнього простору навчання графічному дизайну. Це сприяло розширенню змісту навчальних дисциплін, пов'язаних із формуванням інформатичної культури, інтеграції навчального матеріалу з графічного дизайну до освітньо-професійної діяльності студентів.

Метою когнітивного етапу реалізації другої умови стало формування у студентів уявлень про інформаційну культуру майбутнього вчителя під час навчання графічному дизайну: формування прагнення до оволодіння цією особистісною якістю, умінь та навичок виконання завдань із графічного дизайну для ефективного досягнення цілей професійно-педагогічної підготовки. Когнітивний етап передбачав ознайомлення майбутніх учителів трудового навчання ЕГ з особливостями постановки цілей, виконання завдань формування навичок пошуково-дослідної діяльності за запропонованою тематикою. Було використано проблемні питання для спільного обговорення (див. додаток Л). На цьому етапі у студентів формувалося вміння здійснювати вибір значущої для виконання завдань графічного дизайну інформації та оцінювання її достовірності у ході пошуку, підтвердження, чи спростування інформації.

Мета діяльнісного етапу полягала у формуванні в майбутніх учителів трудового навчання здатності до раціональної організації діяльності з графічного дизайну, формування готовності до рефлексивного аналізу, формування потреби набуття особистісно-професійних якостей інформатично культурного вчителя, здатного до успішного виконання завдань із графічного дизайну.

Реалізація другої умови під час діяльнісного етапу формування інформатичної культури майбутнього вчителя технологій засобами графічного дизайну дала змогу студентам ЕГ розвинути у собі вміння

дослідно-пошукової діяльності, формулювання та розв'язання навчальних завдань із графічного дизайну (див. додаток Л). Студенти усвідомлювали важливість інформатичної культури, навчалися орієнтації в можливостях графічного дизайну у майбутній професійно-педагогічній діяльності та набували мотивації щодо формування у себе цієї важливої особистісно-професійної якості засобами графічного дизайну.

Творчий етап реалізації другої умови формування інформатичної культури з інтенсифікації освітнього простору навчання графічному дизайну був спрямований на виховання у студентів спрямованості на самореалізацію в галузі графічного дизайну, здатності орієнтуватися в інноваційних інформаційно-комунікаційних технологіях, формування вмінь виконання дизайн-графічних проєктів. Цей етап реалізації другої педагогічної умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання сприяв виявам студентами ініціативи, самостійності та активності в виконанні індивідуальних та групових творчих проєктів та проблемних завдань із графічного дизайну. Цьому сприяло виконання студентами ЕГ завдань із вибору теми для самостійного виконання навчальних дизайн-проєктів, складання кросвордів за обраною проєктною тематикою.

Результатом упровадження другої умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну стало формування у студентів практичних навичок з графічного дизайн-проєктування, самостійного пошуку інформації для його здійснення, організації власної проєктної діяльності, прояв своєї індивідуальної інформатичної культури та творчої активності.

Третя педагогічна умова формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання включала запровадження до процесу навчання системи різнорівневих дидактичних завдань із графічного дизайну.

Завданням когнітивного етапу стало: розширення уявлень здобувачів стосовно понятійних конструктів «інформатична культура майбутнього вчителя» та «графічний дизайн»; актуалізація потреби студентів у виконанні

різномірних завдань із графічного дизайну; формування усвідомлення необхідності особистісно-професійного саморозвитку та самореалізації. Під час цього етапу реалізації третьої педагогічної умови було здійснено ознайомлення майбутніх учителів трудового навчання ЕГ зі способами групової навчальної взаємодії та потенційними можливостями інтерактивних методів і форм організації у навчанні графічному дизайну.

Студенти ЕГ за бажанням об'єднувалися в мобільні групи, яким ставилося завдання зі створення професіографічної моделі «Інформатична культура вчителя трудового навчання», в якій необхідно було висвітлити: актуальність проблеми формування інформатичної культури; особистісно-професійні якості якими має характеризуватися інформатично-культурний вчитель; методи та організаційні форми формування інформатичної культури (див. додаток М).

Під час виконання завдань із графічного дизайну студентами вдосконалювалися навички навчально-групової взаємодії, самостійно здійснювався розподіл завдань та видів робіт між членами груп, відбувалося інтерактивне обговорення цілей виконання поставлених завдань та способів їх досягнення. Студентам створювалися умови для використання інтерактивних інформатичних засобів: застосування мультимедійних додатків для забезпечення відео- та аудіо-супроводу презентацій результатів виконання поставлених завдань, робота з інтерактивною дошкою та ін.

Студенти успішно опанували засобами презентації, оголошення доповідей за результатами виконання завдань графічного дизайну, застосуванням інтерактивних засобів презентаційного програмного забезпечення з використанням текстових редакторів, різновидів графічних зображень (світлин, малюнків, діаграм, зображень з екранів та ін.), звукових, відео файлів, включаючи програмне забезпечення для інтерактивної дошки.

Діяльнісний етап реалізації третьої педагогічної умови з формування інформатичної культури включав виконання різномірних завдань із графічного дизайну, які сприяли усвідомленню студентами необхідності

розвитку у собі інформатичної культури, формуванню готовності до прогнозування результатів власної проєктної діяльності, розвитку інформатичних знань та вмінь. Під час педагогічного експерименту студенти самостійно вибирали засоби інформаційно-комунікаційних технологій для виконання різнорівневих завдань із графічного дизайну. Отримавши завдання певного рівня складності, студенти самостійно здійснювали пошук інформації та вибір способів їхнього виконання (репродуктивний, реконструктивний чи творчий). Такий підхід сприяв встановленню залежності та взаємовпливу вибору способів складності виконання завдань графічного дизайну на рівень пізнавальної активності та мотивації щодо їхнього виконання, а у підсумку й на інформатичну культуру студентів (див. таблицю 3.3).

Таблиця 3.3

Вибір студентами ступеня складності виконання завдань із графічного дизайну

Ступінь складності виконання завдань за рівнем пізнавальної самостійності студентів	ЕГ	КГ
Початковий (репродуктивний)	28	39
Достатній (реконструктивний)	41	46
Високий (творчий)	31	15

Як бачимо, більшість студентів КГ та ЕГ найчастіше вибирали реконструктивний спосіб виконання завдань із графічного дизайну. Водночас, студентів, які обрали творче виконання завдань в ЕГ було майже вдвічі більше (31%), ніж у КГ (15%). Для з'ясування впливу методів навчання графічному дизайну на вибір здобувачами освіти ступеня складності виконання практичних завдань і проєктів нами було проведено локальне експериментальне дослідження. В ЕГ заняття проводилися частково-пошуковими й проблемними методами навчання, а в КГ – за традиційною пояснювально-ілюстративною методикою. Рівень сформованості готовності студентів до самостійного вибору визначався нами за показниками повноти,

гнучкості, глибини розуміння та усвідомлення результатів виконання практичних завдань із графічного дизайну, складність виконання яких оцінювалось за трибальною шкалою.

Високим рівнем оцінювали: правильність та повноту (відповідність змісту виконаного завдання вимогам початкової програми з графічного дизайну, безпомилковість та доцільність використання термінології й фактичного матеріалу); глибину (розкриття взаємозв'язку між ступенем аналізу змісту виконаного завдання та засобами його представлення); гнучкість (застосування раніше набутих знань та вмінь із графічного дизайну у нових ситуаціях); розуміння та усвідомлення (самостійність висновків, рівень аргументації суджень, розвиток фахового мовлення).

Отже, такий процес пошуку, обробки та представлення інформації під час виконання завдань графічного дизайну став дієвим засобом стимулювання пізнавальної активності студентів, сприяючи їхній самореалізації та саморозвитку.

Ефективність впровадження спроектованої моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну визначалася проведенням підготовчих заходів із опанування студентами понятійно-термінологічним апаратом, процесом та послідовністю навчання графічному дизайну, мотивацією вибору ступеня складності виконання навчальних завдань і проєктів.

Дієвою моделлю роботи студентів з навчальною інформацією з графічного дизайну, що суттєво підвищує якість освітньої діяльності, є вибір інформаційних джерел та ресурсів для виконання навчальних завдань і проєктів: змістових початкових модулів дисциплін з графічного дизайну; обов'язкових та додаткових літературних джерел; інформації із суміжних та інших галузей знань. Формувальний експеримент включав вивчення впливу вибору різновидів інформаційних джерел, в межах навчальних програм дисциплін графічного дизайну, на кількісно-якісні показники сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання.

Спочатку студентам ЕГ пропонували здійснювати вибір інформаційних джерел для виконання практичних завдань із графічного дизайну, які було розміщено у робочій програмі та силабусі навчальної дисципліни. Далі студенти визначали своє ставлення до якості вибраних ними інформаційних джерел (див. таблицю 3.4).

Таблиця 3.4

Ставлення студентів ЕГ до якості вибраних ними інформаційних джерел

Показники ставлення	ЕГ, %
Суб'єктність навчання графічному дизайну, здатність впливати на нього	48
Реалізація своїх освітніх потреб	36
Здатність до аналізу освітніх завдань, розвиток прогностичних здібностей	19
Відсутність зацікавленості до здійснення вибору	7

Як бачимо, вибір інформаційних джерел має важливе значення для більшої частини студентів ЕГ, допомагає їм відчувати себе компетентними учасниками вивчення графічного дизайну та сприяє їхній освітньо-професійній самореалізації.

Друге завдання вибору різновидів інформаційних джерел, в межах навчальних програм дисциплін графічного дизайну полягало у наданні студентам вибору додаткових інформаційних джерел для виконання практичних завдань та творчих проєктів із графічного дизайну.

Опитування здобувачів КГ показало, що у ході підготовки до виконання практичних робіт з графічного дизайну додаткові інформаційні джерела використовуються незначною кількістю студентів. Більшість же студентів ЕГ, які регулярно використовують додаткові інформаційні джерела під час виконання практичних завдань та творчих проєктів з графічного дизайну висловили думку, що додаткова інформація, у поєднанні з основними рекомендованими інформаційними джерелами, їх приваблює можливістю задоволення їхніх освітніх уподобань та потреб у цій галузі знань. На завершальній стадії формувального експерименту нами було відзначено ряд

позитивних змін сформованості інформатичної культури студентів ЕГ у вивченні графічного дизайну: покращилася відвідуваність занять, відбулося зростання пізнавальної активності студентів; відбулося поглиблення інтересу до занять із графічного дизайну. Завдяки сформованості культури вибору інформаційних джерел із графічного дизайну студенти навчилися якісно аналізувати правильність зробленого ними вибору для вирішення тих проблем, які містять навчальні завдання, актуалізувати власні потреби з саморозвитку та самореалізації в галузі графічного дизайну, отримали відчуття самоефективності в навчальному процесі.

Подальшим етапом проведення формувального експерименту стало здійснення підготовчих заходів із опанування студентами понятійно-термінологічним апаратом інформатичної культури, процесом та послідовністю навчання графічному дизайну. З метою формування мотивації до формування своєї інформатичної культури студенти ЕГ виконували завдання на аналіз цілей: аналізували набір професійних дій з графічного дизайну, визначали мету їх організації. У ході круглого столу із теми «Формування інформатичної культури засобами графічного дизайну» студентами ЕГ і КГ були проаналізовані обов'язкові пункти обговорення: поняття «культура», «інформатична культура», «дизайн», «графічний дизайн», «актуальність теми», «можливості досягнення інформатичної культури», «форми графічного дизайну» (див. таблицю 3.5).

Як бачимо, правильність усвідомлення та розуміння більшістю студентів ЕГ складових формування інформатичної культури засобами графічного дизайну є важливим показником її сформованості, даючи змогу впевнено почуватися активними учасникам освітнього процесу та успішно самореалізовуватися в галузі знань із графічного дизайну. У цьому полягає доцільність поєднання аналізу цілей виконання окремих професійних дій з графічного дизайну з організацією обговорень зі студентами особливостей розуміння та усвідомлення ними складових поняття інформатичної культури в цій галузі знань.

Таблиця 3.5

Правильність усвідомлення та розуміння студентами складових формування інформатичної культури засобами графічного дизайну

Складові формування інформатичної культури засобами графічного дизайну	КГ, %	ЕГ, %
Культура	47	78
Інформатична культура	36	69
Дизайн	58	78
Графічний дизайн	49	73
Актуальність теми формування інформатичної культури	33	83
Можливості досягнення інформатичної культури	44	75
Форми графічного дизайну	56	80

Творчий етап упровадження третьої педагогічної умови формування інформатичної культури передбачав застосування трирівневої системи завдань графічного дизайну (репродуктивні, реконструктивні та творчі), вибір яких здійснено за закономірністю навчального процесу, за якою результативність навчання визначається пізнавальною активністю та самостійністю здобувачів освіти. Їхнє ставлення до пізнавальної діяльності, здатність та прагнення до самостійної роботи визначають навчальну активність, яка є наслідком спрямованості студентської молоді на набуття нових знань, самореалізацію та самоствердження в освітньо-професійній діяльності.

Посідаючи центральне місце у самоосвітній та самовиховуючій діяльності студентів, самостійна робота передбачає залучення об'єктів пізнання до сфери пізнавальних інтересів майбутніх учителів, обумовлює, тим самим, діалектичну взаємодію між активністю та самостійністю особистості в процесі навчання. Дієвим засобом такої взаємодії Н. Головня (2017, с. 136) називає вільний вибір студентами змісту та ступеню складності виконання навчальних завдань.

У класичних науково-педагогічних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців (Дж. Дьюї, М. Монтесорі, К. Роджерс, В. Шаталов, Р. Штайнер та ін.) вільний вибір видів та ступеня складності виконання навчальних завдань розглядається як окрема складова педагогічної системи, що забезпечує реалізацію індивідуальних особистісних потреб і запитів тих, хто навчається.

Студентам ЕГ було запропоновано на вибір систему завдань із графічного дизайну репродуктивного, реконструктивного та творчого рівнів складності згідно до мети та змісту цієї галузі знань, що висвітлено у змісті змістового навчального модуля «Основи графічного дизайну у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання». Поступове нарощування складності виконання запропонованих завдань сприяло формуванню у студентів ЕГ прагнень виходу за межі галузі графічного дизайну, закріпленню здатності до рефлексії, адаптації інформатичних інновацій до діяльності з графічного дизайну.

На цьому етапі формувального експерименту студенти ЕГ вже мали уявлення про основи графічного дизайну, інформатичну культуру та способи її формування. Для студентів було проведено науково-практичний вебінар з формування інформатичної культури засобами графічного дизайну, у ході підготовки та участі в якому студенти самостійно обирали теми повідомлень, вирішували організаційні питання, розподіляли обов'язки. У ході вебінару було проведено дискусію з обговорення позитивних сторін та труднощів, з якими мали справу студенти, було визначено найкращі повідомлення.

Провідними чинниками вибору завдань із графічного дизайну різних рівнів пізнавальної активності та самостійності були особисті інтереси та прагнення студентів ЕГ до самореалізації та саморозвитку.

Діагностика виконання трирівневих завдань графічного дизайну для вияву сформованості інформатичної культури здійснювалася за такими показниками: оригінальність – визначається кількістю індивідуально запропонованих студентом неординарних ідей з графічного дизайну, які

вирізняються від традиційних підходів; швидкість мислення – визначається часом, який студенти витрачають для прийняття рішень; гнучкість – здатність до застосування різних стратегій для виконання завдань з графічного дизайну; самостійність прийняття рішень. Отримані результати дозволили визначити рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну (див. таблиці 3.6, 3.7 та рисунок 3.7).

Таблиця 3.6

Розподіл майбутніх учителів трудового навчання ЕГ за рівнями сформованості інформатичної культури

Показники	Рівні сформованості					
	Початковий		Достатній		Високий	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Швидкість мислення	16	11,1	80	55,6	48	33,3
Гнучкість у прийнятті рішень	19	13,2	73	50,7	52	36,1
Оригінальність розв'язків	12	8,3	71	49,3	61	42,4
Самостійність виконання завдань	14	9,7	82	57,0	48	33,3
Середні значення		10,6		53,1		36,3

Таблиця 3.7

Розподіл майбутніх учителів трудового навчання КГ за рівнями сформованості інформатичної культури

Показники	Рівні сформованості					
	Початковий		Достатній		Високий	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Швидкість мислення	43	30,7	80	57,2	17	12,1
Гнучкість у прийнятті рішень	48	34,3	73	52,1	19	13,6
Оригінальність розв'язків	62	44,3	69	49,3	9	6,4
Самостійність виконання завдань	42	30,0	80	57,2	18	12,8
Середні значення		34,8		54,0		11,2

Проведене під час формувального етапу педагогічного експерименту дослідження засвідчує дієве зростання кількісно-якісних показників виконання завдань із виявлення сформованості інформатичної культури

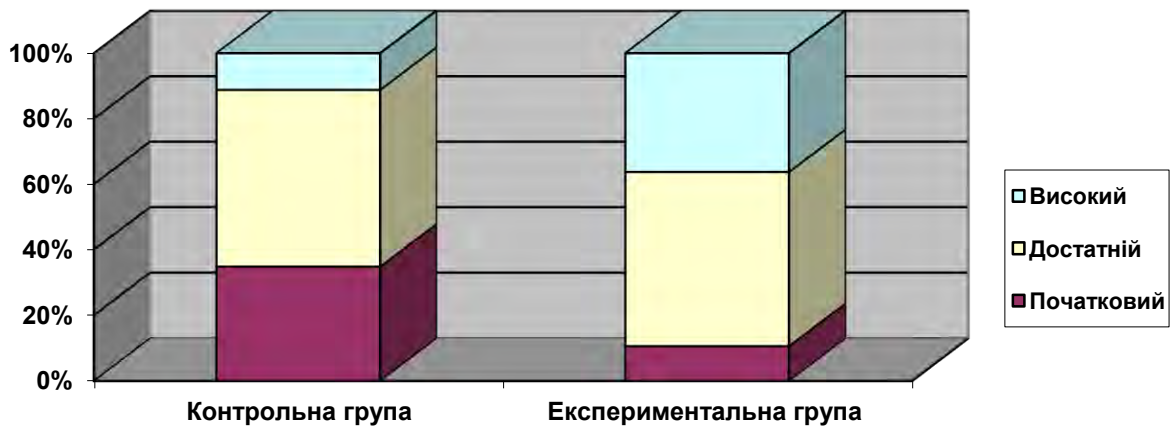

Рис. 3.7. Рівні сформованості середніх значень показників інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання за результатами формувального експерименту майбутніх учителів трудового навчання ЕГ, порівняно з КГ, що стало результатом упровадження спроектованої моделі формування досліджуваного феномену та педагогічних умов її впровадження.

3.3. Динаміка змін сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання у ході педагогічного експерименту

Контрольний етап педагогічного експерименту передбачав перевірку ефективності спроектованої моделі та обґрунтованих педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну згідно з динамікою змін рівнів сформованості досліджуваної якості у студентів під час навчання графічному дизайну.

Дослідне формування інформатичної культури було здійснено у процесі запровадження мети, змісту, методів, організаційних форм та засобів навчання графічному дизайну майбутніх учителів трудового навчання, які визначалися

запропонованою для перевірки ефективності моделлю, описаною у підрозділі 2.2. Експериментальні дані щодо виявлення рівнів сформованості інформатичної культури отримувалась за результатами виконання студентами ЕГ і КГ завдань для її діагностування. Для організації та здійснення контрольного експерименту нами були створені ряд педагогічних умов:

- поетапність формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання з проведенням контрольних діагностичних вимірювань для відстеження динаміки змін її сформованості у студентів;

- формування інформатичної культури у цілісній єдності її складових компонентів, що обумовлено необхідністю виявлення динамічних змін у її сформованості за окремими компонентами досліджуваного феномену згідно обґрунтованих критеріїв, показників та рівнів;

- визначення результативності програми контрольного педагогічного експерименту шляхом здійснення порівняльного аналізу та узагальнення даних, отриманих у ході проведення формувального та констатувального експериментів;

- оцінювання вірогідності отриманих експериментальних даних шляхом застосування взаємодоповнюючих методів їхнього діагностування, порівняльної інтерпретації та графічної ілюстрації.

Програму проведення контрольних зрізів представлено у таблиці 3.8. Після впровадження перших двох педагогічних умов формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання було здійснено діагностичні вимірювання динаміки змін рівня сформованості показників цієї особистісно-професійної якості. Результати розподілу студентів ЕГ і КГ за рівнями інформатичної культури представлені у таблицях 3.9 і 3.10.

Результати контрольного педагогічного експерименту дають змогу визначити рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ за середніми узагальненими її показниками (рис. 3.8) та порівняти їх із значеннями набутих рівнів цієї якості студентами КГ.

Таблиця 3.8

Програма здійснення діагностичних заходів під час проведення контрольного експерименту

Етапи	Компоненти для вимірювання	Критерії та показники	Діагностичні методики
Перше діагностичне вимірювання за результатами когнітивного етапу формувального експерименту	1. Пізнавально-мотиваційний. 2. Діяльнісно-організаційний. 3. Рефлексивно-процесуальний	1. Мотиваційний: спрямованість на саморозвиток та самовдосконалення; прагнення до успішного виконання завдань графічного дизайну.	Опитування, анкетування, діагностичні практичні завдання з графічного дизайну
Друге діагностичне вимірювання за результатами діяльнісного етапу формувального експерименту		2. Когнітивний: усвідомлення та розуміння сутності, змісту та структури інформатичної культури, опанування графічним дизайном, як засобом її формування.	Анкетування, діагностичні практичні завдання з графічного дизайну, аналіз самостійної роботи студентів
Підсумкове (третє) діагностичне вимірювання за результатами творчого етапу формувального експерименту		3. Діяльнісний: адаптивне застосування теоретико-методичних знань під час виконання різноманітних завдань графічного дизайну; використання та вдосконалення інформатичних інновацій в графічному дизайні.	Оцінювання узагальненого рівня сформованості інформатичної культури студентів; вимірювання виявів здатності до саморозвитку, діагностичні практичні завдання з графічного дизайну
		4. Рефлексивний: готовність до саморозвитку, самоосвітньої діяльності в галузі графічного дизайну та інформаційно-комунікаційних технологій; вияви гнучкості, творчої активності та самостійності у освітньо-професійній діяльності з графічного дизайну.	

Рисунок 3.8 переконливо ілюструє зростання кількості майбутніх учителів трудового навчання ЕГ, у порівнянні з КГ, з високим рівнем сформованості інформатичної культури на 18,4% та зниження їх кількості з початковим рівнем її вияву на 23,4%.

Таблиця 3.9

Розподіл майбутніх учителів трудового навчання ЕГ за рівнями сформованості інформатичної культури

Критерії	Рівні сформованості					
	Початковий		Достатній		Високий	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Мотиваційний	22	15,3	86	59,7	36	25,0
Когнітивний	19	13,2	75	52,1	50	34,7
Діяльнісний	24	16,7	88	61,1	32	22,2
Рефлексивний	16	11,1	75	52,1	53	36,8
Середні значення		14,1		56,2		29,7

Таблиця 3.10

Розподіл майбутніх учителів трудового навчання КГ за рівнями сформованості інформатичної культури

Критерії	Рівні сформованості					
	Початковий		Достатній		Високий	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Мотиваційний	52	37,1	73	52,2	15	10,7
Когнітивний	56	40,0	64	45,7	20	14,3
Діяльнісний	55	39,3	77	55,0	8	5,7
Рефлексивний	47	33,5	73	52,2	20	14,3
Середні значення		37,5		51,2		11,3

Як видно з таблиці 3.11, у результаті констатувального експерименту рівень інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ і КГ був суттєво схожим. Після завершення формуального експерименту з упровадження спроектованої моделі та педагогічних умов формування інформатичної культури студентів ЕГ засобами графічного дизайну відбулися істотні зміни щодо приросту сформованості високого рівня (+19,1%) та зменшення кількості студентів із виявами початкового рівня (-22,2%). У КГ динаміка змін на високому рівні склала +0,1%, а на початковому рівні відбулася несуттєва регресія +2,7%.

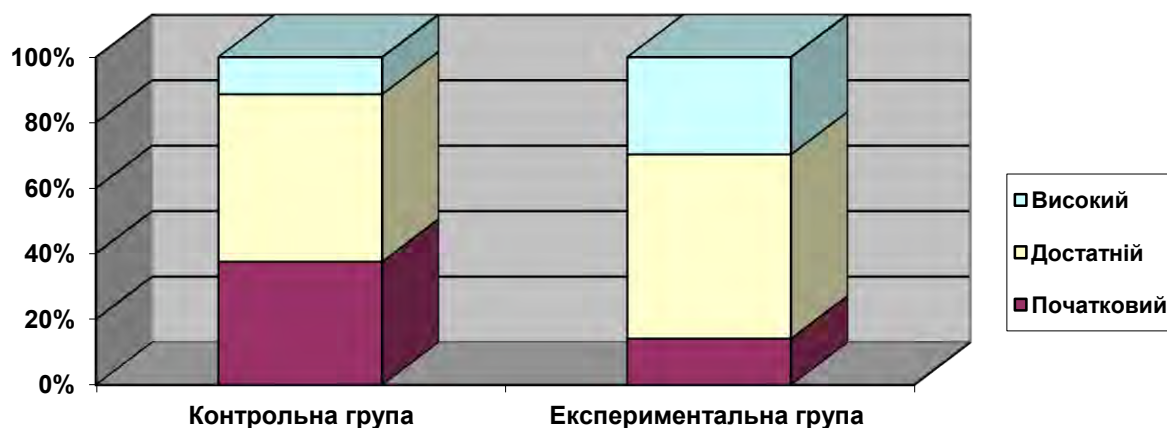

Рис. 3.8. Рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання за середніми узагальненими результатами контрольного експерименту

Таблиця 3.11

Динаміка формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну за результатами констатувального (КЕ) та формувального (ФЕ) експерименту (%)

Рівні сформованості	Експериментальна група (ЕГ)		Контрольна група (КГ)	
	КЕ	ФЕ	КЕ	ФЕ
Високий	10,6	29,7	11,2	11,3
Достатній	53,1	56,2	54,0	51,2
Початковий	36,3	14,1	34,8	37,5

Поетапні діагностичні заходи здійснювалися за рядом методик оцінювання рівнів сформованості складових компонентів інформатичної культури. Для діагностування рівня сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутні вчителі давали відповіді на питання анкети «Вивчення мотивів оволодіння майбутніми вчителями трудового навчання інформатичною культурою» (див. додаток И). Відповіді студентів забезпечили оцінювання рівнів сформованості особистісно-професійної мотивації до діяльності з графічного дизайну. Пізнавальний складник цього компонента формується у майбутніх учителів

трудового навчання шляхом опанування новими професійно-педагогічними знаннями, вміннями та ціннісними ставленнями з графічного дизайну, що оцінювалися завданнями з діагностики сформованості інформатичної культури під час проведення першого проміжного оцінювання (див. додаток Д).

Узагальнені середні значення виявлення динамічних змін у сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання представлені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Рівні сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами першого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	40	27,8	17	12,1
Достатній	72	50,0	57	40,7
Початковий	32	22,2	66	47,2

Сформованість діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутнього вчителя було визначено під час виконання студентами діагностичних завдань № 2 з групового та парного обговорення, представлених у додатку Д питань стосовно того, хто має володіти інформатичною культурою, особливостей облаштування кабінету графічного дизайну та визначення тих його засобів, що впливають на формування інформатичної культури. Результати обговорення представлені у таблиці 3.13.

Динамічні зміни у сформованості рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, оцінювалися під час виконання студентами представленого в додатку Д третього завдання щодо визначення значущості тем із інформатичної культури та графічного дизайну для самостійного опрацювання, самоаналізу своїх

Таблиця 3.13

Рівні сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами першого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	36	25,0	7	5,0
Достатній	71	49,3	25	17,9
Початковий	37	25,7	108	77,1

професійних якостей та якостей викладачів, потрібних для формування у студентів інформатичної культури. Результати сформованості рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури представлені в таблиці 3.14.

Покомпонентний аналіз рівнів сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання дає нам змогу зробити узагальнення щодо сформованості цієї особистісно-професійної якості за результатами когнітивного етапу формувального експерименту. Розрахунок середнього арифметичного значення рівнів сформованості складових інформатичної культури дав нам змогу визначити та представити у таблиці 3.15 узагальнену її сформованість у майбутніх учителів трудового навчання за результатами першого проміжного діагностування.

Таблиця 3.14

Рівні сформованості рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури майбутніх учителів ЕГ та КГ, за результатами першого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	32	22,2	8	5,7
Достатній	72	50,0	19	13,6
Початковий	40	27,8	113	80,7

Таблиця 3.15

Узагальнені рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами першого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ, %	КГ, %
Високий	25,0	7,6
Достатній	49,9	24,1
Початковий	25,2	68,3

Рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ за результатами першого проміжного діагностування представлені графічно на рисунку 3.9.

За результатами проміжної діагностики, нами були зроблені наступні висновки:

- результативність здійснення першого етапу дослідно-експериментальної роботи обумовлена суттєвим зростанням кількості студентів ЕГ з високим (творчим) рівнем вияву інформатичної культури, у порівнянні з КГ;

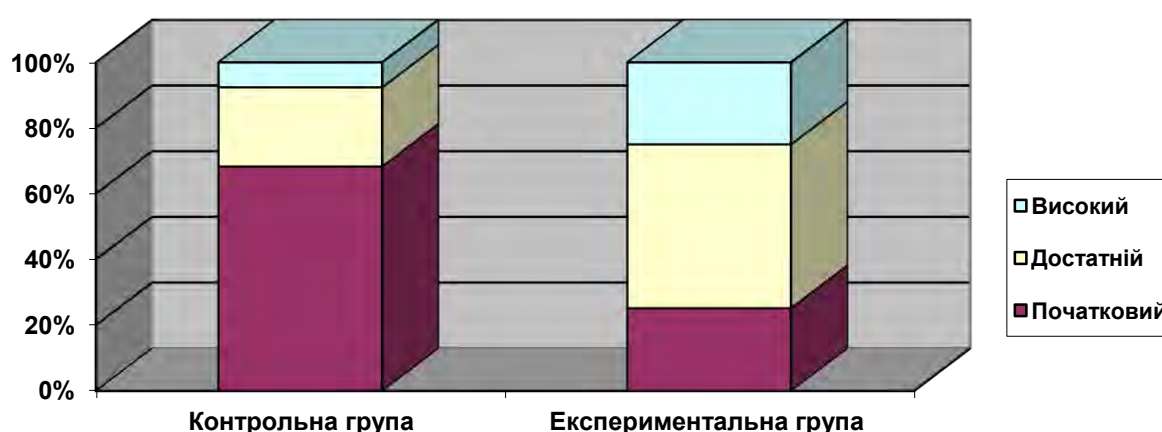

Рис. 3.9. Рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання КГ та ЕГ за результатами першого проміжного діагностичного вимірювання

- позитивно-наростаюча динаміка змін сформованості компонентного складу інформатичної компетентності вказує на дієвий розвиток мотивів щодо вивчення графічного дизайну, що сприяло успішному формуванню у майбутніх учителів трудового навчання інформатичної культури;

- яскраво виражена динаміка сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, за результатами першої проміжної діагностики її сформованості, визначена метою когнітивного етапу її формування засобами графічного дизайну, ознайомленням здобувачів з його специфічним змістом, різновидами та можливостями інформатичної культури для ефективного опанування цією галуззю знань.

Упровадження другого етапу формувального педагогічного експерименту передбачало досягнення мети формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання у ході опанування знаннями, уміннями та навичками самостійної освітньо-професійної діяльності з графічного дизайну, пошуку, аналізу та обробки інформації цієї галузі знань, виконання практичних завдань та проєктів в освітньо-професійному просторі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Знання, уміння та ціннісні ставлення з графічного дизайну створювали компонентну структуру формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання.

Друга проміжна діагностика сформованості у студентів складових компонентів інформатичної культури нами була здійснена за результатами реалізації діяльнісного етапу впровадження спроектованої моделі та обґрунтованих трьох педагогічних умов згідно діагностичних матеріалів, представлених у додатках К, Л, М.

Визначені під час другого проміжного діагностування експериментальні дані щодо рівнів сформованості компонентів інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання В КГ та ЕГ наведені у таблицях 3.16, 3.17 та 3.18.

Узагальнені середні дані щодо рівнів сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання КГ та ЕГ за результатами

Таблиця 3.16

Рівні сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами другого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	42	29,2	18	12,9
Достатній	76	52,7	59	42,1
Початковий	26	18,1	63	45,0

Таблиця 3.17

Рівні сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами другого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	42	29,2	9	6,4
Достатній	74	51,4	32	22,9
Початковий	28	19,4	99	70,7

Таблиця 3.18

Рівні сформованості рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами другого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	38	26,4	11	7,9
Достатній	75	52,1	23	16,4
Початковий	31	21,5	106	75,7

другого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту представлені у таблиці 3.19.

Таблиця 3.19

Узагальнені рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами другого проміжного оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ, %	КГ, %
Високий	28,3	9,1
Достатній	52,0	27,1
Початковий	19,7	63,8

На рисунку 3.10 представлено графічну ілюстрацію узагальнених середніх рівнів сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ.

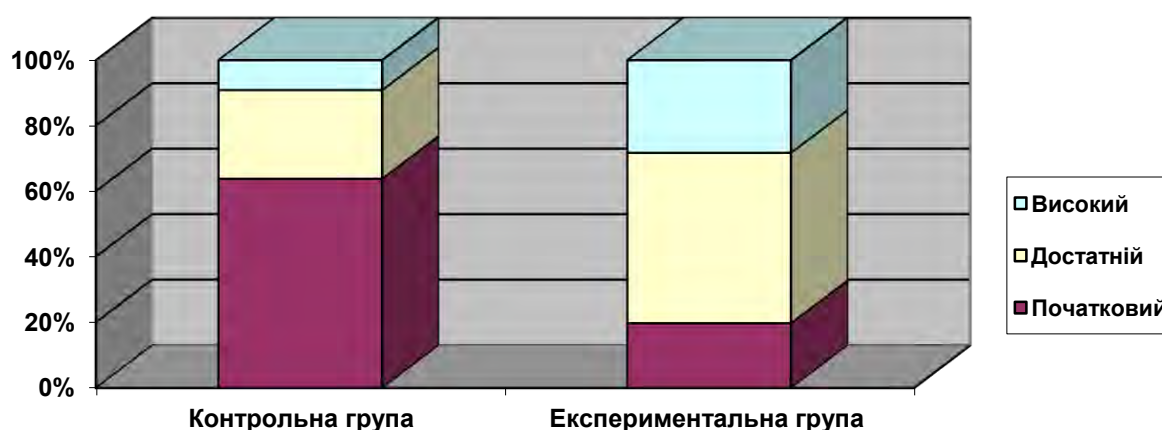

Рис. 3.10. Рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання КГ та ЕГ за результатами другого проміжного діагностичного вимірювання

Як бачимо, отримані дані, за другим проміжним діагностичним вимірюванням, вказують на суттєво-позитивні динамічні зміни у формуванні інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ у порівнянні з КГ, де такі зміни не мали істотної динаміки. Це є ознакою

ефективності впровадження спроектованої моделі та педагогічних умов формування інформатичної культури студентів засобами графічного дизайну.

Після завершення творчого етапу формувального педагогічного експерименту нами було проведено підсумкове діагностичне вимірювання сформованості у студентів інформатичної культури засобами графічного дизайну. Метою здійснення творчого етапу формувального експерименту було формування:

- умінь науково-дослідницької освітньо-професійної діяльності з графічного дизайну;
- здатності до виконання завдань та творчих проєктів із графічного дизайну у нових освітньо-професійних ситуаціях;
- готовності до парного та групового виконання завдань графічного дизайну;
- навичок освітньо-професійного саморозвитку майбутніх учителів трудового навчання;
- готовності до виконання освітньо-професійних завдань, пов'язаних із професійно-педагогічною діяльністю вчителя трудового навчання.

Використання розміщених у додатках К, Л, М матеріалів підсумкового діагностування ефективності трьох педагогічних умов на етапі творчого впровадження моделі формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами графічного дизайну дало нам змогу здійснити виявлення та представити у таблицях 3.20, 3.21, 3.22 рівні сформованості досліджуваної якості за трьома окремими її складовими компонентами в ЕГ та КГ.

На рисунку 3.11 представлено графічну інтерпретацію узагальнених середніх рівнів сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ за результатами підсумкового діагностичного вимірювання.

Таблиця 3.20

Рівні сформованості пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами підсумкового оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	45	31,3	20	14,3
Достатній	80	55,5	61	43,6
Початковий	19	13,2	59	42,1

Таблиця 3.21

Рівні сформованості діяльнісно-організаційного компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами підсумкового оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	45	31,3	10	7,1
Достатній	78	54,1	34	24,3
Початковий	21	14,6	96	68,6

Таблиця 3.22

Рівні сформованості рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ та КГ, за результатами підсумкового оцінювання у ході формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	Абс.	%	Абс.	%
Високий	41	28,5	12	8,6
Достатній	78	54,1	25	17,9
Початковий	25	17,4	103	73,5

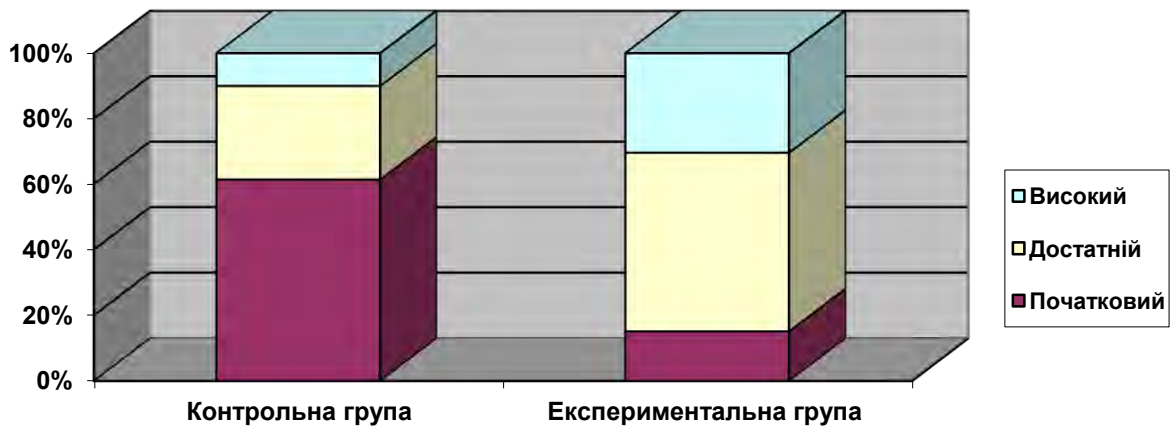

Рис. 3.11. Рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання КГ та ЕГ за результатами підсумкового діагностичного вимірювання

У таблиці 3.23 представлено узагальнені рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну за всіма трьома компонентами цієї особистісно-професійної якості на початку та після завершення педагогічного експерименту.

На рисунку 3.12 проілюстровано загальну динаміку змін інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання, якої вдалося досягти під час упровадження моделі та педагогічних умов її формування засобами графічного дизайну.

Графічне представлення результатів педагогічного експерименту вказує на те, що кількість майбутніх учителів трудового навчання ЕГ за рівнями діяльнісного та творчого самовираження сформованості інформатичної культури суттєво перевищує аналогічні показники КГ. Аналіз даних педагогічного експерименту засвідчує розбіжність у кількісно-якісних показниках динаміки формування якості інформатичної культури в КГ та ЕГ. Це дало нам змогу зробити висновок стосовно ефективності впровадження спроектованої моделі та педагогічних умов формування інформатичної

культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

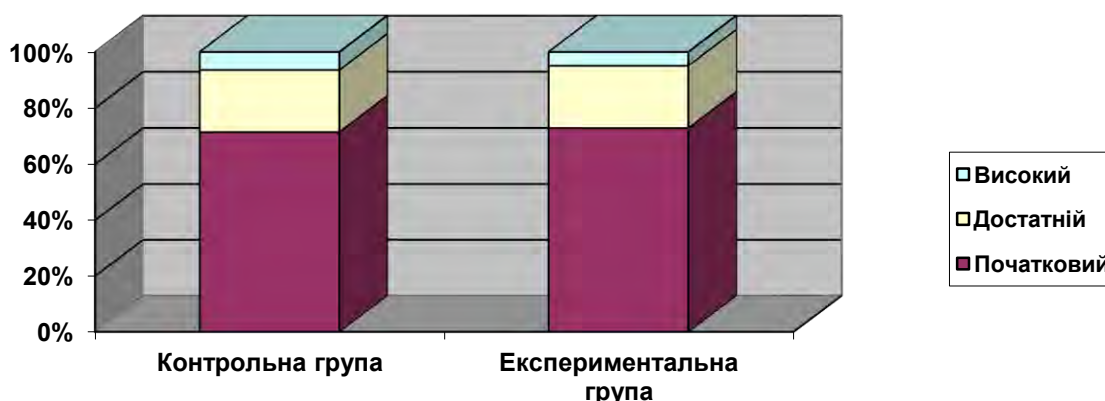
Таблиця 3.23

Загальна динаміка змін сформованості інформатичної культури майбутніх учителів в КГ та ЕГ за час дослідження

ЕГ (початок експерименту)			
№	Рівень	Кількість студентів (осіб)	% від загальної кількості студентів в групі
1	Високий	7	4,9
2	Достатній	32	22,2
3	Початковий	105	72,9
ЕГ (закінчення експерименту)			
№	Рівень	Кількість студентів (осіб)	% від загальної кількості студентів в групі
1	Високий	44	30,6
2	Достатній	78	54,1
3	Початковий	22	15,3
Зростання: високе: + 25,7 %, достатнє: + 31,9, початкове: – 57,6 %			
КГ (початок експерименту)			
№	Рівень	Кількість студентів (осіб)	% від загальної кількості студентів в групі
1	Високий	9	6,4
2	Достатній	31	22,1
3	Початковий	100	71,5
КГ (закінчення експерименту)			
№	Рівень	Кількість студентів (осіб)	% від загальної кількості студентів в групі
1	Високий	14	10,0
2	Достатній	40	28,6
3	Початковий	86	61,4
Зростання: високе: +3,6%, достатнє: +6,5,0%, початкове: – 10,1%			

У ЕГ показники сформованості інформатичної культури майбутніх учителів засобами графічного дизайну є чітко вираженими, в той самий час, у КГ відмічалось тільки незначне їхнє зростання. Такі розбіжності в отриманих результатах обумовлені впровадженням в ЕГ спроектованої моделі та відповідного їй начального-методичного супроводу формування інформатичної культури в майбутніх учителів трудового навчання.

А) Констатувальний етап

Б) Контрольний етап

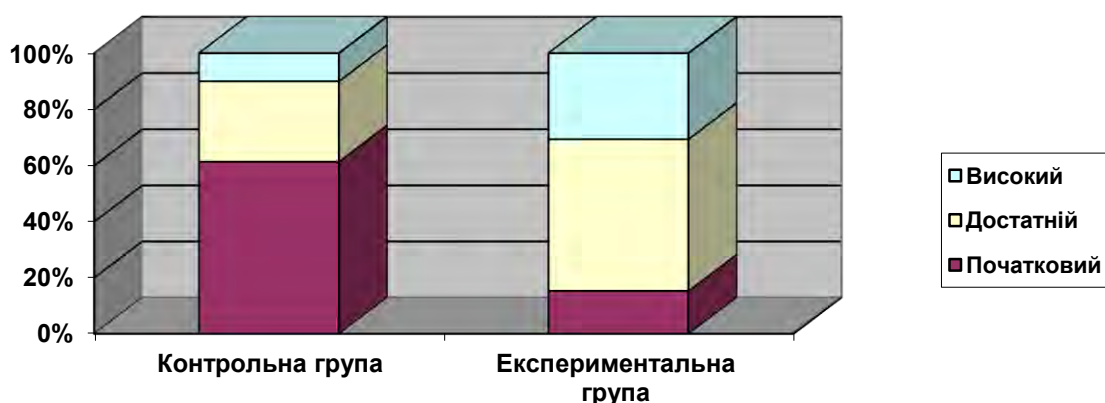

Рис. 3.12. Зміни у структурі експериментальної і контрольної груп за рівнем сформованості інформатичної культури (%) у процесі експериментального дослідження

Надійність одержаних експериментальних даних діагностування та достовірність диференціації інформатичної культури майбутніх учителів за рівнями її сформованості нами було перевірено за критерієм згоди Пірсона. За умов вірогідності 95% граничне значення $T_{\text{крит.}} = 5,99$. Порівняльний аналіз емпіричних рівнів сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання КГ та ЕГ показав, що за всіма її компонентами $T_{\text{емп.}} > T_{\text{крит.}}$. Таким чином теоретичну гіпотезу щодо достовірності та суттєвості статистичних розбіжностей цих двох сукупностей підтверджено з

імовірністю 95%. Педагогічний експеримент довів ефективність науково обґрунтованої та розробленої нами моделі формування інформатичної культури засобами графічного дизайну та підтвердив, що її практичне використання суттєво підвищує якість професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання.

Висновки до третього розділу

На початковому етапі педагогічного експерименту було визначено склад КГ (140 студентів) і ЕГ (144 студенти). Результати констатувального експерименту довели їхню однорідність у сформованості інформатичної культури та неоднозначність розуміння здобувачами її сутності та ролі у вивченні графічного дизайну. Практика традиційного навчання графічному дизайну показала, що не всі студенти замислюються про корисні можливості його застосування в майбутній професійно-педагогічній діяльності. Водночас, значна частина студентів відчуває потребу в застосуванні знань графічного дизайну відповідно до запитів сучасного ринку праці.

Констатувальним експериментом також було визначено, за обґрунтованими критеріями і показниками, вихідні рівні покомпонентної сформованості інформатичної культури у майбутніх учителів трудового навчання. Результати експерименту виявили суттєву перевагу початкового рівня сформованості пізнавально-мотиваційного, діяльнісно-організаційного та рефлексивно-процесуального компонентів інформатичної культури у студентів ЕГ та КГ, засвідчивши правильність нашого припущення щодо необхідності поетапно-цілеспрямованого їхнього формування.

Практичне впровадження моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну потребувало створення спеціального навчально-методичного супроводу для забезпечення цього процесу.

Головним завданням формувального педагогічного експерименту стала дослідна перевірка ефективності спроектованої нами моделі формування

інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. В ЕГ було здійснено впровадження комплексу педагогічних умов функціонування моделі за трьома етапами: когнітивним, діяльнісним і творчим. Дієвими засобами навчально-методичного супроводу процесу формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання стали розроблені авторський початковий змістовий модуль «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» для підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), методичні рекомендації «Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» та система навчальних завдань із графічного дизайну для професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Були проведені консультації викладачів педагогічних ЗВО, які брали участь у дослідно-експериментальній роботі, з питань особливостей впровадження моделі формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Під час когнітивного етапу до змісту та методики навчання студентів графічному дизайну були інтегровані дієві методи, організаційні форми та засоби формування інформатичної культури, особлива увага приділялась мотивації здобувачів щодо оволодіння цією особистісно-професійною якістю.

Упродовж діяльнісного етапу активно запроваджувалися завдання на аналіз цілей та понять «інформатична культура», «графічний дизайн», складання блок-схем та доповідей із відповідних тем та аналізу, як ці поняття між собою взаємопов'язані. Під час експерименту студенти мали змогу вибирати види, рівні складності і форми організації виконання навчальних завдань із графічного дизайну.

Було розроблено та запропоновано на вибір студентам систему практичних завдань із графічного дизайну початкового, достатнього та творчого рівня пізнавальної самостійності, представлених у навчальному

змістовому модулі «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну», а також у навчальних дисциплінах «Основи дизайну», «Проектна діяльність у технологічній освіті», «Основи комп'ютерної графіки», «Інформаційні технології в технологічній освіті», «Дизайн-практикум з декоративно-прикладної творчості», «Креслення та комп'ютерна графіка», «Основи проектно-технологічної діяльності» та ін.

Завдання творчого етапу передбачали опитування студентів з оцінювання своїх особистісно-професійних якостей, які визначають рівень їхньої інформатичної культури та усвідомлення їхньої значущості для майбутньої професійно-педагогічної діяльності вчителя трудового навчання. Студенти самостійно здійснювали вибір тем навчальних проектів для творчого опрацювання набутих знань із графічного дизайну, складала кросворди відповідно до обраної теми.

Оцінювання ефективності спроектованої моделі та педагогічних умов формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання здійснювалося шляхом діагностування рівнів мотивації, вияву сформованості компонентного складу інформатичної культури у ході реалізації педагогічних умов її формування засобами графічного дизайну. Також проводилися анкетування, бесіди зі здобувачами, обсерваційні спостереження та рефлексія, здійснювався кількісно-якісний аналіз даних педагогічного експерименту.

Проведене у ході формувального етапу педагогічного експерименту дослідження засвідчило дієве зростання кількісно-якісних показників виконання завдань із виявлення сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання ЕГ, порівняно з КГ, що стало результатом упровадження спроектованої моделі формування досліджуваного феномену та педагогічних умов її впровадження.

Діагностування сформованості інформатичної культури під час контрольного етапу педагогічного експерименту висвітлило дієве зростання

усвідомлення майбутніми вчителями трудового навчання ЕГ сутності інформатичної культури та розуміння способів її набуття.

Достовірність та об'єктивність результатів педагогічного експерименту з діагностики інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання за рівнями її сформованості були підтверджені за критерієм згоди Пірсона з імовірністю 95%.

Зміст третього розділу дисертації висвітлено в публікаціях автора: [238; 239; 240]

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично розроблено і розв'язано на практиці проблему формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, що дає змогу зробити такі узагальнені висновки:

1. На підставі вивчення теоретичних напрацювань із філософії освіти, соціології, педагогіки та психології, використання особистісного, діяльнісного, компетентнісного, системного, аксіологічного методологічних підходів та принципів рівності та ієрархічності, толерантності, рівнозначності методологічних підходів, соціокультурного прагматизму, просвітництва та діалогу, самоперевірки успішності навчання було уточнено сутність, виявлено сучасний стан та специфічні особливості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Визначено, що це інтегративна особистісна якість, що реалізується у освітній професійно-педагогічній діяльності як: готовність до загальної комунікації, пошуку інформації у різних джерелах, уміння працювати з літературними джерелами, здійснювати ефективне читання, аналізувати, узагальнювати, прогнозувати наслідки прийнятих рішень; уміння логічно, зрозуміло для інших та адекватно формулювати власні думки, правильно планувати послідовність дій для здійснення пізнавальної діяльності, аналізувати отримані знання та інтерпретувати набуті результати; володіння інформатичними засобами із введення інформації клавіатурою, програмами графічного інтерфейсу, використання засобів операційних систем, ППЗ та телекомунікації для вирішення предметно-галузевих завдань; обізнаність у етичних та нормативно-правових нормах інформатичної галузі, що охоплює знання та виконання законодавства з авторських прав, охорони інтелектуальної власності, дотримання норм етики під час поширення інформації в мережевих засобах та здатність до саморозвитку й самовдосконалення.

Графічний дизайн (вивчає сукупність таких аспектів, як дизайн друкованої продукції, діяльність наукових шкіл з графічного дизайну, його

термінологія, становлення національного стилю, національної й регіональних моделей графічного дизайну, газетний, плакатний графічний дизайн, застосування графічних комп'ютерних програм, геометричні принципи художнього формотворення, формально-композиційна графіка та ін.) обґрунтовано нами як дієвий засіб формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання у ході професійно-педагогічної підготовки у педагогічному ЗВО.

У результаті аналізу стану сучасної підготовки майбутніх учителів трудового навчання у контексті формування їхньої інформатичної культури засобами графічного дизайну у психолого-педагогічних дослідженнях не виявлено всеохоплюючих теоретико-практичних розвідок із визначення методологічних підходів до проектування мети, завдань, змісту підготовки такого виду, обґрунтування педагогічних умов, методів та організаційних форм її здійснення.

Проведене пілотне дослідження засвідчило недостатню обізнаність більшості майбутніх учителів трудового навчання щодо сутності поняття «інформатична культура». Студенти на низькому рівні усвідомлюють можливості формування цієї важливої особистісно-професійної якості засобами графічного дизайну. Разом із тим, високим виявився рівень прагнень та мотивації здобувачів до формування інформатичної культури за відсутності педагогічно обґрунтованого навчально-методичного супроводу цього процесу у сучасних педагогічних ЗВО.

2. Обґрунтовано складові структури, критерії, показники та рівні сформованості інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

Визначено зміст та структуру інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання у складі пізнавально-мотиваційного, діяльнісно-організаційного та рефлексивно-процесуального компонентів.

Встановлено критерії та показники сформованості інформатичної культури: мотиваційний: спрямованість на саморозвиток та

самовдосконалення; прагнення до успішного виконання завдань графічного дизайну; когнітивний: усвідомлення та розуміння сутності, змісту та структури інформатичної культури, опанування графічним дизайном, як засобом її формування; діяльнісний: адаптивне застосування теоретико-методичних знань під час виконання різнорівневих завдань графічного дизайну; використання та вдосконалення інформатичних інновацій в графічному дизайні; рефлексивний: готовність до саморозвитку, самоосвітньої діяльності в галузі графічного дизайну та інформаційно-комунікаційних технологій; вияви гнучкості, творчої активності та самостійності у освітньо-професійній діяльності з графічного дизайну

З'ясовано рівні вияву досліджуваного феномену у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання: початковий (потенційно-репродуктивна інформаційна культура); достатній (діяльнісний вияв інформатичної культури); та високий (творче самовираження інформатичної культури).

3. Визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну:

- позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування інформатичної культури. Навчальний матеріал з основ графічного дизайну було доповнено інформацією стосовно поняття «інформатична культура» у формі ознайомлюючих лекційних занять;

- створення освітнього простору на засадах формування інформатичної культури засобами графічного дизайну. Це сприяло суттєвому розширенню змісту навчальних дисциплін представленням у них інформації про інформатичну культуру, інтеграції навчального матеріалу з графічного дизайну до освітньо-професійної діяльності студентів. Така побудова професійно-педагогічної підготовки забезпечувала збагачення освітнього простору засобами графічного дизайну;

- формування інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання передбачало застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну, якими формувалися практичні знання, вміння та навички студентів з використання засобів графічного дизайну для формування досліджуваної якості.

Теоретично обґрунтовано та спроектовано модель формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну в єдності методологічно-цільового, змістово-процесуального та результативно-оцінювального блоків. Визначено прогностичну, формувальну та діагностичну функції моделі.

У ході фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання здійснено перевірку ефективності спроектованої моделі. Встановлено дієвий вплив запровадженої моделі на зростання рівнів сформованості інформатичної культури у майбутніх учителів ЕГ. Відбулося збільшення високого (творчого) рівня на 25,7%, достатнього (діяльнісного вияву) – на 31,9%. Чисельність здобувачів із початковим (потенційно-репродуктивним) рівнем інформатичної культури зменшилася на 57,7%.

У КГ відбулося зростання творчого рівня інформатичної культури лише на 3,6%, достатнього рівня – на 6,5%, а кількість майбутніх учителів трудового навчання з початковим рівнем зменшилася тільки на 10,1%.

Надійність та об'єктивність отриманих результатів дослідження забезпечена статистичною обробкою експериментальних даних за критерієм згоди Пірсона з імовірністю 95%.

4. Розроблено та впроваджено в освітній процес педагогічних ЗВО навчально-методичний супровід для формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну у складі авторського змістового модуля «Основи графічного дизайну у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання» для студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), методичних рекомендацій «Формування

інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну», системи навчально-виховних завдань із графічного дизайну для практичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та методики психолого-педагогічного діагностування їхньої інформатичної культури.

Педагогічний експеримент довів ефективність розробленого навчально-методичного забезпечення формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну та засвідчив доцільність його впровадження в освітньо-професійну діяльність педагогічних ЗВО.

Не вичерпуючи всіх аспектів дослідженої проблеми, проведене нами дослідження має такі перспективні напрями подальшої роботи: педагогічне обґрунтування освітніх технологій забезпечення інформатичної культури вчителів трудового навчання у навчально-методичній роботі сучасних ЗЗСО та закладів неперервної післядипломної педагогічної освіти; вивчення теоретичних та методологічних основ рефлексії та самоосвітньої діяльності як засобів формування інформатичної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва І. М., Мельников І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 304 с.
2. Авраменко О. Б. Формування культури праці в учнів 5–9 класів на уроках трудового навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Київ, 2006. 21 с.
3. Амонашвілі Ш. Мистецтво родинного виховання. Харків: Школа, 2017. 272 с.
4. Аніщенко О. В. Інформаційна культура педагога: електронний ресурс. URL: http://www.rusnauka.com/12/APSN_2007/Pedagogica.20930.doc.htm (дата звернення: 13.06.2021).
5. Антонович Є. А. Теорія і методика дизайну в контексті розробки концепції сучасного національного дизайну. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наукових праць. № 13. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. С. 3–10.
6. Антонченко М. О. Інформаційна культура як складова загальнолюдської культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовні системи навчання*: зб. наук. пр. Київ : НПУ, 2004. Вип. 1 (8) : До 170-річного ювілею. С. 161–166.
7. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5, С. 20–26.
8. Беккер Б. Г. Формування професійної компетентності з дизайну одягу майбутніх учителів технологій і праці: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Полтава, 2019. 222 с.
9. Беркита К. Механізм засвоєння економічних знань. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1998. № 2. С. 70

10. Бібік Н. М. Компетентісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи* / під заг. ред. О. В. Овчарук. К. : К.І.С. 2004. С. 47–52.
11. Бірюк Л. Аксіологічний підхід до формування майбутнього вчителя початкової ланки освіти. *Шлях освіти*. 2008. № 4. С. 24–27.
12. Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2010. № 9. С. 9–15.
13. Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. № 2 (98). 2012. С. 3–6.
14. Близнюк М. М., Вакуленко Н. В. Інформаційна технологія навчання виготовлення етнодизайнерських вишитих виробів. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал*. Випуск № 2(8). 2023. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи». С. 257–270.
15. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно орієнтованого навчання. *Початкова школа*. 2013. № 10, С. 1–4.
16. Брижаний Є. І. Моделювання процесу підготовки майбутніх фахівців інженерних військ в системі безперервної підготовки. *Вісн. Нац. ун-ту оборони України*. 2013. №1 (32), С. 26–31.
17. Брюханова Г. В., Конопко О. І. Використання комп'ютерних графічних пакетів в опануванні мистецьких дисциплін студентами напрямів образотворчого мистецтва та дизайну. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 березня 2012 року)*. Київ, 2012а. С. 554–561.
18. Брюханова Г.В., Конопко О.І. Проблеми навчання графічного дизайну. *Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи: збірник матеріалів міжнародної*

науково-практичної конференції (20–21 жовтня 2011 року). Умань, 2011. С. 24–27.

19. Брюханова Г.В. Основні аспекти підготовки майбутніх учителів комп'ютерної графіки з використанням комп'ютерних технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. пр. Умань, 2012b. Вип. 6. Ч. 2 С. 86–92.

20. Брюханова Г. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції в Україні (60-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.): дис. ... канд. пед. наук; Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2016. 264 с.

21. Вакуленко Н. В., Близнюк М. М., Дебре О. С. Педагогічний ракурс етнодизайну як виду комплексної міждисциплінарної художньо-проектної діяльності. *Управління змінами в освіті. Імідж сучасного педагога*. 2021. № 2 (197). С. 67–72.

22. Вакуленко Н. В., Близнюк М. М. Інформаційні технології в дизайні вишивки. *Освіта для сталого розвитку на місцевому рівні*: матеріали зимової сесії Міжнародної Карпатської Школи (12-16 лютого 2020 року). Косів: Наукове товариство імені Шевченка. С. 27–28.

23. Вакуленко Н. В. Інформаційні технології в методиці трудового навчання учнів виготовленню вишитих виробів: методичні рекомендації для вчителів та студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. 26 с.

24. Вакуленко Н. В. Навчальна програма змістового модуля «Інформаційні технології навчання виготовленню вишитих виробів у трудовому навчанні» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. 10 с.

25. Васенок Т. М. Формування проектної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін швейного профілю під час професійно-

практичної підготовки. *Вісн. Глухівського нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка. Сер. : Педагогічні науки.* 2016. Вип. 32, С. 206–212.

26. Вдовенко І. С. Цілі та засоби змагальності в системі: неперервна професійна освіта – ринок праці: монографія. Чернігів: ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2011. 312 с.

27. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: Перун, 2002. 1440 с.

28. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головн. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

29. Величко О. В. Проблемне навчання як засіб підвищення пізнавальної активності молодших школярів. *Таврійський вісник освіти.* 2014. № 1(1), С. 189–195.

30. Веркалець І. Етнохудожня освіта як складова становлення та розвитку творчого потенціалу. *Етнодизайн : Європейський вектор розвитку і національний контекст : зб. наук. праць. Кн. 3.* Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. С. 195–199.

31. Вітчинкіна К. О. Обґрунтування дизайну одягу як творчої проектно-художньої діяльності. *Вісник ХДАДМ.* 2011. №4, С. 11–13.

32. Вишар Є. В., Клеценко Л. В. Психолого-педагогічні аспекти формування мотивації здоров'я майбутніх фізичних терапевтів. *Сучасні технології в галузі фізичного виховання, спорту, фізичної терапії та ерготерапії.* Збірник наукових праць за матеріалами XI Міжнародної науково-методичної конференції (4–5 квітня 2021 р. Національна академія Національної гвардії України, кафедра фізичної підготовки та спорту. Харків, 2021. Вип. 11., С. 88–90.

33. Вишинська Г. В. Формування інформаційної культури особистості майбутнього офіцера: автореф. дис. ... канд. пед. наук; Нац. акад. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2002. 20 с.

34. Водолазська Т. В. Формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у системі післядипломної освіти:

автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. В. Водолазська. Полтава, 2015. 20 с.

35. Волкова Н. В. Формування інформативної культури студентів індустріально-педагогічних факультетів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти; Республік. вищ. навч. закл. “Крим. гуманіт. ун-т”. Ялта, 2009. 20 с.

36. Гаврилюк О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів у вищому професійному училищі: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04; Центр. Ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. Київ, 2001. 21 с.

37. Гевко І. В. Потапчук О. І. Луцик І. Б., Ящик О. Б. Макаренко Л. Л. Методика використання 3D-моделювання та друку у графічній підготовці фахівців галузі цифрових технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том. 87. № 1. С. 95–110.

38. Герасименко Л. В. Організація дидактичного вибору в навчально-пізнавальній діяльності студентів вищих педагогічних закладів: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки». Харків, 1998. 180 с.

39. Гервас О. Графічна підготовка учнів середніх загальноосвітніх шкіл засобами дизайну. *Мистецтво та освіта*. 2000. № 3 (17), С. 213.

40. Гладун О. Д. Основні педагогічні принципи Харківської школи графічного дизайну. *Вісник ХДАДМ*. 2005. №6. С. 33–39.

41. Гнатенко Я. В. Формування міжкультурної компетентності майбутніх бакалаврів з міжнародної економіки у процесі професійної підготовки: дис. ... канд пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Полтава, 2021. 258 с.

42. Гнатишин І. Л. Професійна підготовка фахівців художньої культури у ВНЗ : автореф. канд. пед.наук. Вінниця, 2012. 20 с.

43. Голик Б. Г. Інноваційний підхід до навчання дизайну у вузі. *Інноваційність в освіті: пошуки і перспективи розвитку*: часопис: матеріали

Всеукраїнської наук.-практ. конф. із міжнар. участю, 22–23 листопада 2016 р. Вип. 17. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. С. 356–361.

44. Головня Н. М. Рівні і критерії готовності майбутнього педагога до професійної мобільності. *Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наукових праць ДВНЗ «Криворізький національний університет»* / ред. кол.: З. П. Бакум (гол. ред.) та ін. Кривий Ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2014. Вип. 41. С 31–36.

45. Головня Н. М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя на засадах дидактичного вибору: дис. ... канд пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Полтава, 2017. 220 с.

46. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

47. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

48. Горак Г. І. Індивідна взаємодія як основа суспільної організації. *Філософія: курс лекцій*. Київ: Наук. думка, 1993. С. 492–503.

49. Горінчой Р., Гриценко Л. Психолого-педагогічні умови формування художньо-графічних умінь у здобувачів освіти 8 класів на уроках технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Наукове видання. Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. № 3 (50), 2022. Частина 2. С. 238–245.

50. Гриньова Я. Г. Формування правової культури майбутніх фахівців транспортної галузі у процесі вивчення правових дисциплін: автореф. дис. ... канд пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Запоріжжя, 2011. 20 с.

51. Гриценко Л., Срібна Ю. Методика реалізації інтегративного підходу в шкільній технологічній освіті. *Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал*. №7-8 (205–206), 2022. С. 107–113.

52. Гриценко Л., Срібна Ю. Особливості методики викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутнім здобувачам

вищої освіти. *Витоки педагогічної майстерності: журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка*. Полтава, 2022. Випуск 29. С. 97–106.

53. Грищенко Л. В. Формування правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2020. 258 с.

54. Гузик Н. Десять ключових компетентностей, які обслуговують особистість та її природний таланти: реалізація в умовах шкільного навчання. Київ: ВПУ «Київський університет», 2006. 146 с.

55. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Р. С. Гуревича. Львів: Вид-во «СПОЛОМ», 2012. 502 с.

56. Гуревич, Р. Атаманюк, В. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2021. № 3. С. 8–13. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/991> (дата звернення: 13.10.2021).

57. Гур'євська О. Моделювання методичної системи навчання загальної фізики в технічному університеті. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2015. Вип. 8(1), С. 143–148.

58. Гурко О. В. Словник термінів графічного дизайну. Дніпропетровськ: Пороги, 2009. 157 с.

59. Гусак О. Г. Обґрунтування педагогічної технології створення ситуації успіху майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки. *Педагогіка та психологія : зб. наук. пр.* 2011. Вип. 40, С. 23–28.

60. Даниленко В. Я. Витоки дизайн-освіти (за матеріалами провідних дизайнерських шкіл світу. Харків: ХДАДМ, 2002.

61. Даниленко В. Я. Дизайн України в європейському вимірі ХХ століття. Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: Зб. статей. Київ: Фенікс, 2012. 129 с.

62. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ ст.: національний та глобалізаційний аспекти: дис. докт. мистецтвознавства: 05.01.03 / Даниленко В. Я. – Львів, 2006. 375 с.

63. Даниленко В. Я. Дизайн: Підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. 320 с.

64. Даниленко В. Я. Дизайн-освіта в Україні в європейському контексті. *Вісник Львівської академії мистецтв*. Львів, 1999. С. 173–177.

65. Даниленко В. Я. Дизайн-освіта у розвинених країнах: спільні риси та відмінності. *Художня освіта в Україні: матеріали науково-практичної конференції*. Київ 1998. С. 173–175.

66. Даниленко В. Я. Українська версія дизайну. Харків: ХДАДМ, 2004.

67. Даниленко В. Я. Шляхи оптимізації змісту дизайнерської освіти в Україні. *Теорія і практика матеріально-художньої культури: Перша електронна наук. конф.* Харків: ХДАДМ, 2002. С. 14–15.

68. Декларация о расе и расовых предрассудках / ЮНЕСКО. Париж. 27.11.1978 г. URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_906 (дата звернення: 09.11.2022).

69. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> (дата звернення: 13.08.2021).

70. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 13.11.2021).

71. Джеджула О. М. Теорія і методика графічної підготовки студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів: автореф. дис. докт. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2007. 42 с.

72. Дзюба-Шпурик Л. Г. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів із інформаційно-комунікаційними технологіями: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Полтава, 2016. 290 с.

73. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.

74. Дмитрюк С. В. Форми і методи професійної підготовки майбутніх дизайнерів у ВНЗ Великої Британії. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди»*. Київ: Гнозис, 2016, С. 49–56.

75. Дорофєєва І. Проектування костюму як один із засобів розвитку художньо-технічної творчості студентів. *Збірн. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини*. 2010. С. 194–201.

76. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 192 с.

77. Дьюї Дж. Моральні принципи в освіті. Львів: Літопис, 2001. 32 с.

78. Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст: зб. наукових праць. Кн. 1–3. Полтава ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. 577 с.

79. Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтерації: зб. наукових праць у 3 кн. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. 447 с.

80. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання – становлення і розвиток. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2: комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: Зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова., 2010. № 9(16) С. 3–9.

81. Жалдак М. І. Основи інформаційної культури вчителя. *Використання інформаційної технології в навчальному процесі*: зб. наукових праць Київ. МНО УРСР. КДПІ ім. О. М. Горького. 1990. С. 3–24.

82. Жалдак М. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу: у 2 ч. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 рр.*: зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. Харків, 2002. Ч. 1. С. 371–383.

83. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. *Інформатика та інформаційні технології в навчальному закладі*. 2011. № 4–5. С. 76–82.

84. Завгородня Т. К. Історія педагогіки : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2014. 160 с.

85. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.

86. Закон України «Про інформацію»: від 2 жовтня 1992 року, № 2658-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 06.09.2021). Закон України «Про вищу освіту». Зі змінами та доповненнями. 2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 13.11.2021).

87. Закон України «Про національну програму інформатизації»: від 1 грудня 2022 року, № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення: 05.02.2023).

88. Закон України «Про освіту»: від 5 вересня 2017 року, № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19> (дата звернення: 13.10.2022).

89. Закон України «Про повну загальну середню освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2020, № 31, ст. 226.

90. Значенко О.П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 228 с.

91. Інноваційні технології в технологічній освітній галузі. Робоча програма навчальної дисципліни за вибором студентів для підготовки здобувачів освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 014 Середня освіта

(Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 15 с.

92. Інформаційні технології в науковій сфері галузі технологічної освіти. Робоча програма навчальної дисципліни за вибором аспірантів для підготовки здобувачів освітнього ступеня «доктор філософії» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 13 с.

93. Канюка І. О., Сердюк Л. С. «Languagesoach» інструмент формування та розвитку крос-культурної компетентності. *Open educational e-environment of modern University*. 2018. № 5. С. 123–132. URL: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/download/162/226> (дата звернення: 09.03.2021).

94. Кардашов В. М. Художньо-творчий розвиток особистості : теоретичний та методичний виміри : монографія. Мелітополь: МДПУ імені Б. Хмельницького, 2011. 291 с.

95. Карташова Л. Система навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін: монографія. Київ: Нац. лінгв. ун-т, 2011. 263 с.

96. Кафедра графічного дизайну Інституту реклами. URL: <http://ir.edu.ua/?p=260> (дата звернення: 13.01.2021).

97. Кічук Н. В. Формування творчої особистості викладача. Київ: Либідь, 1991. 96 с.

98. Клименко А. О. Формування інформаційної культури майбутніх педагогів у навчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2010. 20 с.

99. Коберник О. М. Модернізація підготовки майбутніх учителів трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2004. № 4. С. 28–30.

100. Коберник О. М., Коберник Г. І. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності. URL: <http://zavantag.com/docs/2053/index-37881-1.html> (дата звернення: 11.11.2021).
101. Коберник О. М. Проектно-технологічна система трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 4. С. 8–12.
102. Коберник О. М. Проектна технологія: теорія, історія, практика : навч. Посіб. Умань: ПП Жовтий, 2012. 229 с.
103. Коберник О. М. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2009. № 3. С. 37–40.
104. Коваленко О. А., Коваленко Л. М. Технологія особистісно орієнтованого навчання як методологічна основа особистісно орієнтованої освіти. *Матеріали підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів (13–14 березня 2018 року, м. Харків)*. Харків, 2018. С. 57–59.
105. Колісник Є. О. Формування в учнів 5–9 класів культурної компетентності засобами театральної педагогіки у процесі трудового навчання: : дис. ... докт. філософії: спец. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава, 2023. 269 с.
106. Коломієць А. М. Інформаційна культура вчителя початкових класів: монографія; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця : ВДПУ, 2007. 379 с.
107. Коломієць А. М. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 3. С. 3–6.
108. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
109. Корець М. С. Науково-технічна підготовка вчителів для освітньої галузі «Технологія» : монографія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2002. 258 с.

110. Корець М. С. Проектування навчального середовища системи підготовки вчителів технологій в Європейському вимірі. *Гуманітарні проблеми вищої школи* : зб. наук. праць. Харків : ЗНАДУ, 2011. С. 41–50.

111. Корець М. С. Формування професійної відповідальності майбутніх учителів технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 19. С. 150–153.

112. Косів В. М. Графічний дизайн в Україні: проблеми становлення національного стилю. *Дизайн-освіта 2003: досвід, проблеми, перспективи*: збірка доповідей та матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції / ред. В. Я Даниленко. Харків: ХДАДМ, 2003. С. 312.

113. Косів В. М. Національні моделі і глобалізація графічного дизайну другої половини ХХ ст.: дис. канд. мистецтвознавства: 05.01.03. Харків, 2003. 397 с.

114. Косів В. М. Регіональні моделі у графічному дизайні другої половини ХХ ст. *Вісник Харківського художньо-промислового інституту*. 2001. №4. С. 87–90.

115. Кравець Р. А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 1(7). С.112–115.

116. Краснова Н. Використання комп'ютерних технологій в образотворчій діяльності підлітків. Київ: Мистецтво та освіта. 2013. 39 с.

117. Кривоконь Н. І. Соціально-психологічні чинники професійної самоідентифікації фахівців системи соціального захисту населення: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.05; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2002. 20 с.

118. Криволапов М. Дизайн і технології в системі неперервної освіти. *Пластичне мистецтво*. 2002. № 1. С. 31–32.
119. Кропивка О. Мотиваційно-інноваційне середовище інтенсивного навчання майбутніх учителів природничих наук з формування безпечної поведінки старшокласників. *Імідж сучасного педагога*. 2019. № 5 (188). С. 79–83.
120. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: підручник. Київ: Кондор, 2006. 492 с.
121. Кулик Є. В. Підготовка майбутніх вчителів до дослідницької діяльності. Київ; Дрогобич: Коло, 2004. 200 с.
122. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності. Одеса: [б.в.], 1995. 160с.
123. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин: Валгус, 1980. 330 с.
124. Ларіонов А. Деякі особливості газетного графічного дизайну на прикладі створення газети «Закон і час». Матеріали науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу та аспірантів інституту за підсумками науково-творчої роботи на 1996 р. 1996. С. 21–24.
125. Левченко Т. І. Про поняття педагогічного клімату в процесі навчання. *Проблеми освіти: наук.-метод. зб.* Київ: ІСДО, 1998. № 6. С. 89.
126. Левченко Н. Сучасний стан методичної підготовки майбутніх учителів технологій. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Педагогіка. Психологія. Філософія. Вип. 25.* Переяслав-Хмельницький, 2012, С. 92–95.
127. Левшин М. Педагогічна сутність поняття "інформаційна культура особистості". *Вища освіта України*. 2002. №3. С. 67–74.
128. Легенький Ю. Национальная модель дизайна в Украине. *Дизайн-2000: тезисы докладов международной конференции*. Херсон: ХГТУ, 2000. С. 7–10.

129. Лесняк В. Графічний дизайн (основи професії). Київ: Біос Дизайн Букс, 2009. 416 с.
130. ЛНАМ Кафедра Графічного дизайну. URL: <http://www.lnam.edu.ua/departments/ua/1/5/103/> (дата звернення: 06.01.2021).
131. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів. Слов'янськ: СДПУ, 2010. 148 с.
132. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ-початок ХХІ ст.): монографія. Київ: Богданова А.М., 2009. 404 с.
133. Мадзигон В. Н. Продуктивная педагогика. Политехнические основы соединения обучения с производительным трудом: монография. Киев: Педагогічна думка, 2007. 360 с.
134. Макаренко Л. Л. Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 53. 2016. С. 128–141.
135. Макаренко Л. Л., Орос І. Н., Певсе А. А. Особливості інформатизації освіти в системі неперервної освіти. *Неперервна освіта в соціокультурних вимірах: колективна монографія / Н. Г. Ничкало (голова) / Мін-во освіти і науки, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; кафедра освіти дорослих*. Київ: ОЛДІ-Плюс, 2018. С. 140–161.
136. Макаренко Л. Л., Шпильовий Ю. В. Особливості застосування технологій комп'ютерного моделювання при вивченні дисциплін інформатичного циклу майбутніми педагогами професійного навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова*. Випуск 75. Київ: Вид-во «Гельветика», 2020. С.125–131.
137. Маслов В. І. Моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці. *Післядипломна освіта в Україні*. 2008. № 1. С. 3–9.

138. Мельничук С. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх вчителів (історико-педагогічний аспект). Кіровоград, 2006. 248 с.
139. Мистецька освіта й мистецтво в культуро-творчому процесі України XX – початку XXI століття: навчально-методичний посібник / Р. Шмигало, Г. Покотило, П. Ляшкевич та ін. ; за заг. редакцією Р. Шмигала. Львів: ЛНАМ, Тернопіль: «Мандрівець», 2012. 288 с.
140. Моляко В. О. Особливості стратегіальної організації свідомості технічно обдарованої особистості. *Духовність як основа консолідації суспільства: міжвідомчий науковий збірник*. Київ: Інститут «Проблеми людини», 1999. Т. 16, С. 131–139.
141. Монтесорі М. Освіта і мир. Київ: Printos design & Print, 2023.
142. Морзе Н. В. Інформаційна культура та її складові: електронний ресурс. *Українська педагогіка (освітній портал)*. Вип. 04.03.2009. URL: <http://ukped.com/skarbnichka/627-html> (дата звернення: 19.09.2021).
143. Морзе Н. Методика навчання інформатики: навч. посіб.: у 3 ч. Київ: Навч. кн., 2004. Ч. 1. Загальна методика навчання інформатики. 2004. 256 с.; Ч. 2. Методика навчання інформаційних технологій. 2004. 287 с.; Ч. 3. Методика навчання основних послуг глобальної мережі Інтернет. 2004. 199 с.
144. Москаленко О. А. Ситуаційні задачі як продуктивна основа сучасної системи фахового становлення майбутнього вчителя математики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 2 (56), С. 347–356.
145. Нагорна Н. О. Формування проєктно-технологічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання у процесі вивчення основ проєктування і моделювання: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Полтава, 2020. 260 с.
146. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Київ: Шкільний світ, 2001. 16 с.
147. Ничкало Н. Г. Сучасні проблеми розвитку системи неперервної професійної освіти: вітчизняний і зарубіжний досвід в неперервній освіті.

Неперервна професійна освіта : філософія, педагогічні парадигми, прогноз : [монографія] / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. К. : Наукова думка, 2003. С. 345–448.

148. Ничкало С. А. Мистецтво. Короткий тлумачний словник. Київ: Либідь, 1999. 208 с.

149. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf> (дата звернення: 11.11.2022).

150. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / гол. ред. Б. І. Холод ; ред. кол.: О. Я. Савченко, О. І. Ляшенко, А. М. Федяєва. Київ: НМЦВО, 2000. Вип. 27. 256 с.

151. Новий словник української мови: у 4-х т. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Вид-во “Аконіт”, 1999. Т. 4. 944 с.

152. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: навч. посібн. / А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков та ін. Київ: ІСДО, 1993. 336 с.

153. Орлов В. Професійне становлення особистості педагога у вимірах класичної методології. *Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст* : зб. наук. праць. Кн. 3. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015, С. 359–366.

154. Оружа Л. В. Підготовка майбутніх фахівців з дизайну у вищому навчальному закладі : дис... канд. пед. наук зі спеціальності. Київ, 2011. 180 с.

155. Оршанський Л. В., Нищак І. Д., Павловський Ю. В. Педагогічні умови формування творчої активності майбутніх учителів трудового навчання у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*. 2022. № 1 (199). С. 12–18.

156. Оршанський Л. В. Теоретико-методичні засади художньо-трудової підготовки майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти; Оршанський Леонід Володимирович; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 41 с.

157. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутнього вчителя трудового навчання : монографія. Дрогобич: Швидко Друк, 2008. 278 с.
158. Освітні технології: навч.-метод. посібник / за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2002. 255 с.
159. Основы моделирования сложных систем: учебн. пособие для вузов / под ред. Н. В. Кузьмина. Киев: Высшая школа, 1981. 360 с.
160. Особтiсно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / [автори: В. Андрущенко, Н. Дівинська, Б. Корольов та ін.; за заг ред. В. Андрущенко, В. Лугового]. Київ: Педагогічна думка, 2008. 256 с.
161. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти : монографія. Чернівці: Зелена Буковина, 2007. 752 с.
162. Павленко М. Г. Академік Глушков: погляд у майбутнє. Київ: Молодь, 1988. 115 с.
163. Партола В. В., Смолянук Н. М., Собченко Т. М. Поняття «ціннісного ставлення» майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 21. Т. 2, 2020. С. 165–168.
164. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
165. Педагогічна технологія: підручник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, І. О. Смолюк. Київ: Четверта хвиля, 2003. 224 с.
166. Пелагейченко М. Л. Формування готовності майбутніх учителів трудового навчання до організації проектної діяльності учнів основної школи: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2008. 202 с.
167. Підласий П. І. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 360 с.

168. Повідайчик О.С. Формування інформаційної культури майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ...канд, пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2007. 22 с.

169. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посібник. Київ: АПН, 2002. 136 с.

170. Пономарьов О. С. Модель соціальної складової професійної діяльності фахівця / О. С. Пономарьов, С. О. Заветний. Харків: НТУ "ХП", 2008. 47 с.

171. Пономарёв А. С. Модель специалиста как источник выбора и обоснования содержания профессионального образования: текст лекции. Харків: НТУ "ХП", 2006. 58 с.

172. Постанова Кабінету Міністрів України (від 20 січня 1997 р. № 39) «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої та соціально-культурної сфер». URL: (дата звернення: 11.11.2021).

173. Прибега Л. Формування культури митця через осягнення традицій етнотворчості. *Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст* : зб. наук. праць. Кн. 3. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. 577 с.

174. Прокоф'єва М. Системний підхід у підготовці майбутнього педагога до реалізації диференційованого навчання. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4(2). С. 315–322.

175. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 5–9 класи / Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 17.11.2021).

176. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 149 с.

177. Професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затв. Наказом № 3736 Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 року. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/77dd4226add8e617afd9889da11634d8.pdf (дата звернення: 18.06.2021).

178. Прусак В. Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04, 2006. 23 с.

179. Психологія: підручник для студентів ВНЗ / за ред. Ю. Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2008. 560 с.

180. Пустовіт Г. П. Теоретико-прикладні складові інноваційного розвитку системи позашкільної освіти і виховання. *Інноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Рівне: РДГУ, 2015. Вип. 1. С. 14–24.

181. Радул С. Г. Формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед.наук : 13.00.04. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань. 2014. 24 с. URL:<https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/Novyny/26.04.14/2.pdf> (дата звернення: 13.07.2022).

182. Рак Е. В. Дизайн в системі вищої освіти. *Науково-методичний електронний журнал «Концепт»*. 2016. Т. 18. С. 55–59.

183. Рамський Ю., Олексюк В. Формування інформаційної культури майбутніх учителів математики у процесі застосування та вивчення мережних технологій. *Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогіка*: зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. № 8. С. 3–11.

184. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури особи — пріоритетне завдання сучасної освітньої діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерноорієнтовані системи навчання*: зб. наук. праць / Редрада. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. №1 (8). С. 19–42.

185. Раскалінос В. Рефлексивна компетентність як складова професійної характеристики майбутнього. 2011. № 4(1). С. 176–182.
186. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості: наук.-метод. посіб. Київ: НАПН України: Ін-т обдарованої дитини, 2010. 442 с.
187. Романишина О. Я. Формування інформаційної культури студентів коледжів технічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2007. 20 с.
188. Савенко Н. Ф. Графічний дизайн: до історії становлення. *Вісник Харківської державної академії дизайну та мистецтва*. 2008. № 2. С. 96–105.
189. Савенко І. В. Дизайн як сучасна галузь практичної діяльності людини. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 1. С. 37–39.
190. Савченко О. В. Рефлексивна компетентність – важливий фактор організації системи рефлексивного досвіду на метакогнітивному рівні. *Технології розвитку інтелекту*. 2016. Т. 2, № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2016_2_1_8 (дата звернення: 03.10.2021).
191. Сидоренко В. Сутнісні характеристики професійної компетентності. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2010. № 5. С. 3–7.
192. Слабко В. М. Інтегрально-аксіологічний підхід до формування проектно-технологічної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 3. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 56 : збірник наукових праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 167–174.
193. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А. В. Семенова]. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с.
194. Солодухова О. Г. Теоретико-методологічні аспекти психології творчості. *Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди*. Переяслав-Хмельницький, 2012, С. 206–215.

195. Срібна Ю. А. Дизайн-освіта як складова професійної підготовки вчителя технології. URL : http://vuzlib.com.ua/articles/book/36604-Dizajjn-osv%D1%96ta_jak_skladova_p/1.html (дата звернення: 17.08.2021).
196. Срібна Ю. А. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання основам дизайну: монографія. Полтава: ТОВ «Сімон», 2019. 179 с.
197. Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід. У 3 кн. Зб. наукових праць. Упорядн. Є. Антонович. Полтава: Полтавський літератор, 2012. 429 с.
198. Старкова Р. І. Графічний дизайн: навч. посібник. Луцьк: Терен, 2008. 160 с.
199. Степко М.Ф. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: матеріали до першої лекції / Степко М. Ф. Болюбаш Я. Я., Левківський К. М., Сухарніков Ю. В. // ред. Степко М. Ф. Київ: [б. в.], 2004 р. 24 с.
200. Стрельников В. Дидактичні можливості інформаційних технологій навчання. *Імідж сучасного педагога*. 2003. № 7–8, С. 53–57.
201. Стрельников В. Ю. Критерії технологій навчання, орієнтованих на розвиток особистості. *Нові технології навчання*. 2002. Вип. 35. С. 243–250.
202. Сулейманов Р. І. Використання інформаційних технологій і інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі підготовки інженерів-педагогів. *Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво»*. Луцьк, 2013. Випуск № 11. С. 139–144.
203. Сусліна І. В. Розвиток професійно-лінгвістичної активності слухачів прикордонників у процесі вивчення іноземної мови: дис... канд. пед. наук: 20.02.02. Хмельницький, 1998. 145 с.
204. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія / Лілія Леонідівна Сушенцева ; за ред. Н. Г. Ничкало ; Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України. Кривий Ріг, 2011. 439 с.

205. Терещенко С. Методика підготовки майбутніх учителів технології до використання комп'ютерної техніки при вивченні фахових дисциплін. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Педагогіка. Психологія. Філософія. Вип. 25*. Переяслав-Хмельницький: 2012. С.169–173.

206. Терещук А. І. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.

207. Тіщенко О.М. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії в освітньому середовищі університету: дис... канд. пед. наук. 13.00.04. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ. 2020. 317 с.

208. Титаренко В. П. Методика вивчення декоративно-прикладної творчості: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрия», 2020. 252 с.

209. Титаренко В. П., Мироненко В. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до здійснення допрофільного навчання учнів основної школи. Project approach in the didactic process of universities - international dimension : in 4 parts. Part 2. Lodz : PIKTOR Szlaski i Sobczak Spółka Jawna, 2020. P 181–190.

210. Титаренко В. Організація проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Полтава: ПОІППО, 2007. Ч. II. 160 с.

211. Титаренко О., Захарін С. Трансфер технологій в управлінні інноваційною діяльністю закладу вищої освіти. Витоки педагогічної майстерності: журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022. Випуск 30. (Серія «Педагогічні науки»). С. 22–28.

212. Титаренко О. О. Науково-дослідницька діяльність у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2023. Вип. 51. С.163–169.

213. Титаренко О. О. Теоретична підготовка майбутніх вчителів технологій до науково-дослідницької діяльності в закладах вищої освіти України. *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. Вип. 31. С. 229–235.

214. Ткаченко Т. В. Проектування та застосування інформаційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах МНС України. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: збірник наукових праць. Ч.1. Вип. 2 / За ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. Львів: ЛДУБЖД, 2009. С. 251–255.

215. Ткачук С. І. Підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів технологічної культури: монографія. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. 392 с.

216. Трошкін О. В. Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності: автореф. дис... докт. пед. наук. Луганськ, 2004. 20 с.

217. Тутова О. В. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя математики. *Didactics of mathematics: Problems and Investigations*. № 28. 2007. С. 100–104.

218. Указ Президента України “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні”. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 13.11.2021).

219. Уханова Н. С. Інформаційна культура особистості: сутність і зміст. *Інформація і право*. № 1(36). 2021. С. 159–166.

220. Філософія освіти: навчальний посібник. 2-ге видання / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка [та ін.]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 348 с.

221. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

222. Форс В. Я. Дизайн: підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. 320 с.

223. Фріз П. Формування етнокультурної компетентності майбутніх хореографів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. С. 544-551. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2015_2015_58 (дата звернення: 05.08.2022).

224. Фурса О. О. Професійна підготовка дизайнерів у контексті неперервної освіти оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. *Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. 2014. Випуск 9 (52). С. 165–168.

225. Хачатрян Є. Л. Формування міжкультурної дискурсивної компетентності майбутніх фахівців з економіки в процесі вивчення гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Харків. 2020. 211 с.

226. Хоменко П.В. Модель професійно компетентного фахівця фізичної культури. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*. Т. II. Рівне, 2010. С. 382–387

227. Хомич Л. Аксіологічні основи професійної підготовки особистості майбутнього вчителя / Лідія Хомич // *Kształcenie Zawodowe: Pedagogika i Psychologia* / pod redakcją: Tadeusza Lewowickiego, Jolanty Wilsz, Iwana Ziaziuna, Nelli Nyczkało. Częstochowa; Kijw: Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Tom XI. 2009. S. 367–373.

228. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Київ, 1998. 443 с.

229. Цина А. Ю. Використання інформаційно-комунікативних технологій в дизайн-освіті учителів технологій. *Формування технологічних компетентностей та конкурентоспроможної особистості (з досвіду роботи обласної спеціальної дослідницької групи – ОСДГ «Проектування як метод пізнання в освітній галузі «Технології»): методично-практичний посібник / Упор. Чемшит В.Г. Полтава, 2016. С. 27–32.*

230. Цина А. Ю. Особистісно орієнтована професійна підготовка майбутніх учителів технологій: теоретико-методичний аспект: монографія. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. 356 с.

231. Цина А. Ю. Підвищення рівня мотивації професійної підготовки майбутнього вчителя засобами технологій медіаосвіти. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та праві*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. / М-во освіти і науки України; М-во культури України; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 2018. С. 299.

232. Цина А. Ю. Формування особистісних якостей учнів під час проектно-технологічної діяльності. *Трудове навчання*. Серпень 2010. № 8 (32). С. 3–5.

233. Чередниченко Л. А. Етапи формування полікультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи у процесі професійної підготовки. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (4). С. 333-337. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39\(4\)55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39(4)55) (дата звернення: 06.09.2021).

234. Черепанова С. О. Людина культури у творчому синтезі філософії освіти та мистецтва: перспективи XXI століття. *Гуманітарні науки. Науково-теоретичний журнал*. 2001. № 1, С. 45.

235. Чернявський Т. В. Важливі чинники інформатичної культури в підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 85–87.

236. Чернявський Т. В. Графічний дизайн. Становлення української моделі. *Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і

методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (24–25 вересня 2020 року) / За заг. ред. проф. А. Ю. Цини; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 187–188.

237. Чернявський Т. В. Інтерактивність та програмне забезпечення у навчанні графічного дизайну майбутніми вчителями трудового навчання. *Перспективи та інновації науки*. № 1 (35). 2024. С. 387–398.

238. Чернявський Т. В. Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: методичні рекомендації. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 28 с.

239. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Графічний дизайн» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 8 с.

240. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. 8 с.

241. Чернявський Т. В. Особливості формування інформаційної культури майбутніх вчителів трудового навчання. *Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти*. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. С. 500–503.

242. Чернявський Т., Титаренко В. Інформатична компетентність як ключовий аспект у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя

трудового навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Вип. 2. 2023. С. 145–155.

243. Чернявський Т. В., Титаренко В. М. Метод проєктів: історичний аспект і сьогодення. *Project approach in the didactic process of universities – international dimension: in 4 parts. Part 2*. Lodz: PIKTOR Szlaski i Sobczak Spółka Jawna, 2020. P. 199–209.

244. Чернявський Т. В., Титаренко В. П. Graphic design in Future labor education teacher's computer culture formation. *Українська професійна освіта: науковий журнал*. Вип. 8, 2020. С. 58–62.

245. Шевелина Н. Ю. Шрифтовой плакат. Краткий ретроспективный анализ возникновения и развития шрифта. *Дизайн-освіта 2003: досвід, проблеми, перспективи*: сб. матеріалов Всеукр. научн.-методичн. Конференції. Харків: ХДАДМ, 2003. С. 312.

246. Шевердін К. Виховання духовно-культурних цінностей сучасної людини і суспільства засобами комунікативного потенціалу етнодизайн-проєкту. *Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст*: зб. наук. праць. Кн. 3. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. С. 289–298.

247. Шокатько В. В. Ноосферні виміри шкільної освіти України. Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: колективна монографія / за наук. ред. А. П. Самодріна. Київ–Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2021. Т. 1. 352 с.

248. Шпільчак В. Дизайн в українській школі: Проблеми та перспективи. *Мистецтво та освіта*. 2000. №3. С. 2–6.

249. Штайнер Р. Виховання дитини з погляду духовної науки. Київ: НАІРІ, 2020. 36 с.

250. Шутько Д. О. Теоретичні підходи до вивчення проблеми професійної самоатуалізації особистості. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. пр. КПНУ імені Івана Огієнка; Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Кам'янець-Подільськ, 2014. Вип. 24. С. 752–762.

251. Яворик Ю. В. Система застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти». Київ: 2008. 20 с.

252. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун. Київ: Наукові записки. 2007. Т. 71. С. 5–6.

253. Яковлєв М. І. Геометричні принципи художнього формоутворення: дис. докт. техн. наук: 05.01.03. Київ: 1999. 414 с.

254. Яковлєв М. І. Формально-композиційна графіка – основа вивчення теорії композиції. *Українська академія мистецтва: Дослідницькі та науково-методичні праці*. Вип.1. Київ, 1994. С. 41–43.

255. Bennet C. I. Comprehensive multicultural education: Theory and practice. Boston: Allyn & Bacon, 1999. 320 p.

256. Cochran-Smith M., Davis D., Fries K. Multicultural teacher education. *Handbook of research on multicultural education*. Eds. J. A. Banks & C. A. Banks. San Francisco: Jossey-Bass. 2004. P. 931–975.

257. Definition of computer science. URL: <https://www.dictionary.com/browse/computer-science> (дата звернення: 10.11.2023).

258. Denning, P. J., Comer, D. E., Gries D., Mulder M. C., Tucker A., Turner A. J., Young P. R. *Computing as a discipline*. *Computer*. 1989. № 22 (2). P. 63–70.

259. Hebenstreit Jacques. The use of informatios in education. Present situation, trend and perspectives. *Division of structures, content, method and techniques of education*. Unesco. Paris. Ed/86/WS/47. Paris, Marth, 1988. 71 p.

260. Matoba K., Scheible D. H. Interkulturelle und transkulturelle Kommunikation. *Working Paper of International Society for Diversity Management*. 2007. № 3. 37 s. URL: <https://www.idm->

diversity.org/files/Working_paper3-Matoba-Scheible.pdf (дата звернення: 10.12.2021).

261. Rogers C. R. On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy. Boston: Houghton Mifflin, 1961. 328 p.

262. Rogers C. R. A theory of therapy, personality and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework. *In S.Koch (Ed.). Psychology: A study of a science.* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill, 1959. P. 56–63.

263. Sevchuk S., Yaprynets T., Palekha O., Kondel V., Cherniavskiy T., Myronenko V. The key competencies of future specialists in the framework of the sustainable development concept. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed.* Volume 11, Issue 2, Special Issue XXIV. 2021. The Authors (November, 2021). P. 127–131.

264. Tetenbaum T. G., Milkee T. A. LOGO and teaching of problem solving a call for moratorium. *Ed. Tech.* № 24 (11). 1984. P. 16–19.

265. Tytarenko O. Student's design activity as a means of forming ecological and aesthetic competences. *Ukrainian professional education.* 2022. № 11. С. 40–46.

266. Tytarenko O., Sribna Y., Borysova T., Tytarenko V., Tytarenko V., Kulyk Y, Tsyna A. Methodological Aspect of Using Distance Learning Platforms in the Educational and Research Activities of Future Higher Education Students. *Brazilian Journal of Education Technology And Society.* 2023, Volume 16, Number 02, P. 372–385.

267. What is Computer Science? Computer Science, University of York. URL: <https://www.cs.york.ac.uk/undergraduate/what-is-cs/> (дата звернення: 16.10.2022).

268. WordNet Search – 3.1. URL: <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn?s=computer%20scientist> (дата звернення: 22.10.2022).

ДОДАТКИ

Список публікацій здобувача за темою дисертації
 Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
 дисертації

*Наукові статті у фахових та виданнях України та виданні,
 проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection*

1. Sevchuk S., Yaprnyets T., Palekha O., Kondel V., **Cherniavskiy T.**, Myronenko V. The key competencies of future specialists in the framework of the sustainable development concept. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed*. Volume 11, Issue 2, Special Issue XXIV. 2021. The Authors (November, 2021). P. 127–131.

2. **Чернявський Т.**, Титаренко В. Інформатична компетентність як ключовий аспект у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Вип. 2. 2023. С. 145–155.

3. Чернявський Т. В. Інтерактивність та програмне забезпечення у навчанні графічного дизайну майбутніми вчителями трудового навчання. *Перспективи та інновації науки*. № 1 (35). 2024. С. 387–398.

Статті в зарубіжних періодичних наукових виданнях

4. **Чернявський Т. В.**, Титаренко В. М. Метод проєктів: історичний аспект і сьогодення. *Project approach in the didactic process of universities – international dimension: in 4 parts. Part 2*. Lodz: PIKTOR Szlaski i Sobczak Spółka Jawna, 2020. P. 199–209.

Статті в інших наукових виданнях, матеріали конференцій

5. Чернявський Т. В. Графічний дизайн. Становлення української моделі. *Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного

університету імені В.Г. Короленка (24–25 вересня 2020 року) / За заг. ред. проф. А. Ю. Цини; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 187–188.

6. Чернявський Т. В. Важливі чинники інформатичної культури в підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 85–87.

7. **Чернявський Т. В.**, Титаренко В. П. Graphic design in Future labor education teacher's computer culture formation. *Українська професійна освіта: науковий журнал*. Вип. 8, 2020. С. 58–62.

8. Чернявський Т. В. Особливості формування інформаційної культури майбутніх вчителів трудового навчання. *Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. С. 500–503.*

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Графічний дизайн» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 8 с.

10. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. 8 с.

11. Чернявський Т. В. Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: методичні рекомендації. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 28 с.

Додаток Б

Відомості про апробацію результатів дисертації

Основні положення дисертації доповідалися та обговорювалися на 14 наукових і науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема:

міжнародних:

1) «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку» (Київ, 2021)

Тема доповіді: «ІКТ технології при підготовці майбутнього вчителя трудового навчання»;

2) «Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи» (Глухів, 2022)

Тема доповіді: «Графічний дизайн як засіб формування інформативної культури майбутнього вчителя трудового навчання та технологій»;

3) «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2023)

Тема доповіді: «Використання інформаційно-цифрових технологій на уроках технологій в умовах воєнного стану»;

4) «Європейський вектор розвитку вищої освіти України» (Полтава, 2023)

Тема доповіді: «До питання підготовки майбутнього вчителя технологій засобами графічного дизайну»;

всеукраїнських науково-практичних:

5) «Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну» (Полтава, 2020 р.)

Тема доповіді: «Графічний дизайн. Становлення української моделі»;

6) «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст» (Полтава, 2021)

Тема доповіді: «Інформаційна культура – важливий чинник підготовки

вчителя трудового навчання»;

7) «Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика» (Полтава, 2022)

Тема доповіді: «Формування культури безпеки праці майбутнього вчителя трудового навчання»;

8) «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2022)

Тема доповіді: «Важливі чинники інформатичної культури в підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій»;

9) «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи» (Умань, 2022)

Тема доповіді: «Система візуальних комунікацій графічного дизайну в формуванні інформативної культури вчителя трудового навчання та технологій»;

10) «Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі нової української школи» (Полтава, 2023)

Тема доповіді: «Особливості формування інформаційної культури майбутніх учителів трудового навчання»;

11) «Дизайн-освіта у професійній підготовці майбутніх фахівців» (Полтава, 2023)

Тема доповіді: «Теоретико-методичні аспекти формування інформатичної культури майбутніх фахівців засобами графічного дизайну»;

12) «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2023)

Тема доповіді: «Електронні засоби для навчання графічного дизайну у педагогічних закладах вищої освіти»;

13) «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи» (Умань, 2023)

Тема доповіді: «Вивчення графічної культури при підготовці майбутніх учителів технологічної освіти»

14) «Мистецтво, мистецька та позашкільна освіта: історія, теорія, практика, перспективи взаємодії» (Полтава, 2023)

Тема доповіді: «Інформатична культура як засіб підготовки майбутнього вчителя при вивченні графічного дизайну»;

15) Доповідалися на науково-методичних семінарах кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2020–2024 рр.).

Додаток В

Діагностична анкета виявлення рівня сформованості інформатичної культури
майбутнього вчителя

*(Шановний респонденте, просимо взяти участь у нашому дослідженні й
відповісти на питання даної анкети)*

1. Чи знаєте ви означення поняття «інформатична культура»:

а) так (розкрийте зміст) _____

б) чув, але не знаю що воно значить;

в) ні.

2. Вважаєте необхідним для себе ознайомитися з поняттям «інформатична
культура», його призначенням у навчанні:

а) так (чому) _____

б) ні (чому) _____

3. У межах яких дисциплін у ЗВО висвітлювалося поняття «інформатична
культура»

4. Чи плануєте надалі працювати вчителем трудового навчання:

а) так;

б) не замислювався над цим;

в) залежно від того, як складуться обставини;

г) ні.

5. Чи вважаєте отримання диплома по закінченні ЗВО достатньою умовою
успішної професійно-педагогічної діяльності вчителя трудового навчання:

а) так;

б) не зовсім, потрібно додаткове навчання;

в) ні (що ще, на ваш погляд, необхідно)

—

6. Які інформатичні засоби використовуєте найбільш часто в процесі навчання (ранжуйте в інтервалі від 1 до 7 від менше до більше використовуваного):

- 1) Інтернет-чати;
 - 2) Інтернет-блоги;
 - 3) пошукові системи Інтернет;
 - 4) освітні портали Інтернет;
 - 5) електронна пошта;
 - 6) ICQ;
 - 7) інше (вказіть, що саме)
-

7. Чи вважаєте ви важливим використання засобів графічного дизайну на заняттях:

- а) так (із якою метою) _____;
- б) можливо;
- в) не обов'язково;
- г) ні.

Додаток Д**Діагностичні матеріали першого проміжного зрізу**

Оцініть твердження за п'ятибальною шкалою: 5 – твердження правильне, 1 – твердження неправильне.

1. Я з радістю відвідую заняття з елементами графічного дизайну.
2. Я завжди беру активну участь у роботі на цих заняттях.
3. Я завжди бачу ціль виконання того або іншого графічного завдання.
4. Мені необхідна обізнаність у використанні інформаційних технологій у графічному дизайні.
5. Мені необхідні знання графічного дизайну у навчальній діяльності.
6. Мені необхідні інформатичні знання для оволодіння навчальним матеріалом з графічного дизайну.
7. Я прагну до самостійного вдосконалювання професійно-орієнтованих знань, умінь і навичок із графічного дизайну.
8. Я часто шукаю професійно-важливу інформацію з графічного дизайну в мережі інтернет й у друкованих виданнях.
9. Упевнений(а), що на заняттях з використанням засобів графічного дизайну придбаю корисні для професійного розвитку якості інформаційної культури.
10. Багато читаю про свою професію.
11. Бачу сенс і користь у використанні графічного дизайну в навчальній діяльності.
12. Усвідомлюю себе причетним до професійної діяльності педагога.
13. Розумію важливість інформатичної культури у своїй майбутній професійно-педагогічній діяльності.
14. Вважаю себе інформатично культурним і цілеспрямованим у освітньо-професійному значенні.
15. Оволодіння інформатичною культурою є дієвим чинником успішного виконання завдань із графічного дизайну.
16. Можу легко себе уявити графічним дизайнером.
17. Відчуваю потребу в удосконалюванні професійних знань, умінь та навичок із графічного дизайну.

18. Прагну до знайомства та спілкування з людьми, які працюють у сфері графічного дизайну.

19. Прагну бути в курсі останніх новинок графічного дизайну у країні.

20. Усвідомлюю, що прагну особистісні якості, необхідні для діяльності у сфері графічного дизайну

Завдання 1. Діагностування пізнавально-мотиваційного компонента інформатичної культури.

1. Поясніть основну мету формування інформатичної культури.

2. Назвіть прізвища відомих педагогів, які займаються проблемою формування інформатичної культури здобувачів освіти.

3. Які особистісні якості можна віднести до інформатичної культури людини.

4. Хто стояв у витоків інформатизації.

5. Які головні завдання передбачає формування інформатичної культури.

6. Коли з'явилась інформатика як галузь знань.

Завдання 2. Діагностика діяльнісно-організаційного компонента.

Прочитайте питання та обговоріть у групах чи парах під час практичних занять.

1. Як Ви вважаєте, чи потрібно володіти інформатичною культурою?

а) володіти нею повинні тільки відмінники;

б) мають володіти всі без винятку;

в) повинні володіти окремі групи студентів, які займаються інформатикою;

2. Як потрібно облаштувати кабінет графічного дизайну?

а) графічними планшетами;

б) сучасними комп'ютерами;

в) виставкою робіт здобувачів.

3. Які засоби графічного дизайну сприятимуть формуванню інформатичної культури студентів?

- а) мультимедійний проєктор;
- б) інтерактивна дошка;
- в) всі можливі

Завдання 3. Діагностика рефлексивно-процесуального компонента інформатичної культури.

Ознайомтесь із темами для самостійного опрацювання та розмістите їх у порядку найбільшої значущості

1. Умови формування інформатичної культури.
2. Інформатична культура вчителя трудового навчання є вимогою часу.
3. Основні професійно-значущі якості інформатичної культури вчителя.
4. Поняття «графіка» та «графічний дизайн».
5. Графічний дизайн як засіб формування інформатичної культури.
6. Категорія дизайн в освітніх дослідженнях.

Дайте відповіді на наступні питання:

1. Назвіть професійні якості вчителя, якими володієте:

2. Які заходи порадите для підвищення компетентності:

3. Яких якостей, на Вашу думку, не вистачає викладачам педагогічного ЗВО:

Додаток Е

Рівні характеристики мотивації інформатичної культури майбутнього
вчителя технологій

Рівень	Характеристика	Діяльність
Високий	Розуміє та усвідомлює мету формування інформатичної культури, прагне до розширення діапазону сприйняття завдань графічного дизайну підвищеної складності, виявляє готовність до подолання труднощів творчої діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій, перешкод в ході майбутньої професійно-педагогічної діяльності, виявляє здатність до прояву вольових зусиль для формування власної інформатичної культури	Самостійно визначає та застосовує методику виконання творчих завдань графічного дизайну для формування інформатичної культури, бере активну участь у розробці та консультуванні виконання творчих проєктів з графічного дизайну, використовує рекомендації викладачів, науковців та методистів
Достатній	В основному усвідомлює і виявляє внутрішню мотивацію виконання завдань графічного дизайну, виявляє готовність до розширення діапазону завдань графічного дизайну середнього рівня складності, що потребують використання інформаційно-комунікаційних технологій, розуміє необхідність подолання труднощів та напруженості в роботі над проєктами з графічного дизайну, але не завжди усвідомлює потребу у вияві для цього вольових зусиль	Використовує та вдосконалює інформаційно-комунікаційні технології, необхідні для виконання завдань графічного дизайну, бере участь, за пропозицією викладача, у виконанні проєктів із графічного дизайну, під час виконання графічних завдань виконує поради та приймає пропозиції досвідчених науковців, методистів та викладачів
Початковий	Зовнішньо розуміє але недостатньо усвідомлює необхідність розширення діапазону сприйняття завдань графічного дизайну репродуктивного рівня складності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, виявляє зовнішню мотивацію у подоланні труднощів в ході виконання завдань графічного дизайну	Епізодично використовує рекомендації для виконання завдань графічного дизайну, необхідні для формування інформатичної культури, потребує регулярного контролю та зовнішньої мотивації в розробці проєктів із графічного дизайну початкового рівня складності

Додаток Ж

Рівні виявлення інформатичної культури майбутніми вчителями трудового навчання

Рівень	Характеристика	Діяльність
Високий	Рівень інформатичної культури дозволяє з високою якістю виконувати завдання з графічного дизайну. Студент може успішно адаптувати до нових інформаційно-комунікаційних технологій для розробки стратегій самостійного виконання проєктів із графічного дизайну	Виявляє ініціативу, високий рівень самостійності, відповідальність та творчість і креативність, володіє інформатичними знаннями для виконання завдань графічного дизайну. Бере активну участь у олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт із графічного дизайну, проявляє високий рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями
Достатній	Рівень сформованості інформатичної культури дозволяє з достатньою повнотою виконувати завдання з графічного дизайну. Студент успішно адаптується до нових інформаційно-комунікаційних технологій, розробляє стратегії їхнього самостійного вибору, потребуючи консультацій та роз'яснень викладача	Проявляє достатній рівень вияву самостійності та ініціативи, володіє набутих під час навчання досвідом виконання завдань графічного дизайну середнього рівня складності з використанням інформатичних засобів. Виявляє середній рівень результативності участі в олімпіадах та конкурсах проєктів із графічного дизайну, на достатньому рівні володіє проєктними інформаційно-комунікативними технологіями
Початковий	Рівень розвитку інформатичної культури дозволяє виконувати завдання графічного дизайну на репродуктивному рівні складності. Студент зазнає певних труднощів, потребує допомоги викладачів в адаптації до використання інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, їхній вибір для самостійного використання під час виконання графічних завдань проводиться з допомогою викладача	Низько-ініціативний прояв самостійності та творчості у володінні досвідом використання інформаційно-комунікаційних технологій під час виконання репродуктивних завдань із графічного дизайну з допомогою викладачів. Виявляє здатність до виконання нескладних завдань графічного дизайну на початковому рівні застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Додаток 3

Рівні сформованості інформатичної культури майбутніх учителів трудового навчання

Рівень	Характеристика	Діяльність студентів		
		Мета	Умови	Дії
Початковий	Відтворення способів та прийомів графічного дизайну за стандартними інформаційно-комунікаційними технологіями. Виконання графічних завдань виконується суто за вивченими алгоритмами	Відома	Визначені	Репродуктивна діяльність із виконання нескладних проєктів із графічного дизайну за готовими інформаційними алгоритмами досягнення освітніх завдань.
Достатній	Передбачає варіативне виконання проєктних завдань із графічного дизайну із застосуванням нових інформатичних засобів виконання завдань із графічного дизайну	Відома	Необхідно обирати самостійно, відповідно до змісту та характеру навчальних завдань	Діяльність за вивченими на заняттях інформаційно-комунікаційними технологіями з використанням різних алгоритмів виконання завдань з графічного дизайну
Високий	Передбачає пошуково-синтезуючу діяльність із інформатичними засобами для виконання проєктів із графічного дизайну	Відома, гнучко виражена та не окреслена жорстко	Невідомі, потрібно здійснювати самостійний вибір	Креативно-продуктивна проєктна діяльність за новими інформаційно-комунікаційними технологіями з отриманням нових результатів із виконання завдань із графічного дизайну

Додаток И

Методика «Вивчення мотивів оволодіння майбутніми вчителями
трудового навчання інформатичною культурою»

Інструкція: Уважно прочитайте наведені в списку мотиви формування інформатичної культури. Виберіть із них п'ять найбільш значимих для вас та відмітьте їх.

Список мотивів:

1. Стати висококваліфікованим фахівцем галузі графічного дизайну.
2. Отримати диплом.
3. Успішно продовжити навчання на наступних курсах .
4. Успішно вчитися, здавати іспити на «добре» й «відмінно».
5. Постійно отримувати стипендію.
6. Набути глибоких та міцних знань із застосування інформаційно-комунікаційних технологій в графічному дизайні.
7. Бути постійно готовому до наступних занять з графічного дизайну.
8. Не запускати вивчення цієї навчальної дисципліни.
9. Не відставати від однокурсників в опануванні інформатичними засобами в графічному дизайні.
10. Забезпечити успішність використання інформаційних технологій в графічному дизайні в майбутній професійно-педагогічній діяльності.
11. Виконувати педагогічні вимоги щодо використання засобів інформатизації в галузі графічного дизайну.
12. Бути прикладом для однокурсників у сформованості інформаційної культури.
13. Досягти поваги викладачів в опануванні інформатичною культурою засобами графічного дизайну.
14. Доложитися схвалення батьків і оточуючих людей .
15. Отримати інтелектуальне задоволення від сформованості інформатичної культури.
16. Уникнути осуду та покарання за низький рівень інформатичної культури.

Обробка результатів: для кожного студента й групи в цілому проводиться якісний аналіз основних мотивів навчальної діяльності. По всій вибірці визначається частота вибору того або іншого мотиву.

Висновки: чим частіше вибирається той або інший мотив, тим більше домінує він у системі мотивів.

Додаток К

Реалізація першої педагогічної умови щодо забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів трудового навчання до формування інформатичної культури під час формувального експерименту

Впровадження першої умови на *когнітивному етапі* формувального експерименту здійснювалося засобами спеціально розроблених комплексних інформаційно-розвивальних завдань із графічного дизайну. Освітня діяльність включала опанування студентами такими темами:

1. Інформатична культура вчителя – вимога сучасної технологічної освітньої галузі.
2. Провідні особистісно-професійні складові інформатичної культури.
3. Графічний дизайн як засіб формування інформатичної культури майбутнього вчителя.

Комплекс інформаційно-розвивальних завдань:

Дайте відповіді на питання:

1. До якої галузі знань відноситься поняття «інформатична культура»?
2. Інформатична культура – це _____.
3. Які провідні особистісно-професійні якості вчителя трудового навчання визначають його інформатичну культуру?
4. Які форми та різновиди графічного дизайну Ви знаєте?

Діяльнісний етап. Теми для доповідей:

1. Дефініція понятійного конструкту «інформатична культура».
2. Педагогічні умови формування інформатичної культури.
3. Інформатична культура вчителя трудового навчання як вимога сучасної технологічної освітньої галузі.
4. Провідні професійно-значущі особистісні якості інформатично-культурного вчителя.
5. Графічний дизайн як дієвий засіб формування інформатичної культури.

6. Поняття «дизайн» та «графічний дизайн».
7. Графічний дизайн як окремий вид дизайну.
8. Навчання графічному дизайну як психолого педагогічна проблема.
9. Зміст навчання графічному дизайну.
10. Методи навчання графічному дизайну.
11. Форми організації навчання графічному дизайну.
12. Обґрунтування навчальних завдань різних рівнів пізнавальної самостійності з графічного дизайну.

Творчий етап. Майбутнім учителям було запропоновано дати відповіді на питання:

1. Які теми з графічного дизайну Ви вважаєте найбільш важливими?
2. Які теми викликали у Вас найбільший інтерес?
3. Яка з тем для Вас була найскладнішою для опанування?
4. Назвіть 4–5 провідних понять із вивчених Вами тем.
5. Які у Вас виникали складнощі в опануванні навчальним матеріалом?
6. Які заходи необхідно вжити для підвищення Вашої інформатичної культури?
7. Яких якостей, на Вашу думку, бракує викладачам графічного дизайну?
8. Оцініть рівень Ваших професійно-значущих знань із графічного дизайну.
9. Оцініть свої здібності до виконання творчих проєктів із графічного дизайну.
10. Дайте оцінку своїм особистісно-професійним якостям, які визначають рівень Вашої інформатичної культури.

Набуті майбутніми учителями трудового навчання знання з графічного дизайну та сформованість їхньої інформатичної культури:

1. Кількісно-якісні показники засвоєння термінів навчального матеріалу з графічного дизайну.

2. Можливість опанування новими особистісно-професійними якостями інформатичної культури.

3. Труднощі в опануванні інформацією з графічного дизайну, значущою для професійно-педагогічної діяльності майбутніх учителів трудового навчання, в організації навчальної діяльності по роботі з новою навчальною інформацією.

4. Значущість опанованих знань, умінь та ціннісних ставлень з графічного дизайну для майбутньої професійно-педагогічної діяльності вчителя трудового навчання.

Додаток Л

Реалізація другої педагогічної умови щодо створення освітнього простору на засадах формування інформатичної культури засобами графічного дизайну під час формувального експерименту

Реалізацію другої умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання здійснюємо за допомогою спеціально розробленого комплексу інформаційних розвивальних завдань. Так, *когнітивний етап* уміщує завдання: назвіть мету навчання графічному дизайну у педагогічному ЗВО та здобуття освіти, сформулюйте навчально-професійні цілі на найближчі 3 місяці, рік, 3, 5 років. Укажіть приблизний спосіб їх досягнення. Проаналізуйте й опишіть професійно значущі якості інформатично культурного вчителя. Розкрийте, як їх можна досягти.

Усім студентам експериментальних груп пропонували підготувати доповідь за однією з тем: «Інформатична культура майбутнього вчителя», «Графічний дизайн. Форми та види графічного дизайну». У ході виконання завдання студенти отримали можливість формування навичок пошуково-дослідної діяльності. В аудиторній роботі проводили спільне обговорення:

- етапів проведення пошуково-дослідної роботи;
- джерел інформації, їхньої вірогідності, надійності;
- структурування доповідей; – мети даного виду роботи;
- значущості доповідей в професійній підготовці майбутнього вчителя;
- труднощів реалізації пошуково-дослідної діяльності.

Діяльнісний етап. Студенти виконували завдання на аналіз цілей, наприклад: проаналізуйте набір професійних дій з графічного дизайну, визначте мету їх організації. Також пропоновано організувати круглий стіл із теми «Формування інформатичної культури засобами графічного дизайн», яка містила такі обов'язкові пункти: поняття «культура», «інформатична культура», «дизайн», «графічний дизайн», «актуальність теми», «можливості досягнення інформатичної культури», «форми графічного дизайну».

Творчий етап. Студентам експериментальних груп було запропоновано самостійно здійснити вибір теми навчального проєкту для творчого опрацювання набутих знань із графічного дизайну та скласти кросворд у відповідно до обраної теми.

Додаток М

Реалізація третьої педагогічної умови щодо застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну для формування практичних знань, умінь та навичок з використання засобів графічного дизайну для формування інформатичної культури під час формувального експерименту

Для визначення рівня сформованості й формування інформатичної культури розроблено й запропоновано студентам систему завдань із графічного дизайну на вибір трьох рівнів самостійності (початковий (репродуктивний), достатній (реконструктивний) і високий (творчий)) у відповідності до мети та завдань, що відбиті в навчальних програмах авторського навчального змістового модуля «Основи графічного дизайну у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання» й професійно-орієнтованих дисциплін «Основи дизайну», «Проектна діяльність у технологічній освіті», «Основи комп'ютерної графіки», «Інформаційні технології в технологічній освіті», «Дизайн-практикум з декоративно-прикладної творчості», «Креслення та комп'ютерна графіка», «Основи проектно-технологічної діяльності».

На *початковому* (репродуктивному) рівні студентам запропоновано виконати завдання з теми «Особливості використання засобів композиції в графічному дизайні»:

Завдання № 1

Проаналізувати композицію в дизайні визначених вище зразків візуального тексту з позицій виразності, логічної завершеності та естетичної доцільності форми

Завдання № 2

Дати пропозиції щодо виділення розмірами, формою та кольором найважливіших елементів зразка зображення, а також тих, що вимагають з різних причин великої фіксації на них уваги.

На *достатньому* (реконструктивному) рівні студентам запропоновано розподілитись на групи (4-5 учасників) і скласти блок-схему з відповідної теми й проаналізувати, як ці поняття між собою взаємопов'язані. Теми самостійного опрацювання:

1. Особливості використання засобів композиції в графічному дизайні.
2. Основи кольорографічного відображення інформації
3. Особливості використання базових знакових систем в графічному дизайні.

Наступний рівень – *високий* (творчий) передбачав розробку студентами елементів продукції з графічного дизайну, що містять:

1. Створення власного шрифтового знаку.
2. Створення блок-знаку на задану тему.
3. Створення фірмового знаку чи емблеми за тематикою університету, факультету, кафедри, аудиторій чи інших організацій.
4. Створення рекламного проспекту (буклету) в системі фірмового комплексу університету, факультету, кафедри або аналогічних тем інших організацій.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка****НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА****змістового модуля****«ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН»**

підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

Галузь знань	01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

2022 рік

Навчальна програма змістового модуля «Графічний дизайн» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 8 с.

Розробник програми:

Чернявський Т. В., аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Навчальну програму змістового модуля «Графічний дизайн» обговорено і схвалено на засіданні кафедри теорії і методики технологічної освіти

Протокол засідання кафедри № 11 від 11 січня 2022 р.

Завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти

_____ Цина А. Ю.

(підпис)

Рецензент програми:

Близнюк М. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри виробничо-інформаційних технологій та БЖД Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ВСТУП

Програма вивчення змістового модуля «Графічний дизайн» укладена відповідно до освітніх програм підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями).

Предметом вивчення змістового модуля є ознайомлення майбутнього вчителя з дизайн друкованої продукції, діяльністю наукових шкіл із графічного дизайну, його термінологією, становленням національного стилю, національної й регіональних моделей графічного дизайну, газетним, плакатним графічним дизайном, застосуванням графічних комп'ютерних програм, геометричними принципами художнього формотворення, формально-композиційна графіка та ін.

Міждисциплінарні зв'язки: технологічний практикум, «Основи дизайну», «Проектна діяльність у технологічній освіті», «Основи комп'ютерної графіки», «Інформаційні технології в технологічній освіті», «Дизайн-практикум з декоративно-прикладної творчості», «Креслення та комп'ютерна графіка», «Основи проектно-технологічної діяльності» та ін. навчальні дисципліни, зміст яких пов'язаний із дизайн-освітою..

Мета змістового модуля: підготовка майбутніх фахівців із дизайн-освіти, здатних до формування в учнівської молоді творчості, інформатичної й проектної культури.

Завдання змістового модуля: навчити майбутніх учителів елементам графічного дизайну, сприяння розвитку у студентів пам'яті, відчуття форми, просторової уяви та мислення, формування творчих нахилів та здібностей, естетичних та художніх якостей, загальних естетичних та художніх графічних навичок, вивчення стилістичних особливостей предметного оточення..

Набуття фахових (спеціальних) компетентностей передбачає формування здатності до:

- графічного і вербального описів проекту, застосовування знань сучасної техніки та технології, графічної грамотності, практичних умінь і навичок оформлення проектно-конструкторської документації під час розроблення та виготовлення виробів;

- швидкого опанування нових видів техніки, інноваційних технологій та передових методів організації творчої діяльності, знання загальних (методологічних, історичних, природничо-математичних, ергономічних, екологічних тощо) питань техніки та виробництва, будови й принципів дії технічних систем; здатність до обробки сировини й матеріалів, виготовлення виробів за допомогою ручних інструментів, ручних електрифікованих інструментів, верстатів, а також широкого спектру додаткового технологічного обладнання;

- організації технічної та художньо-творчої діяльності для оволодіння знаннями з формотворення, колористики та орнаментики, технологіями художньої обробки матеріалів;

1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

СУБМОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Тема 1. Загальні особливості теорії та практики сучасного графічного дизайну

Наукова галузь знань із графічного дизайну, основні її принципи, системи провідних світових академічних і практичних шкіл із графічного дизайну. Визначення практико-орієнтованих засобів графічного дизайну для інформаційно-просвітницького розвитку особистості.

Тема 2. Становлення та розвиток світової та вітчизняної галузі графічного дизайну

Вузко-спеціалізований підхід командної роботи багатьох фахівців для створення дизайн-продуктів у західній дизайн-освіті. Започаткування наприкінці ХІХ ст. концепції вітчизняної освіти в дизайні більш орієнтованої на створення індивідуальних дизайн-проектів та інновацій. Зв'язок поняття «дизайн» з поняттями «художнього конструювання», «промислова графіка». Графічний дизайн як специфічний засіб інформаційної комунікації.

Друковані вітчизняні та зарубіжні видання, присвячені візуальній комунікації та графічному дизайну, утвердженню престижу та зростанню його професійності. Висвітлення творчості дизайнерів-сучасників, формування критичного дизайнерського середовища.

Культурно-системний механізм становлення та розвитку національної моделі графічного дизайну в умовах глобальних викликів засобами традиційних мотивів народного мистецтва з обґрунтуванням особливостей їхньої формалізації.

СУБМОДУЛЬ 2. ІНФОРМАТИЧНИЙ СКЛАДНИК ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Тема 1. Формування інформатичної культури фахівців засобами графічного дизайну.

Шляхи ефективного практичного формування інформатичної культури майбутніх фахівців засобами графічного дизайну. Інформатична культура фахівця як основа опанування існуючими дійсними об'єктами та вдосконалення нових віртуальних напрямків графічного дизайну. Поділ інформаційного контексту дизайн-освіти за умов використання естетико-технологічного підходу у вивченні комп'ютерних графічних пакетів із

проектування середовища та вибірковості у вивченні мультимедійних технологій

Тема 2. Інформатичні засоби у графічному дизайні.

Введення до діяльності з графічного дизайну комп'ютерних програмних засобів, мультимедійних технологій. Збагачення та покращення процесу графічного дизайну новітніми інформатичними засобами, застосуванням візуально-графічних технологій, розробка інноваційних технологій графічного дизайну, забезпечення підвищення успішності та якості теоретичної й практичної дизайн-графічної проектно-технологічної діяльності.

Застосовується програмних засобів за інформаційно-комунікаційними технологіями растрової графіки (редактор Adobe Photoshop), векторної графіки (програми Corel Draw, Inkscape, Adobe Illustrator, Macromedia Freehand та ін.). Застосування для верстки текстових документів програм QuarkXPress та Adobe InDesign. Створення та редагування шрифтів з використанням, програмне забезпечення TypeTool, FontLab або Pyrus Scanfont.

СУБМОДУЛЬ 3. ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Тема 1. Особливості використання засобів композиції в графічному дизайні

Завдання дизайн-аналізу візуально-графічних комунікацій, композиції графічних зображень, а також тектонічності візуальних форм. Ознаки зразків візуального тексту. Функції візуально-графічної комунікації.

Композиція в графічному дизайні, її засоби та прийоми. Характер композицій в графічному дизайні. Вплив композиції на емоційний-почуттєвий стан споживачів. Співвідношення в композиціях графічного дизайну художньої та функціонально-прагматичної сторін дизайн-продуктів. Аналіз композиції в дизайні зразків візуального тексту.

Тектонічна виразність у графічному дизайн-проектуванні, її альтернативні форми. Тектонічна структура та порівняльний аналіз тектонічних характеристик графічних дизайн-об'єктів.

Тема 2. Особливості кольорографічного відображення інформації

Особливості кольорових вирішень об'єктів, виконання кольорової імітації елементів носія інформації, технології виконання кодування кольором основних елементів об'єкту проектування. Вплив кольорової гами на сприйняття розмірів графічних зображень. кольорове насичення зразків зображень, виходячи з місця і ролі їхніх елементів. Особливості сприйняття глядачами хроматичних та ахроматичних кольорів. Закони ахроматичного та хроматичного контрасту у кольоросприйнятті.

Тема 3. Особливості використання базових знакових систем у графічному дизайні.

Особливості вивчення та застосування у фаховій діяльності накопиченого історичного досвіду шрифтового мистецтва. Його суттєві стильові зміни упродовж століть, самовираження духовних надбань попередніх епох. Традиції шрифтового мистецтва та їхній зв'язок із загальними основами теорії композиції та формотворення шрифтів.

Основні вимоги до шрифтів, використання асортиментів шрифтів у виконанні рукописних шрифтових композицій текстів. Ритмічний лад шрифту. Складові друкарської гарнітури. Види шрифтових композицій. Послідовність створення гармонійних шрифтових композицій. Зміст та етапи створення шрифтового плакату.

Тема 4. Створення власного шрифтового знака.

Сучасне розуміння понять знак, символ, емблема. Головні вимоги до затверджувальних знаків, елементи стилю знаків. Класифікація товарних знаків у прикладній графіці. Ознаки фірмового стилю. Зміст обов'язкових компонентів фірмового стилю. Зображувальні стилізовані елементи для створення власного зображувального знака.

Тема 5. Створення блок-знаків на задану тему.

Головні закономірності композиції знаків-індексів. Композиція товарного знаку. Ознаки сприйняття, обумовлені вимогою виразної лаконічності знаку. Засоби досягається лаконізму вирішення товарного знаку. Вибір композиційних засобів, які формують образ знаку. Контрастний хроматизм композиції знаку. Функції товарного знаку. Технології нанесення товарних знаків на поверхню виробу. Технологія тиражування товарного знаку та її вплив на його композиційну організацію. Традиційні та специфічні формально-композиційні засоби активного впливу на зорове сприйняття проєктованого знаку.

Тема 6. Створення фірмового знаку чи емблеми з тематики університету, факультетів, кафедр, аудиторій або інших організацій

Особливості створення «візитівки» об'єкта у чіткій графічній формі, що гостро і оригінально виражає головну ідею. Характерні ознаки графічно не розчленованих, монолітно виконаних знаків. Накреслення знаків, що імітують техніку трафарету. Види накреслень лінійних знаків. Зображення знаків із псевдооб'ємним виконанням та складних за графічним виконанням знаків. Характеристика головних композиційних елементів товарного знаку. Суть композиції шрифтового вирішення знаку.

Тема 7. Створення рекламному проспекту (буклету) у системі фірмового комплексу університету, факультету, кафедри або аналогічних тем інших організацій

Особливості розробки елементів друкованої рекламної продукції. Призначення рисованих знаків із символічним зображенням. Інформація, яку розкривають знаки, зображувальне рішення яких символізує певний принцип,

спосіб, метод. Різновиди групи комбінованих знаків за характером основного композиційного елемента.

2. Рекомендована література

1. Брюханова Г. В., Конопко О. І. Використання комп'ютерних графічних пакетів в опануванні мистецьких дисциплін студентами напрямів образотворчого мистецтва та дизайну. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 березня 2012 року). Київ, 2012. С. 554–561.
2. Гевко І. В. Потапчук О. І. Луцик І. Б., Ящик О. Б. Макаренко Л. Л. Методика використання 3D-модельовання та друку у графічній підготовці фахівців галузі цифрових технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том. 87. № 1. С. 95–110.
3. Гуревич, Р. Атаманюк, В. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2021. № 3. С. 8–13. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/991> (дата звернення: 13.10.2021).
4. Гурко О. В. Словник термінів графічного дизайну. Дніпропетровськ: Пороги, 2009. 157 с.
5. Даниленко В. Я. Дизайн: Підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. 320 с.
6. Косів В. М. Графічний дизайн в Україні: проблеми становлення національного стилю. *Дизайн-освіта 2003: досвід, проблеми, перспективи*: збірка доповідей та матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції / ред. В. Я Даниленко. Харків: ХДАДМ, 2003. с. 312.
7. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: підручник. Київ: Кондор, 2006. 492 с.
8. Лесняк В. Графічний дизайн (основи професії). Київ: Біос Дизайн Букс, 2009. 416 с.
9. Савенко Н. Ф. Графічний дизайн: до історії становлення. *Вісник Харківської державної академії дизайну та мистецтва*. 2008. № 2. С. 96–105.
10. Срібна Ю. А. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання основам дизайну: монографія. Полтава: ТОВ «Сімон», 2019. 179 с.
11. Старкова Р. І. Графічний дизайн: навч. посібник. Луцьк: Терен, 2008. 160 с.
12. Форс В. Я. Дизайн: підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. 320 с.
13. Чернявський Т. В. Графічний дизайн. Становлення української моделі. *Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (24–25 вересня 2020 року) / За заг. ред. проф. А. Ю. Цини; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, каф. теорії і

методики технологічної освіти. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 187–188.

14. Чернявський Т. В. Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: методичні рекомендації. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 28 с.

15. Чернявський Т., Титаренко В. Інформатична компетентність як ключовий аспект у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Вип. 2. 2023. С. 145–155.

16. Шевелина Н. Ю. Шрифтовой плакат. Краткий ретроспективный анализ возникновения и развития шрифта. *Дизайн-освіта 2003: досвід, проблеми, перспективи*: сб. матеріалов Всеукр. научн.-методичн. Конференції. Харків: ХДАДМ, 2003. С. 312.

17. Яворик Ю. В. Система застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти». Київ: 2008. 20 с.

3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

2. <http://www.trudove.org.ua>

3. Літературно-методичні фонди кафедри теорії і методики технологічної освіти, електронні ресурси комп'ютерних класів факультету, а також бібліотеки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавської обласної наукової бібліотеки імені І.П. Котляревського (адреса: м. Полтава, вул. Небесної сотні 13).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

– *теоретичні*: усна відповідь, участь у навчальному діалозі, відповідь на поставлене викладачем проблемне питання, виконання завдань у структурі лекцій, винесених на самостійне опрацювання, ознайомлення з державними документами тощо, законспектована відповідь на питання самопідготовки, конспект першоджерел до однієї з тем змістового модуля, анотація прочитаної наукової літератури з теми модуля, бібліографічний покажчик наукових статей щодо розкриття актуальних проблем графічного дизайну, конспект з теми модуля, що не включений до змісту навчальної програми, написання контрольних модульних робіт;

– *практичні*: виконання практично-дослідницьких вправ і завдань, участь у моделюванні дизайн-проектних ситуацій, розв'язання проблемної

ситуації, виконання письмової роботи, термінологічний диктант, виконання тестових завдань;

– *творчі*: участь у роботі наукової творчої групи, індивідуальна науково-дослідна експериментальна робота, участь в олімпіадах, написання і захист реферату, підготовка наукової публікації, виступ на конференції, виготовлення наочного матеріалу (схем, діаграм, таблиць) до практичних занять.

Додаток П

Навчальна програма змістового модуля «Формування громадянської відповідальності учнів основної школи засобами інноваційних педагогічних технологій»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

змістового модуля

**«ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО
ДИЗАЙНУ»**

підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

Галузь знань	01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність	014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Навчальна програма змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 8 с.

Розробник програми:

Чернявський Т. В., аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Навчальну програму змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» обговорено і схвалено на засіданні кафедри теорії і методики технологічної освіти

Протокол засідання кафедри № 11 від 11 січня 2022 р.

Завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти

_____ Цина А. Ю.

(підпис)

Рецензент програми:

Близнюк М. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри виробничо-інформаційних технологій та БЖД Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ВСТУП

Програма вивчення змістового модуля «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» укладена відповідно до освітніх програм підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Предметом вивчення змістового модуля є підготовка майбутнього вчителя до формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Міждисциплінарні зв'язки: педагогіка, психологія, основи педагогічної майстерності, теорія і методика технологічної освіти.

Мета змістового модуля: навчити майбутніх учителів методам, формам організації, діагностики формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Завдання змістового модуля: формування у студентів основних складових інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: змістом професійної діяльності, структурними і функціональними компонентами діяльності з формування інформатичної культури, алгоритмом, технологією та результатами цієї діяльності, методикою формування інформатичної культури засобами графічного дизайну.

Програмні результати навчання:

ПРН 1.3. Знає та розуміє новітні методичні і педагогічні ідеї, підходи до навчально-виховного процесу в сучасних особистісно-зорієнтованих, розвивальних, креативних технологіях.

ПРН 1.6. Знає та використовує сучасні інформаційні та педагогічні технології навчання і виховання в професійній діяльності.

ПРН 1.7. Знає та конструє навчально-виховний процес з урахуванням конкретної дидактичної ситуації та психологічних механізмів засвоєння знань.

ПРН 1.18. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати методики навчання та виховання за фахом, профорієнтаційної роботи для виконання освітньої програми в основній школі.

1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

СУБМОДУЛЬ 1. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Тема 1. Змістова характеристика поняття формування інформатичної культури вчителя трудового навчання

Змістова частина складових понять «культура», «культурна компетентність», «інформатика», «інформатична культура», як провідних складових понятійного конструкту «формування інформатичної культура майбутнього вчителя трудового навчання». Етимологія сутності культури як якості особистості. Зміст та структуру поняття «інформатика» та його місце у професійному навчанні Феномен та загальні компоненти структури поняття «інформатична культура». Ступеневість і безперервність процесу формування інформатичної культури як становлення інтегративної якості особистості, що відбиває її структурні компоненти (пізнавально-мотиваційний, діяльнісно-організаційний та освітньо-рефлексивний), визначаючи особливості формування інформатичної культура майбутнього вчителя трудового навчання

Тема 2. Теоретичні основи формування інформатичної культури майбутнього вчителя в педагогічному ЗВО

Розуміння формування інформатичної культури в філософії, психології і педагогіці. Етапи формування інформатичної культури. Методологічні підходи до формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Структурні складові формування інформатичної культури як особистісної якості.

Тема 3. Графічний дизайн у змісті та структурі професійно-педагогічної підготовки

Загальні особливості теорії та практики навчання графічного дизайну як засобу формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Розвиток світової та вітчизняної дизайн-освіти в напрямку напрацювання усталених та глибоких методологічних засад і підходів. Неперервність оновлення вчителями трудового навчання набутих знань із графічного дизайну. Інноваційні освітні технології, пов'язані з формуванням інформатичної культури у спеціально створюваних інформаційно-освітніх просторах. Сучасне програмне забезпечення комп'ютерної графіки: растрова графіка (редактор Adobe Photoshop), векторна графіка (програми Corel Draw, Inkscape, Adobe Illustrator Macromedia Freehand та ін.), (програми QuarkXPress та Adobe InDesign), створення та редагуванні шрифтів (програмне забезпечення TypeTool, FontLab або Pyrus Scanfont). Освітні платформи Gsuit Classroom, MOODLE для створення електронних курсів з навчання графічному дизайну

СУБМОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Тема 1. Педагогічні умови формування інформатичної культури майбутнього вчителя

Термін педагогічні умови у зв'язку з цілями, завданнями, змістом, методами, формами організації та засобами формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Позитивно-мотиваційне налаштування студентів на формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну. Створення освітнього простору формування інформатичної культури засобами графічного дизайну. Застосування системи навчальних завдань із графічного дизайну.

Тема 2. Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя засобами графічного дизайну

Когнітивний, діяльнісний та творчий етапи формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. Зміст та особливості організації формування інформатичної культури. Мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний критерії та показники сформованості інформаційної культури. Етапи розвитку творчого ставлення здобувачів освіти до навчально-мистецької діяльності з графічного дизайну.

2. Рекомендована література

1. Брюханова Г. В., Конопко О. І. Використання комп'ютерних графічних пакетів в опануванні мистецьких дисциплін студентами напрямів образотворчого мистецтва та дизайну. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 березня 2012 року). Київ, 2012. С. 554–561.
2. Волкова Н. В. Формування інформативної культури студентів індустріально-педагогічних факультетів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти; Республік. вищ. навч. закл. “Крим. гуманіт. ун-т”. Ялта, 2009. 20 с.
3. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Р. С. Гуревича. Львів: Вид-во «СПОЛОМ», 2012. 502 с.
4. Гуревич, Р. Атаманюк, В. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2021. № 3. С. 8–13. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/991> (дата звернення: 13.10.2021).
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
6. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання – становлення і розвиток. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2: комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: Зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова., 2010. № 9(16) С. 3–9.

7. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. *Інформатика та інформаційні технології в навчальному закладі*. 2011. № 4–5. С. 76–82.
8. Коберник О. М., Коберник Г. І. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності. URL: <http://zavantag.com/docs/2053/index-37881-1.html> (дата звернення: 11.11.2021).
9. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: підручник. Київ: Кондор, 2006. 492 с.
10. Левшин М. Педагогічна сутність поняття "інформаційна культура особистості". *Вища освіта України*. 2002. №3. С. 67–74.
11. Лесняк В. Графічний дизайн (основи професії). Київ: Біос Дизайн Букс, 2009. 416 с.
12. Макаренко Л. Л. Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 53. 2016. С. 128–141.
13. Морзе Н. В. Інформаційна культура та її складові: електронний ресурс. *Українська педагогіка (освітній портал)*. Вип. 04.03.2009. URL: <http://ukped.com/skarbnichka/627-html> (дата звернення: 19.09.2021).
14. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури особи — пріоритетне завдання сучасної освітньої діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерноорієнтовані системи навчання: зб. наук. праць / Редрада*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. №1 (8). С. 19–42.
15. Срібна Ю. А. Дизайн-освіта як складова професійної підготовки вчителя технології. URL : http://vuzlib.com.ua/articles/book/36604-Dizajjn-osv%D1%96ta_jak_skladova_p/1.html (дата звернення: 17.08.2021).
16. Терещенко С. Методика підготовки майбутніх учителів технології до використання комп'ютерної техніки при вивченні фахових дисциплін. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Педагогіка. Психологія. Філософія*. Вип. 25. Переяслав-Хмельницький: 2012. С.169–173.
17. Уханова Н. С. Інформаційна культура особистості: сутність і зміст. *Інформація і право*. № 1(36). 2021. С. 159–166.
18. Цина А. Ю. Використання інформаційно-комунікативних технологій в дизайн-освіті учителів технологій. *Формування технологічних компетентностей та конкурентоспроможної особистості (з досвіду роботи обласної спеціальної дослідницької групи – ОСДГ «Проектування як метод пізнання в освітній галузі «Технології»): методично-практичний посібник / Упор. Чемшит В.Г. Полтава, 2016. С. 27–32.*
19. Чернявський Т. В. Методика формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну: методичні рекомендації. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 28 с.

20. Чернявський Т. В. Навчальна програма змістового модуля «Графічний дизайн» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. 8 с.

21. Чернявський Т., Титаренко В. Інформатична компетентність як ключовий аспект у формуванні інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Вип. 2. 2023. С. 145–155.

22. Яворик Ю. В. Система застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти». Київ: 2008. 20 с.

3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

2. <http://www.trudove.org.ua>

3. Літературно-методичні фонди кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, електронні ресурси комп'ютерних класів факультетів, а також бібліотеки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавської обласної наукової бібліотеки імені І.П. Котляревського (адреса: м. Полтава, вул. Небесної сотні 13).

23. **Форма підсумкового контролю успішності навчання:** залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

– *теоретичні*: усна відповідь, участь у навчальному діалозі, відповідь на поставлене викладачем проблемне питання, виконання завдань у структурі лекцій, винесених на самостійне опрацювання, ознайомлення з державними документами тощо, законспектована відповідь на питання самопідготовки, конспект першоджерел до однієї з тем змістового модуля, анотація прочитаної наукової літератури з теми модуля, бібліографічний покажчик наукових статей щодо розкриття актуальних проблем формування інформатичної культури, конспект з теми модуля, що не включений до змісту навчальної програми, написання контрольних модульних робіт;

– *практичні*: виконання практично-дослідницьких вправ і завдань, участь у моделюванні педагогічної ситуації, розв'язання проблемної ситуації, виконання письмової роботи, термінологічний диктант, виконання тестових завдань;

– *творчі*: участь у роботі наукової творчої групи, індивідуальна науково-дослідна експериментальна робота, участь в олімпіадах, написання і

захист реферату, підготовка наукової публікації, виступ на конференції, виготовлення наочного матеріалу (схем, діаграм, таблиць) до практичних занять.

Довідки про впровадження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Г. КОРОЛЕНКА

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003, тел. (0532) 52-58-67

E-mail: allmail@pnpu.edu.ua код ЄДРПОУ 31035253

15.02.2024 № 631/01-34/02 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему:
 «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя
 трудового навчання засобами графічного дизайну»

Чернявського Тараса Вікторовича

у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка
 поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
 за освітньо - науковою програмою «Середня освіта (Трудове навчання та технології)»

Упродовж 2020-2023 рр. у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка впроваджувалася Чернявським Т. В. методика формування інформативної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну, яка розроблена за принципами комплексного підходу (поєднанням особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного та системного підходів) до навчально-виховного процесу в сучасних педагогічних закладах вищої освіти.

У навчальному процесі Полтавського національного педагогічного університету було використано навчальну програму змістового модуля «Графічний дизайн» та розроблено Т. Чернявським методичні рекомендації.

Успішно пройшли перевірку критерії, показники і рівні сформованості підготовки майбутніх учителів в умовах реального освітнього процесу.

Висновки та рекомендації дослідження можуть бути успішно використані у системі підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

Результати дисертаційної роботи Чернявського Т. В. обговорено і схвалено на засіданні кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 1 від «12» січня 2024 року).

Довідка видана для подання з листом захисту дисертації.

Проректор з наукової роботи

Василь ФАЗАН

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл. 71100
 тимчасово переміщений за адресою: вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69000
 E-mail: rector@bdpu.org.ua; <http://bdpu.org.ua>;
 Код згідно з ЄДРПОУ 02125220

12.01.2024 № 04-08/22

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему: «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» **Чернявського Тараса Вікторовича** у Бердянському державному педагогічному університеті поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-науковою програмою «Середня освіта (Трудове навчання та технології)»

На базі Бердянського державного педагогічного університету в 2020-2023 рр. проводилося експериментальне навчання, що спрямоване на підвищення рівня та якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання у процесі вивчення змістового модуля «Графічний дизайн».

Успішно пройшла перевірка методики формування інформатичної культури засобами графічного дизайну майбутніми учителями трудового навчання. Результати наукових досліджень використовувалися під час вивчення здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти змістового модуля «Графічний дизайн» що сприяло покращенню психолого-педагогічної підготовки їх.

Розроблені дисертантом методичні рекомендації формування інформатичної культури засобами графічного дизайну сприяли якісному засвоєнню навчального матеріалу. Позитивний результат упровадження матеріалів дисертаційної роботи виявився також при виконанні здобувачами індивідуальних науково-дослідницьких завдань.

Вважаємо, що розроблена Чернявським Т.В. методика підготовки майбутніх учителів трудового навчання є ефективною і може бути рекомендована до використання у закладах вищої освіти України, які здійснюють підготовку фахівців зі спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Довідку про впровадження результатів дослідження Чернявським Т.В. на тему «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну» на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-науковою програмою «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» було обговорено і затверджено на засіданні кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 7 від 22 грудня 2023р.).

Завідувачка кафедри професійної освіти,
 трудового навчання та технологій, доцентка

Валентина ПЕРЕГУДОВА

Проректорка з наукової роботи, професорка

Яна СИЧІКОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
(ГЛУХІВСЬКИЙ НПУ ім.О.ДОВЖЕНКА)

Вул. Київська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400, Тел.: (05444) 2-34-27,
факс: (05444) 2-34-74

E-mail: gnpuoffice@gmail.com, gnpuoffice@gnpu.edu.ua
код СДРПОУ 02125527

15.01.2024 № 77

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
на тему: «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя
трудового навчання засобами графічного дизайну» **Чернявського Тараса
Вікторовича** у Глухівському національному університеті Олександра
Довженка поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за
освітньо-науковою програмою «Середня освіта (Трудове навчання та
технології)»

Упродовж 2020-2023 рр. у Глухівському НПУ ім. О.Довженка
впроваджувалась розроблена Чернявським Т.В. методика формування
інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами
графічного дизайну під час вивчення змістового модуля «Графічний дизайн».

Аспірантом розроблена та впроваджена програма змістового модуля
«Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового
навчання засобами графічного дизайну», а також методичні рекомендації.
Основні положення проведеного дослідження щодо методичних
особливостей навчання студентів на основі концептуальних ідей та реалізації
положень системного, діяльнісного, компетентнісного та особистісно-
орієнтованого підходів отримали позитивну оцінку під час упровадження.

Експериментально перевірено підготовку майбутніх учителів
трудового навчання засобами графічного дизайну, що засвідчує ефективність
упровадження структурно-функціональної моделі.

Положення та висновки дослідження можуть бути достатньо успішно
використані у системі підготовки майбутніх учителів технологічної галузі.

Довідка надана для подання за місцем захисту дисертації.

В.о. ректор

Олександр КУРОК

УКРАЇНА
Тернопільська обласна рада
Кременецька обласна гуманітарно-
педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка
Вул. Ліцейна, 1, м. Кременець,
Тернопільська обл., 47003
тел/факс: (035-46) 2-19-91
ел. пошта: kogpa_docs@ukr.net

UKRAINE
Ternopil Regional Council
Kremenets Taras Shevchenko Regional
Academy of Humanities and Pedagogy
1, Litseina St. Kremenets,
Ternopil Region, 47003
phone/fax: (035-46) 2-19-91
e-mail: kogpa_docs@ukr.net

№ 05-16/142

« 01 » 02 2024 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Чернявського Тараса Вікторовича
на тему: «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя
трудового навчання засобами графічного дизайну»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-науковою
програмою «Середня освіта (Трудове навчання та технології)»

З метою забезпечення підвищення якості професійно-педагогічної підготовки та мотивації майбутніх учителів трудового навчання і технологій на базі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка у 2020-2023 роках проводилася апробація розробленої Чернявським Т.В. методики формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового навчання засобами графічного дизайну.

Проведена робота із впровадження результатів дослідження виявила дієвість запропонованих автором методик та сприяла формуванню інформатичної культури майбутніх учителів засобами графічного дизайну.

За результатами впровадження виявлено приріст зацікавленості студентів заняттями з графічного дизайну та зростання їх мотивації до навчання.

Вищевказане дає підстави рекомендувати розроблену і апробовану Чернявським Т.В. методику підготовки майбутніх учителів трудового навчання до впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти.

Результати дисертаційного дослідження Чернявського Т.В. схвалено та рекомендовано до впровадження у освітній процес рішенням кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій (протокол №10 від 24.01.2024р.)

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

Проректор із стратегічного
планування та наукової роботи

Микола КУРАЧ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
 3-45-82, E-mail: post@udpu.edu.ua УДПУ імені Павла Тичини р/р UA14 820172 0343 12100 22 0000 4420,
 банк одержувача Державна казначейська служба України, м. Київ МФО 820172, код 02125639

18.01.2024 № 77/01

Г

Г

На № _____ від _____

Г

Г

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 на тему: «Формування інформатичної культури майбутнього вчителя трудового
 навчання засобами графічного дизайну» Чернявського Тараса Вікторовича в
 Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини поданого
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня
 освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-науковою програмою
 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)»

Матеріали дослідження Чернявського Тараса Вікторовича з 2021р. знайшли
 використання в освітньому процесі Уманського державного педагогічного
 університету імені Павла Тичини під час вивчення професійно-орієнтованих
 дисциплін студентами бакалаврами спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове
 навчання та технології).

У ході впровадження елементів дисертаційного дослідження в процесі
 викладання ОК «Комп'ютерна графіка», «Основи дизайну», «Основи проєктування
 та комп'ютерна графіка» відбулося дієве зростання інформатичної культури
 майбутніх учителів технологічної освіти засобами графічного дизайну.
 Обґрунтовані та апробовані методичні матеріали відповідають вимогам сьогодення
 до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та
 технологій і забезпечують достатню результативність процесу професійної
 підготовки компетентних фахівців для освітньої галузі «Технології» та можуть
 бути рекомендовані для впровадження в освітній процес закладів вищої
 педагогічної освіти України.

Результати впровадження затверджені на засіданні кафедри технологічної
 освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
 (протокол № 5 від 27.12.2023р.)

Перший проректор

Андрій ГЕДЗИК

10017